

Kostnader, akademier och barnidrottens specialisering

Den allvarsamma leken

Antologi om idrottens vägval
och vilka den ska finnas till för.

Den allvarsamma leken

Kostnader, akademier och barnidrottens specialisering

Centrum för idrottsforskning (CIF) har i uppdrag av staten att initiera, samordna, finansiera och informera om forskning, ansvara för uppföljning av statens stöd till idrottsrörelsen och stödja utvecklingen av hållbara, tillgängliga och inkluderande idrotts-, motions- och friluftsanläggningar som uppmuntrar till fysisk aktivitet för alla.

Den allvarsamma leken är en del av 2025 års uppföljning av statens stöd till idrotten.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se

© Centrum för idrottsforskning 2026:2

Redaktion och projektledning: Johan R Norberg, Christine Dartsch Nilsson, Lina Wahlgren & Johan Pihlblad

Formgivning omslag: Oh My

Omslagsfoto: Bildbyrån

Tryck: Elanders Sverige AB

ISBN: 978-91-531-5006-0

Förord

Kostnaderna för barns och ungas idrottande har ökat kraftigt. För många familjer innebär idrott i dag höga avgifter, stora tidsåtaganden och ett krävande vardagspussel. Samtidigt har barn- och ungdomsidrotten förändrats genom ökad specialisering, professionalisering och kommersialisering – förändringar som skapar nya möjligheter för vissa, men också nya trösklar och risker för andra. Det yttersta exemplet är akademier, i dag vanligast inom fotbollen, där barn och unga selekteras och tränas professionellt.

Denna antologi är resultatet av Centrum för idrottsforskning:s regeringsuppdrag att fördjupa kunskapen om kostnadsutvecklingen i barn- och ungdomsidrotten och dess konsekvenser. Medverkande forskare och experter har bidragit med ny kunskap och nya perspektiv. Samtidigt har arbetet väckt fler och oroande frågor om barn- och ungdomsidrottens utveckling och framtid. En central iakttagelse är att de ökade kostnaderna kan ses som toppen av ett isberg. Det som syns i form av avgifter och utgifter är viktigt, men under ytan finns mer grundläggande processer som rör hur idrotten organiseras, styrs och ges mening. Effekterna av utvecklingen handlar om långt mer än kostnader.

Antologin inleds med Centrum för idrottsforskning:s sammanfattning och slutsatser, där resultaten från de olika studierna sätts i relation till varandra och till de idrottspolitiska mål som motiverar statens stöd. Tillsammans visar bidragen att svensk idrottsrörelse befinner sig i ett formativt skede, där samhällseliga och idrottsliga förändringsprocesser ställer grundläggande föreningsdemokratiska ideal på sin spets. Det aktualiserar frågor om hur framtidens idrott ska organiseras, ledas och finansieras – och ytterst, för vilka den ska finnas till.

Stockholm, april 2026

Christine Dartsch Nilsson

Föreståndare, Centrum för idrottsforskning

Innehåll

1. Den allvarsamma leken – sammanfattning och slutsatser 7

Johan R Norberg, utredare, Centrum för idrottsforskning

2. Sportifieringens kraft i ungdomsidrotten..... 35

Erik Backman, Högskolan Dalarna/Gymnastik- och idrottshögskolan

Daniel Svensson, Malmö universitet

3. Blir du lönsam, lille idrottare? 61

Anna Fyrberg Yngfalk, Mälardalens universitet

4. Kostnadernas pris 89

Olov Wolf-Watz, konsultföretaget Strategirådet

5. "Som en Ferrari på uppfarten" 123

Stefan Wagnsson & Johan Högman, Karlstads universitet

Krister Hertting, Högskolan i Halmstad

Kapitel 1

Den allvarsamma leken

Sammanfattning och slutsatser

Johan R Norberg, utredare,
Centrum för idrottsforskning

Den allvarsamma leken

Sammanfattning och slutsatser

Johan R Norberg, utredare, Centrum för idrottsforskning

Inledning

Under 2025 har Centrum för idrottsforskning (CIF) haft i uppdrag av regeringen att analysera kostnader i barn- och ungdomsidrotten. Att regeringen har gett oss ett sådant uppdrag är inte förvånande. Föreningsidrotten är en av de största och mest populära fritidsaktiviteterna hos unga i dagens Sverige. Det är en plats där barn och ungdomar ges möjlighet att träna och att vara fysiskt aktiva. De får lära sig nya saker, utvecklas som individer, träffa vänner och samtidigt vara en del av ett socialt och meningsfullt sammanhang. Ur det perspektivet är föreningsidrotten en av de största och viktigaste socialisationsmiljöerna för unga vid sidan av familj och skola.

Men föreningsidrotten har samtidigt utmaningar. Detta visar inte minst de rapporter och analyser som vi på CIF har publicerat under de senaste 15 åren inom ramen för vår uppföljning av statens idrottsstöd.

En utmaning är att ungas aktivitetsnivåer i föreningsidrotten har minskat i det närmaste kontinuerligt under snart två decennier. Nedgången rör både pojkar och flickor och samtliga åldersgrupper. Ett annat problem är att ungas idrottande styrs av tydliga socioekonomiska mönster. De mest föreningsaktiva är barn i hushåll med god ekonomi och hög utbildningsnivå. Betydligt svagare är föreningsidrottandet på lands- och glesbygd och i socialt utsatta bostadsområden. Orsakerna bakom dessa trender är givetvis många och komplexa. En viktig förklaring är dock kopplad till den svenska samhällsutvecklingen. Den generella nedgången i barn- och ungdomsidrotten måste åtminstone delvis knytas till större förändringar i ungas fritidsvanor och fritidsutbud, såsom framväxten av sociala medier och en utbredd "skärmkultur". På motsvarande sätt kan den socioekonomiska ojämlikheten kopplas till en allmänt ökad segregation i det svenska samhället. När skillnaderna ökar mellan olika befolkningsgrupper i grundläggande frågor om livsvillkor, ekonomi och bostadsförhållanden, sätter detta spår även i barns ojämlika möjligheter till meningsfulla fritidsaktiviteter.

Det går emellertid inte att förklara idrottsrörelsens alla utmaningar med hänvisning till samhällsutvecklingen. Under senare decennier har nya och tilltagande marknadsvindar svept över den organiserade barn- och ungdomsidrotten. Ett uttryck för detta är att idrottsföreningarnas traditionella träningsverksamhet har fått konkurrens från kommersiella aktörer som erbjuder allt från lekfulla gymnastikpass för de allra minsta till stora träningsläger ("camps") och privatlektioner för de lite äldre. Många idrottsföreningar har tagit efter och infört liknande avgiftsbelagda aktiviteter som ett sätt att finansiera sin verksamhet. Parallellt har barn- och ungdomsidrotten intensifierats och fått en mer professionell prägel, vilket i stor utsträckning inneburit ökade kostnader för familjer med idrottande barn. Förutom traditionella medlems- och terminsavgifter förväntas idrottsföräldrar att även bidra till "klubbkassor" och att betala de extra utgifter som uppstår vid cuper, läger och resor. För de unga som selekteras till särskilda talangsatsningar kan kostnaderna öka ytterligare.

Redan 2015 analyserade Centrum för idrottsforskning marknadskrafternas inverkan på idrottsrörelsen i rapporten *Idrottens pris: om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse*.¹ I denna studie undersöktes såväl föreningars som idrottsföräldrars syn på de nya kommersialiserings- och professionaliserings-trenderna i barn- och ungdomsidrotten. Båda parter beskrev det ökade marknadstrycket som ett sorts oundvikligt uttryck för tidsandan. Föräldrarna berättade hur kostnaderna hade ökat i takt med att cup- och träningsavgifter höjts och läger, resor och akademier blivit allt vanligare inslag. Idrottsföreningarna försvarade på motsvarande sätt sina höjda avgifter med upplevda krav att bedriva en alltmer professionaliserad och kundorienterad verksamhet. Effekten blev en uppskruvad kommersialiseringsspiral där den traditionella föreningens ideella verksamhet i allt högre grad ersattes av marknadsmässiga lösningar och – som en konsekvens – även av ökade kostnader för idrottsrörelsens medlemmar.

De utvecklingstendenser som CIF noterade 2015 har inte minskat under det senaste decenniet. När forskare på uppdrag av Riksidrottsförbundet lät undersöka familjers

---

¹ Centrum för idrottsforskning (2015). *Idrottens pris*.

kostnader för idrottande barn visade resultaten att det var nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening år 2023 jämfört med 2003.²

I årets rapport återkommer vi till frågan om kostnader för barn och unga att delta i föreningsidrott. Denna studie är således både en uppföljning och fördjupning av en fråga som diskuterats under längre tid. Genomförandet av uppdraget har varit både spännande och lärorikt. De medverkande i årets fördjupande analys har bidragit med ny kunskap och nya perspektiv. Men våra diskussioner med forskare, experter och idrottsledare har också väckt nya och oroande frågor om barn- och ungdomsidrottens utveckling och framtid. Den bild som framträtt i arbetet med denna rapport är att de ökade kostnaderna för ungas idrottande närmast måste betraktas som toppen av ett isberg. Vi ser och bekymrar oss för de höjda kostnaderna, men vi borde vara än mer oroliga för det som ligger dolt under ytan – det vill säga de underliggande processer som gett upphov till denna utveckling. Effekterna av dessa processer handlar om långt mer än kostnader. Det övergripande budskapet i denna rapport är att svensk idrottsrörelse befinner sig i ett viktigt formativt skede där samhälleliga och idrottsliga förändringsprocesser ställer grundläggande föreningsdemokratiska ideal på sin spets. De frågor som aktualiseras är: Hur ska egentligen framtidens idrottsrörelse organiseras, hur ska den ledas och finansieras – och för vem ska den finnas till?

Uppdraget från regeringen

Under 2025 har Centrum för idrottsforskning haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av kostnaderna för barn och unga att delta i olika typer av föreningsidrott. Enligt direktiven skulle analysen fokusera på både kostnadsutvecklingens effekter på alla barn och ungas rätt och möjlighet till idrottande, och effekter på ideella idrottsföreningars möjlighet att bedriva sin verksamhet.

Vidare skulle analysen även omfatta:

... hur en ökad professionalisering och olika typer av kommersiella aktörer inom idrottsområdet påverkar idrottsrörelsen, i allmänhet och barn- och ungdomsidrotten i synnerhet, samt hur en ökad kommersialisering, tidig

---

² Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det.

selektering och professionalisering inom idrotten påverkar föreningars ekonomi och verksamhet.

Slutligen skulle CIF lyfta fram goda exempel på hur förbund och föreningar kan verka för att hålla nere kostnaderna för barn och ungas idrottande.

I motiveringen till uppdraget påpekade regeringen att man tagit del av rapporter om att kostnaderna för barn och ungas idrottande har ökat. Dessa uppgifter är oroande eftersom den statliga politikens mål är att idrottsutövning ska vara tillgänglig för alla, oberoende av exempelvis kön eller socioekonomisk bakgrund. Det får alltså inte vara storleken på familjens plånbok som avgör ett deltagande i föreningsidrotten.

Kostnadsökningen är emellertid inte enbart en fråga för individer och hushåll. Även landets många och lokala idrottsföreningar måste ha intäkter och en ekonomi i balans för att klara av att driva sin verksamhet. Enligt regeringen är det därför angeläget "att bättre förstå även hur den kommersialisering som upplevs pågå inom idrotten påverkar idrottsrörelsen och de ekonomiska förutsättningarna för förbund och enskilda föreningar, samt vilka effekter som kommersiella aktörer inom idrotten har på kostnadsutvecklingen och idrottsrörelsen i stort".

Så har vi tolkat och avgränsat uppdraget

De årliga fördjupningsuppdrag som regeringen ger Centrum för idrottsforskning måste alltid tolkas, preciseras och avgränsas. Utmärkande för detta år är att regeringens direktiv tar sin utgångspunkt i aktuell forskning som visar att kostnaderna inom idrotten har ökat. Den centrala frågan blir därmed inte *om* det har skett en kostnadsökning – utan *vilka effekter* denna ökning har fått. I uppdragsbeskrivningen står också att särskilt fokus ska riktas mot marknadskrafternas inverkan på barn- och ungdomsidrotten i form av:

- kommersialisering
- professionalisering
- tidig selektering

Samtliga tre begrepp är ofta förekommande i aktuella analyser av svensk föreningsidrott, men de är mångtydiga, delvis sammanflätade och i behov av precisering.

Kommersialisering refererar till processer där ideella och föreningsdrivna idrottsaktiviteter bedrivs enligt företagsekonomiska utgångspunkter och med målet att generera vinst och ett marknadsvärde. Kommersialiseringen inom idrotten kan ta många former. Det kan handla om ökade marknadsintäkter till klubbar och förbund via sponsorer och reklamavtal, stora publika evenemang eller genom försäljning av spelare och tv-rättigheter. Det kan också handla om uppkomsten av nya kommersiella aktörer inom idrottssektorn eller om att idrottsföreningar placerar delar av sin verksamhet i aktiebolag. I barn- och ungdomsidrotten kan nämnas framväxten av kommersiella träningsläger och "camps", företag som erbjuder extraträning mot avgifter liksom olika former av idrottsrelaterad merchandise, kläder, tv-spel etcetera.

Professionalisering refererar på motsvarande sätt till processer där föreningsdrivna idrottsverksamheter successivt ersätts av mer företagslika lednings- och organisationsformer och där ideella ledare ersätts av anställd personal med expert- och specialistkunskap. Medan kommersialisering således handlar om att idrottsverksamheter ska gå med ekonomisk vinst, syftar professionalisering snarare på att verksamheter ska bedrivas effektivt och optimerat. Bland konkreta exempel på professionalisering kan nämnas tillkomsten av nya och olika yrkesroller inom föreningsidrotten, såsom sportchefer, eventansvariga och team managers, liksom särskilda kurser och yrkesutbildningar i ämnen som sport management, coaching och idrottspsykologi. På lokal föreningsnivå är fotbollsakademier ett tydligt exempel på att försöka skapa en professionell struktur för talangutveckling bland unga.

Tidig selektering, slutligen, refererar till processer där unga idrottare sorteras och nivågrupperas baserat på mer eller mindre kvalificerade bedömningar av deras idrottsliga kompetenser. Fenomenet är omdiskuterat eftersom det indikerar en form av elitsatsning. Enligt Riksidrottsförbundets riktlinjer ska elitsatsningar inte förekomma före 13 års ålder.³

---

³ Riksidrottsförbundet (2022). Riktlinjer för barn- och ungdomsidrott.

Medverkande i årets fördjupade analys

I likhet med tidigare fördjupningsstudier har vår ambition i detta uppdrag varit att både redovisa ett befintligt forskningsläge och att samtidigt bidra med ny kunskap. Resultatet är en antologi bestående av fyra bidrag samt denna inledande analys.

De inledande två bidragen tar ett övergripande perspektiv på utmaningar i dagens barn- och ungdomsidrott baserat på befintlig forskning och kunskap. Gemensamt för båda texterna är att de placerar in aktuella trender och skeenden i ett större samhälleligt sammanhang. De visar också hur olika utvecklingsprocesser samverkar, påverkar eller förstärker varandra.

Författare till den första texten är Erik Backman, docent i pedagogik vid Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)/Högskolan i Dalarna och Daniel Svensson, docent i idrottsvetenskap vid Malmö universitet. I deras bidrag lanseras begreppet *sportifiering* som övergripande analysmodell för de förändringsprocesser som för närvarande präglar svensk barn- och ungdomsidrott. Den centrala tanken i denna teori är att många av de aktuella processer som för närvarande påverkar idrotten – såsom kommersialisering, professionalisering, specialisering – ytterst kan knytas till den moderna tävlingsidrottens inneboende vilja att ständigt utvecklas.

Backman och Svensson ger flera konkreta exempel på sportifieringens olika former och effekter, både i specifika idrotter såsom fotboll och skateboard och med hänvisning till idrottsanläggningars utformning. De pekar även på flera utmaningar kopplade till sportifieringen, men avslutar sin analys med att resonera om motåtgärder som skulle kunna vidtas för att tona ned prestationslogiken i barn- och ungdomsidrotten till förmån för mer lekfulla former av fysisk aktivitet.

Det andra bidraget är skrivet av Anna Fyrberg Yngfalk, docent i företagsekonomi och verksam vid Mälardalens universitet. I denna text anläggs ett företagsekonomiskt perspektiv på utvecklingen i svensk idrottsrörelse. Fyrberg Yngfalks övergripande tes är att kommersialisering- och professionaliseringsprocesserna inte bara påverkar hur föreningar organiserar och styr sin verksamhet – de leder också till att unga idrottsutövare formar sina identiteter utefter normer och ideal hämtade från marknaden. Hon menar att de ger upphov till en individualisering och ansvarsbeläggning av barn och unga som både skapar möjligheter och utmaningar i fråga om ungas delaktighet, upplevelser och engagemang i idrotten.

De följande två bidragen presenterar nya studier om kostnadsökningens betydelse inom idrotten för föreningar och för individer.

Den första studien är genomförd av Olov Wolf-Watz, seniorkonsult på analysföretaget Strategirådet. Wolf-Watz har lång erfarenhet av studier av svensk idrottsrörelse, inte minst har han på uppdrag av Riksidrottsförbundet utvärderat både *Idrottslyftet* och den nyligen avslutade satsningen *Strategi 2025*. I denna undersökning riktar han blicken mot de lokala idrottsföreningarnas och specialidrottsförbundens syn på kostnadsökningar inom idrotten. Han frågar sig:

- Hur påverkar kostnadsutvecklingen ideella idrottsföreningars möjlighet att bedriva sin verksamhet?
- Hur påverkar en ökad professionalisering, kommersialisering och tidig selektering idrottsföreningars ekonomi och organisering?
- Hur påverkar kostnadsutvecklingen barn och ungas möjligheter till idrottande?

Studien har en kvalitativ ansats. Wolf-Watz har intervjuat företrädare för både lokala föreningar och specialidrottsförbund för de sex största barn- och ungdomsidrotterna i Sverige; basket, fotboll, gymnastik, handboll, innebandy och ishockey. Sammanlagt ingick åtta föreningar per idrott och sex intervjuer med företrädare för specialidrottsförbund. Föreningarna valdes strategiskt i syfte att få en variation utifrån geografi, storlek och idrottslig ambition.

Den andra nya undersökningen är genomförd av Stefan Wagnsson och Johan Högman, båda docenter i idrottsvetenskap vid Karlstads universitet, samt Krister Hertting, docent i pedagogik vid Högskolan i Halmstad. Studien handlar om fotbollsakademier. Som tidigare nämnts refererar begreppet akademi i ett idrottssammanhang till organiserade utvecklingsmiljöer i eller i anslutning till en idrottsförening, där barn och ungdomar grupperas, selekteras och tränas i syfte att främja långsiktig prestationsutveckling. Systemet är i dag vanligt inom fotbollen, men även andra idrotter har börjat att utveckla motsvarande verksamheter. Utmärkande för akademier är dels att verksamheten baseras på olika former av talangidentifierings- och selekteringsprocesser av unga idrottare, dels att genomförandet av talangutvecklingen ofta kräver en professionalisering av föreningsverksamheten i form av ökad mängd träning, arvoderade eller anställda tränare, extra träningsläger etcetera. Detta genererar i sin tur ökade kostnader för

både föreningarna och hushåll med idrottande barn. En särskild studie av just fotbollsakademier svarar därmed mot regeringens direktiv att undersöka sambandet mellan kommersialisering, professionalisering och tidig selektering i barn- och ungdomsidrotten.

Det ska tilläggas att fotbollsakademier är ett fenomen som förtjänar att undersökas på många sätt. I denna rapport är föräldraperspektivet i centrum. Vad anser akademibarnens föräldrar om akademier? Hur tänker de kring de kostnader som fotbollsakademierna för med sig? Vad får man för pengarna och hur hänger kostnaderna för akademierna ihop med hur verksamheten är organiserad och bedrivs? Studien har en kvalitativ ansats och består av gruppintervjuer med ett strategiskt urval av föräldrar till fotbollsspelande barn i sammanlagt 13 föreningar med akademiverksamhet. Föreningarna var utspridda från mellersta till södra delarna av Sverige, varav tre klubbar var hemmavarande i storstäder.

Vad visar den fördjupade analysen?

Sportifieringens effekter på ungas idrottande

Antologin inleds med att forskarna Erik Backman och Daniel Svensson tar ett helhetsgrepp på många av de förändringsprocesser som för närvarande kännetecknar den svenska barn- och ungdomsidrotten. Deras utgångspunkt är att idrottsrörelsen sedan början av 1900-talet har utvecklats till Sveriges största folkrörelse och att verksamheten har tillfört samhället många och positiva värden: från folkhälsa och integration till idrottsprestationer och gemenskap. Men de tillägger samtidigt att den moderna idrottsrörelsen – och inte minst barn- och ungdomsidrotten – för närvarande genomgår en djupgående förändringsprocess. Detta har resulterat i att många av föreningsidrottens traditionella värden nu utmanas. Backman och Svensson pekar bland annat på att tidig specialisering och elitsatsningar har ökat i barns idrottande, att intresset för ideellt engagemang har minskat samt att familjers kostnader för barns idrottande har skjutit i höjden i kölvattnet av föreningsidrottens professionalisering och kommersialisering.

Sportifiering som analytiskt verktyg

Enligt Backman och Svensson ska rådande förändringsprocesser ses som ett resultat av en sportifieringsprocess. Begreppet sportifiering myntades av den amerikanske forskaren Allen Guttman på 1970-talet och det har därefter blivit ett etablerat analytiskt redskap i framför allt idrottshistorisk forskning. Kärnan i denna teori är att den moderna tävlingsidrotten som samhällsföreteelse inrymmer en stark strävan att hela tiden förbättra prestationen. Denna strävan är särskilt tydlig i idrottsutövares ständiga jakt på att slå rekord: att springa fortare än alla andra, hoppa högre eller vinna fler tävlingar.

Men Guttmans poäng är att jakten på ökad prestation inte bara påverkar själva idrottandet – den har även gett långtgående effekter på hela idrottens organisation och verksamhet. Det är sportifiering som exempelvis förklarar att idrottare redan i unga år förväntas specialisera sig på en enskild idrott, specifik distans eller särskild position på planen. Det är likaså jakten på förbättrade prestationer som driver på idrottens professionalisering, där träningsmetoder ständigt förfinas genom forskningsbaserad kunskap, tillämpandet av avancerad utrustning och där rollen som tränaren utvecklats till ett helt fält av experter med specifika ansvarsområden. Det är samma prestationsjakt som också har resulterat i en alltmer ingående reglering och standardisering av hur idrotter ska bedrivas, hur förbund och klubbar ska organiseras och hur idrottsplatser ska vara konstruerade. Enligt Backman och Svensson är sportifieringsprocessen tydligast inom elitidrotten, "där prestation är helt avgörande", men den har även fått långtgående konsekvenser för motionsidrotten och för barn- och ungdomsidrotten.

Sportifieringens uttryck i olika idrotter

Sportifiering kan ta många former. Olika idrotter kan dessutom befinna sig i olika faser av en sportifieringsprocess. Skateboard är ett exempel på en idrott i ett tidigt skede. Den växte fram som en spontan och oorganiserad fritidsaktivitet. Det var snarare en "livsstilsidrott" än en traditionell föreningsorganiserad tävlingsidrott. Under senare år har verksamheten emellertid snabbt förändrats. Sedan 2013 är skateboard ett specialidrottsförbund inom Riksidrottsförbundet, med cirka 100 aktiva föreningar. Dessutom är skateboard i dag en gren på det olympiska programmet. Dess elitverksamhet är starkt kommersialiserad och exponerad i medierna. Bland

landets kommuner märks det ökande intresset i form av anläggandet av särskilda skateparker. Sammantaget menar Backman och Svensson därmed att skateboard har sportifierats och utvecklat karaktärsdragen av en traditionell tävlingsidrott.

Fotboll är ett exempel på en väletablerad idrott där sportifiering alltjämt pågår men i andra former. Backman och Svensson pekar på framväxten av akademier i ungdomsfotbollen, där "unga spelare väljs ut till lag eller grupper som erbjuds särskild och prestationsinriktad träning och matchspel". Ett annat exempel är själva fotbollsplanerna, som över tid både ökat i antal och blivit mer avancerade:

Förutom en specialisering i form av planer anpassade för olika spelformer och med olika underlag har andelen konstgräs, hybridgräs och inomhus-hallar ökat, medan antalet grus- och gräsplaner snarare haft en motsatt utveckling. Väger vi in utvecklingen av futsal (eller inomhusfotboll som det hette tidigare) är det tydligt att fotboll numera är en året runt-idrott. Det är ytterligare ett tecken på en alltmer långtgående specialisering.

Att analysera moderna utvecklingstendenser i barn- och ungdomsidrotten i termer av sportifiering har flera analytiska förtjänster. En första poäng är att sportifiering visar på samband mellan olika förändringsprocesser inom idrotten. Aktuella trender som kommersialisering, professionalisering och tidig selektering får följaktligen inte betraktas som parallella eller isolerade skeenden. De påverkar varandra och måste ses som delar av en större helhet. En andra poäng är att sportifiering visar att idrotten är delaktig i rådande förändringsprocesser. Vi kan inte skylla allt på förändringar i det svenska samhället. Tävlingsidrottens inneboende strävan till utveckling förstärker och leder idrottsverksamheten i en specifik riktning mot både marknadslogiker och professionaliserade arbetssätt. Detta leder i sin tur till ökade kostnader.

Är fortsatt sportifiering oundviklig?

Men måste det vara så? Är idrottens strävan efter ständig prestationsförbättring omöjlig att stoppa eller begränsa? Backman och Svensson avslutar sin redogörelse med att ge exempel på sådant som skulle kunna "dämpa sportifieringens intensitet", särskilt inom barn- och ungdomsidrotten. Det finns nämligen forskare som har föreslagit olika åtgärder för att tona ned prestationslogiken där till förmån för mer lekfulla former av fysisk aktivitet. En av dem är den italienske sociologen Davide

Sterchele som menar att själva tävlingsmomentets betydelse inom idrotten skulle minska om det blev tillåtet att blanda unga spelare i fråga om ålder, kön och fysisk förmåga. Ett annat förslag vore att låta ungdomar tävla utan domare, vilket skulle öka deras eget ansvarstagande och känsla för fair play.

Ett annat exempel på motstrategier mot sportifiering är idén om kontextuell idrott. Utgångspunkten i detta synsätt är att idrottens strävan efter förutsägbara och likvärdiga anläggningar har en alltför stor och negativ påverkan på vår miljö. Vi måste våga tänka om i frågor om hur och var vi anlägger våra idrottsplatser. Målet bör vara att anpassa idrotten till omgivningen och inte tvärtom. Enligt detta synsätt är det fel att bygga inomhusanläggningar för längdskidåkning och utförsåkning. Lika fel är det att anlägga golfbanor i områden med brist på vatten. I förlängningen kanske vi även måste våga ifrågasätta sådant som i dag är självklart – exempelvis konstgräsplaner och ishallar. Går det inte att spela fotboll eller ishockey i enklare former? Backman och Svensson skriver:

I viss mån innebär kontextuell idrott en återgång till historiska idrottsförhållanden, då många sporter uppstod som svar på lokala, regionala och nationella geografiska förutsättningar. Skidåkning blev populärt där det fanns snö, surfing där det fanns vågor och klättring där det fanns berg. En pragmatisk tolkning av kontextuell idrott skulle vara att utöva idrott endast på platser där miljön inte tar alltför mycket skada. Vad som är "alltför mycket" behöver idrotten, liksom samhället i stort, diskutera mer ingående.

Hur marknad och professionalisering påverkar ungas föreningsidrott

I bidraget från Anna Fyrberg Yngfalk anläggs ett företagsekonomiskt perspektiv på rådande kommersialiserings- och professionaliseringstendenser i svensk föreningsidrott. Hon menar att dagens marknadsorientering inom idrotten är i det närmaste oundviklig och ett resultat av "de bredare institutionella ramar som präglar vår samtid" – men samtidigt en process som utmanar och bryter med traditionella föreningsidrottsliga ideal om frivilligt engagemang, idealitet, delaktighet och sammanhållning. Av detta skäl är det särskilt viktigt att kritiskt reflektera över utvecklingens konsekvenser, inte minst för barn och ungas möjligheter att delta i föreningsidrott. När analysen görs med företagsekonomiska begrepp och analytiska

verktyg blir det dessutom möjligt att visa hur kommersialiseringen och professionaliseringen inte enbart förändrar idrottsrörelsens ekonomiska förutsättningar, utan också "formar normer, praktiker och sätt att förstå och värdera barn och ungas idrottande".

Idrottens närmande till marknaden – konkreta exempel

I texten ger Fyrberg Yngfalk många och konkreta exempel på idrottens närmande till marknaden. Ett exempel är att allt fler idrottsföreningar startar bolag och utvecklar "komplexa företagskonstruktioner". Parallellt ökar deras efterfrågan på ny kunskap i kommersiella praktiker – såsom marknadsföring, sponsring och affärsutveckling – snarare än i sådana kunskaper som förknippas med ideell föreningsverksamhet. Även bland idrottsrörelsens många specialidrottsförbund bedrivs i dag ett aktivt arbete för att öka de egna marknadsintäkterna. Detta uppmuntras dessutom av Riksidrottsförbundet som sedan en tid tillbaka erbjuder både utbildningar och processtöd i syfte att stärka föreningars och förbunds förmågor att arbeta med extern finansiering och kommersialisering.

I fråga om ungas idrottande kan kommersialiseringen och professionaliseringen märkas i nya verksamheter, såsom fotbollsakademier. De tar sig också uttryck i föräldrars ökade förväntningar på kvalitet i sina barns idrottande, i form av mer träningstid eller bättre tränare. På motsvarande sätt kan tränare och ledare uppleva en press att leverera resultat och förhålla sig till sina föreningsmedlemmar som kunder.

Paradoxalt nog motiveras närmanden till marknaden ofta som "nödvändiga", eller strategier för att värna det ideella uppdraget snarare än mål i sig. Att bilda bolag eller utveckla olika kommersiella initiativ försvaras som medel för att exempelvis finansiera föreningens kärnverksamhet, att möjliggöra breddsatsningar eller för att skapa bättre faciliteter och arenor. Enligt ett sådant synsätt är kommersialisering ett sätt att stärka ungas möjlighet att kunna föreningsidrotta. Men stämmer det? Enligt Fyrberg Yngfalk finns det inget entydigt svar:

Däremot kan vi konstatera att de mest kommersialiserade idrotterna – exempelvis fotboll och ishockey – inte har blivit billigare, utan snarare dyrare för utövarna.

Individualisering och ansvarsförflyttning i barn- och ungdomsidrotten

Kommersialisering leder inte enbart till ökade kostnader i barn- och ungdomsidrotten och – i förlängningen – till ökade socioekonomiska barriärer mellan de som har råd respektive inte råd att delta. Kommersialiseringen påverkar även unga på ett mer grundläggande plan genom deras värderingar, sociala utveckling och hur de formas som individer.

Enligt Fyrberg Yngfalk bygger kommersialiseringen nämligen på en individualisering av föreningsidrotten, där ansvar alltmer läggs på den enskilda utövaren. Detta gäller även barn och unga, som i ökad utsträckning förväntas ta ansvar för den egna "idrottskarriären" och leva upp till normer om individuell prestation och utveckling enligt marknadens krav. Utvecklingen kan förstås som att unga subjektifieras i enlighet med den franske filosofen Michel Foucaults terminologi. Central i denna teori är en idé om självdisciplin eller självreglering, det vill säga att människor upplever ett moraliskt ansvar att självständigt fatta rätt beslut i frågor gällande exempelvis sin karriär, framtid och hälsa. Överfört till föreningsidrottens område menar Fyrberg Yngfalk, med stöd i Foucault, att barn och unga tidigt "lär sig att tolka satsning, disciplin och målmedvetenhet som moraliskt riktiga val, och frånvaron av dessa som brist på ansvarstagande". Detta är särskilt tydligt i elitsatsningar som ofta förutsätter en extrem form av självdisciplinering hos de unga och där prestation och utveckling prioriteras framför idéer om rörelse, lek och hälsa.

Parallellt med att unga förväntas ta ett stort ansvar för sitt idrottande, har kommersialiseringen även lett till en "objektifiering" där unga idrottsutövare reduceras till handelsvaror som ska förädlas och därefter säljas. Ett belysande exempel är fotbollsakademier där föreningar tränar talanger i förhoppningen om att de senare ska säljas och ge klubben vinst.

Föreningsidrotten som motvikt till marknaden

Fyrberg Yngfalk pekar på kommersialiseringens och professionaliseringens negativa effekter. Hon tillägger att föreningsidrotten i sin traditionella och ideella form är viktig i ett demokratiskt samhälle som motvikt till marknadens krafter. Föreningsidrottens grundvalar av idealitet, gemenskap och demokrati är fundamentala men de behöver formuleras och praktiseras. Föreningsidrotten kan

erbjuda en sådan plats där barn och unga ges möjlighet erfara ”andra sätt att förstå världen, sociala relationer och ansvarstagande”. Studier visar dessutom att dagens ungdomsgeneration snarare söker sig till sammanhang som ger gemenskap och autenticitet än sådana som präglas av individuell prestation och konkurrens.

Bidraget från Fyrberg Yngfalk får därmed formen av ett varningens finger riktat till svensk idrottsrörelse. Det är fel att tro att kommersialiseringen leder till bättre idrottsverksamhet. Den leder däremot till andra former av idrottsverksamhet, byggd på andra principer och med andra mål. Idrottsrörelsens förbund och föreningar måste därför bli uppmärksamma på kommersialiseringens effekter, särskilt i relation till ungas deltagande:

Frågan är därmed inte om kommersialiseringen sker eller om den ska motverkas, utan snarare hur den kan hanteras och formas så att den också möjliggör idrottens bredare samhällsuppdrag gentemot barn och unga. Det handlar om att väga ekonomisk hållbarhet mot sådant som låga trösklar, mångidrottande, tillhörighet och möjlighet att delta på olika ambitionsnivåer. En sådan balansgång kräver en medveten navigering mellan medlemsdemokrati, lokalt samhällsansvar, offentliga styrformer och privata intressen – krafter som både samspelar och kolliderar, särskilt i frågor om prioriteringar mellan breddverksamhet och elitsatsningar, mellan tillgänglighet och selektion.

Hur föreningar påverkas av ökade kostnader

I studien av Olof Wolf-Watz och Strategirådet ges ny kunskap och perspektiv på hur lokala idrottsföreningar upplever, resonerar och agerar i frågor kopplade till ekonomi och förutsättningar att bedriva idrottsverksamhet.

Föreningarna upplever en ekonomisk press

Ett första resultat i studien är att idrottsföreningar – precis som individer och hushåll – upplever att kostnaderna för idrott har ökat. Många av de intervjuade föreningsrepresentanterna beskriver ett ökat ekonomiskt tryck. Förklaringarna är flera.

Till viss del är kostnadsökningarna kopplade till en generell prisinflation i Sverige och stigande utgifter för sådant som ingår i klubbarnas ordinarie verksamhet. Det kan handla om att hyror för hallar och planer höjts över tid eller att de statliga och kommunala bidragen inte räknats upp i takt med inflationen. Andra exempel är kostnader för resor eller att de egna förbunden tar ökade avgifter för olika tjänster.

Vid sidan av dessa generella kostnadsökningar finns det utgifter som följer av idrottslig ambition och framgång. Med ökade träningar, cuper och tävlingar kommer snabbt ökade utgifter, exempelvis i form av fler arvoderade ledare och anställd personal. Om föreningen dessutom är framgångsrik i sina strävanden, ökar kostnaderna ytterligare. Både i ungdoms- och seniorverksamheten leder idrottsliga avancemang till ökade kostnader för allt från serieavgifter till resor och domaravgifter. För spel i de högsta serierna ställs dessutom ofta krav på avancerade anläggningar och organisatorisk kapacitet att genomföra professionella evenemang.

Företrädarna för föreningarna är medvetna om att de ökade kostnaderna är en utmaning både för klubbar och deras medlemmar. De har även olika strategier för att möta den ökade ekonomiska pressen. En möjlighet är att försöka öka intäkterna genom att exempelvis arrangera cuper och tävlingar. En andra strategi är att helt enkelt låta medlemmarna bära de ökade kostnaderna, exempelvis genom att införa system med lagkassor. Detta är inte alltid uppskattat. Utmaningen för många föreningar verkar vara att försöka hålla avgifterna på en hanterbar nivå för klubbens medlemmar och samtidigt upprätthålla en verksamhet där idrottsliga ambitioner förenas med moderna krav på kompetenta ledare, säkerhet och administration:

Det finns en generell förväntan från våra medlemmar på en professionalism. Om vi hade velat hålla ned kostnaderna så hade vi gjort annorlunda. Men vi vill vara en bra förening som inte bara är billig. Så fort man vill vara bra måste man lägga resurser.

Just kombinationen av idrottsliga ambitioner med förväntningar på professionalism och kommersialism tenderar dessutom att förstärka varandra. Ett exempel är arvodering av ledare. Att börja betala för insatser som ledare tidigare gjort på ideell basis kan vara ett led i professionalisering men det leder samtidigt till ökade kostnader. Dessutom förändras medlemmarnas syn på föreningen:

Många föräldrar förväntar sig att kunna betala för en professionell tjänst, snarare än att själva bidra med ideellt arbete. Detta skapar ökade förväntningar på träningskvalitet, tävlingsverksamhet och organisatorisk kapacitet, vilket i sin tur driver kostnader.

Stora skillnader mellan idrotter och geografiska sammanhang

Wolf-Watz understryker att professionalisering och kommersialisering är viktiga strukturella drivkrafter bakom kostnadsutvecklingen i föreningsidrotten, men han tillägger samtidigt att genomslaget varierar mellan idrotter och geografiska platser.

Fotboll och ishockey framstår i studien som de mest professionaliserade idrotterna i Sverige. Båda är starkt kommersialiserade och har etablerade globala spelarmarknader. I dessa idrotter är akademier och tidig selektering vanligt, likaså system med arvoderade ledare och anställd personal. Basket och gymnastik befinner sig på en mellannivå. De är exempel på idrotter som påbörjat en professionaliseringsprocess. Handboll och innebandy framstår slutligen som de minst professionaliserade idrotterna i studien. Här bygger verksamheten fortfarande i stor utsträckning på ideellt engagemang, särskilt i barn- och ungdomsverksamheten.

Även i geografiskt avseende är skillnaderna stora. Enligt Wolf-Watz är professionaliseringen av föreningsidrotten framför allt ett storstadsfenomen:

I storstadsområden möjliggör det större befolkningsunderlaget flera lag per årskull, vilket skapar förutsättningar för nivåindelning, selektering och elitinriktade träningsmiljöer. Samtidigt bidrar konkurrensen om tränare och utövare till att etablera arvodesstrukturer och öka personalkostnaderna.

I landsbygds- och småstadsföreningar är årskullarna mindre. För dessa klubbar kan det vara nog så svårt att samla tillräckligt många aktiva för att alls kunna bedriva en idrottsverksamhet. För sådana klubbar blir selektering varken möjlig eller önskvärt.

En växande dissonans mellan idrottspolitiska ideal och verklighet

De kommersialiserings- och professionaliseringsprocesser som kännetecknar åtminstone delar av svensk föreningsidrott får inte underskattas. Wolf-Watz menar att de inte enbart reser hinder för ungas deltagande i form av höjda kostnader. De underminerar även grundläggande idrottspolitiska ideal.

Problemet är att statens stöd till idrotten baseras på idén om en inkluderande, ideellt driven folkrörelse som ska erbjuda likvärdiga möjligheter till deltagande för invånare i hela landet. Samtidigt pågår en kommersialisering, professionalisering och individualisering i vissa idrotter och geografiska sammanhang som driver verksamheten i rakt motsatt riktning – mot ökad selektion, höjda kostnader och begränsad tillgänglighet:

Om denna utveckling fortsätter riskerar idrotten gradvis att fjärra sig från de värden som legitimerar det statliga stödet. Det innebär inte att idrottsrörelsen som helhet har övergivit sitt samhällsuppdrag, men det väcker frågan om huruvida staten i alla delar får det som stödet ytterst är avsett att säkerställa: en bred, inkluderande och långsiktigt hållbar folkrörelse. Om denna spänning inte hanteras riskerar det informella kontraktet mellan staten och idrotten att försvagas – inte genom ett tydligt brott, utan genom en gradvis förskjutning där idealen och verkligheten glider allt längre ifrån varandra.

Fotbollsakademier, kostnader och ”jaget före laget”

Antologins avslutande bidrag från forskarna Stefan Wagnsson, Krister Hertting och Johan Högman visar att fotbollsakademier är ett mångfacetterat fenomen med stora skillnader i organisation, träningsmängd, resurser och grader av talangfokus. I sin enklaste form kan det handla om traditionella breddföreningar, vilka har infört vissa akademiliknande inslag i sin fotbollsverksamhet såsom en nivåindelning av spelare, extra träningstillfällen för de utvalda samt arvoderade tränare. I andra föreningar är dock akademilagen betydligt mer avancerade, prestationsinriktade och tydligt avskilda från föreningens breddverksamhet. Mest avancerade är så kallade elitakademilag med hög rankning enligt Svensk Elitfotbolls särskilda akademi-certifiering. Utmärkande för dessa är bland annat en hög professionaliseringsgrad, tidig och systematisk talangidentifiering samt tydliga selekteringsprocesser.

Fotbollsakademiernas avgifter ... och övriga kostnader

När forskarna frågade föräldrarna om kostnaderna för att ha barn i en fotbollsakademi, blev svaren varierande. Lägst fasta avgifter hade av allt att döma de prestigefyllda elitklubbarna. I dessa föreningar är ofta ekonomin god och

akademiverksamheten ses som en långsiktig investering. Därmed kan avgifterna hållas låga. Enligt vissa föräldrar kunde emellertid de sammanlagda årliga utgifterna ändå bli betydande för en familj, särskilt med hänvisning till kostnader som uppstod vid resor och cuper. I vissa elitakademilag förväntades föräldrarna dessutom betala för tränarnas resor, boende och mat.

Även hos övriga akademilag förväntades föräldrar att betala såväl fasta terminsavgifter som olika former av ytterligare kostnader, exempelvis för resor, utrustning och individuellt anpassade extraträningar. För en familj med barn i en fotbollsakademi kan de ekonomiska åtagandena därför bli betydande. Det dyraste exemplet i studien var en akademiverksamhet där föräldrar förväntades betala en årsavgift på cirka 3 600 kronor samt ytterligare 1 800 kronor i månaden i form av en "löpande lagkasseavgift". Till detta kom kostnader för internationella cuper. Enligt föräldrarna själva uppgick den sammanlagda årskostnaden till cirka 50 000–60 000 kronor per barn, exklusive föräldrarnas egna utgifter för resor och övernattnings i samband med cuper.

Studien indikerade även att kostnaderna för fotbollsakademier var högre för flickor än för pojkar. Enligt de intervjuade i studien förväntades nämligen flickors föräldrar ofta bära hela kostnaden för akademilagens cuper och resor, medan motsvarande pojker verksamhet i större utsträckning var subventionerad av klubbarna.

Vissa föräldrar uttryckte även kritik mot att familjerna tvingades finansiera en verksamhet som i förlängningen kunde generera stora intäkter till klubben om eller när en talangfull spelare kunde säljas vidare:

Jag vill påstå att det är föräldrafinansierat. Det är en suverän affärsidé för klubbar. Jag menar att en förälder som har drivit sitt barn genom en akademiverksamhet har lagt miljoner på det, och sen så "cashar" klubben in när de säljs. (Pappa till pojke, 13 år).

Är en akademi värd priset?

Varför väljer föräldrar att stödja sina barns vilja att tillhöra en fotbollsakademi? På vilka sätt uppfattas verksamheten som meningsfull? Är den värd de ofta betydande kostnader som akademierna innebär? Enligt denna studie motiverades satsningarna framför allt på tre sätt.

För det första ansåg tillfrågade föräldrar att en fotbollsakademi utgjorde en god uppfostringsmiljö med positiva effekter även utöver själva fotbollsspelet. I en akademi förenas fysisk träning med disciplin och tydliga ramar. Dessutom får de unga lära sig "att hantera motgångar, samarbeta med andra och fungera i miljöer där prestation och utveckling står i fokus". På så sätt menade många föräldrar att akademimiljön stämde väl in på deras egna föreställningar om ett gott föräldraskap.

För det andra ansåg föräldrar att akademierna var ett sätt att stödja sina barns drömmar om en framtida fotbollskarriär. Även om de sade sig vara väl medvetna om att endast en liten andel av barnen når högsta elitnivå, beskrev de akademierna som en möjlighet man inte ville beröva sina barn.

För det tredje framkom sociala och statusmässiga drivkrafter. För flera föräldrar var tillhörigheten till en akademi inte bara ett bevis på ett aktivt och ambitiöst barn. Det var också en manifestation av ett framgångsrikt föräldraskap:

Ja, det är det ju i Stockholm. Det är en oerhörd status. Jag brukar säga att tillhöra en viss akademi är som att ha en Ferrari på uppfarten. Spelar ens barn i en sådan akademi, då vet alla vad det innebär. Ja, det är en otrolig status, är det.

Selektionens och konkurrensens baksidor

Det finns även utmaningar med att ha barn i en fotbollsakademi. Ett exempel är den stress som uppstår i samband med uttagningar och selektionsprocesser. Att bli bortvald kan utgöra ett hårt slag för barn och leda till både förlorad självkänsla och minskat välbefinnande. Forskarna menar emellertid att även föräldrar ofta drabbas hårt när barn väljs bort. Detta sammanhänger med de stora resurser som familjer ofta investerat i sitt barns idrottande samt den sociala status som det innebär att ha ett barn i en välrenommerad akademi.

Även kostnader skapar ibland frustration. På ett övergripande plan har föräldrarna små möjligheter att påverka villkoren för akademiverksamheten eller dess kostnader. I praktiken står valet ofta mellan att acceptera akademins villkor eller att söka sig vidare. Ledarnas makt över uttagningar och barnens speltid på matcher begränsar ytterligare utrymmet för att våga ifrågasätta eller ställa krav. Till detta kommer den press som föräldrar kan känna av att alltid följa med sina barn på resor och cuper,

både för att leva upp till förväntningar på ett engagerat föräldraskap och av rädslan för att barnet annars kan hamna efter i olika selektionsprocesser.

I likhet med de övriga bidragen till denna antologi menar Wagnsson, Hertting och Högman att grundläggande föreningsidrottsliga ideal utmanas när idrottsverksamheter professionaliseras eller kommersialiseras. Mer konkret anser de att talangutvecklingen i landets fotbollsakademier har gett upphov till en tyngdförskjutning från föreningen som naturlig utgångspunkt för föräldrars engagemang till ett snävare fokus på det egna barnet. Denna "jaget före laget"-mentalitet visar sig inte minst i att föräldrar ofta flyttar sina barn mellan klubbar och akademier i en kontinuerlig jakt på förbättrade utvecklingsmöjligheter. Den påverkar även själva fotbollsspelet. I en miljö där spelare inte bara tävlar mot andra lag, utan även mot sina lagkamrater, försvåras sammanhållningen eftersom fokus läggs på "att synas, prestera och ta plats, snarare än gemenskap och lagkänsla".

En fråga för fotbollen – eller för hela barn- och ungdomsidrotten?

Wagnsson, Hertting och Högman avslutar sin studie med att reflektera över fotbollsakademiernas vidare betydelse för barn- och ungdomsidrotten i stort. En första fråga är i vilken utsträckning som fotbollen – i kraft av sin stora popularitet och starka dominans i svensk idrott – kommer att inspirera andra idrotter att inrätta motsvarande system för talangutveckling och selektion. En andra – och mer akut – fråga är om den tidiga specialisering som fotbollsakademierna medfört kommer att begränsa barns möjlighet att ägna sig åt flera och olika idrotter:

När barn tidigt binds upp i en specifik idrott minskar detta inte bara möjligheten att bygga en bred rörelsegrund, som kan vara värdefull även på sikt inom den egna idrotten. Det riskerar även att urholka underlaget för andra idrotter och för breddverksamheten i stort.

CIF:s slutsatser och idrottsrörelsens vägval

I denna rapport ger forskare och experter perspektiv och ny kunskap om ökade kostnader för barn och ungas föreningsidrottande. Att diskutera ett så stort och komplext tema är ingen enkel uppgift. Den sammanfattande analys som vi på Centrum för idrottsforskning presenterar nedan görs därför med två viktiga förbehåll. En första reservation är att landets idrottsföreningar uppvisar en stor mångfald i fråga

om verksamhetsinriktning, omfattning och hur de finansierar sina utgifter. De ökade kostnader och utmaningar som diskuteras i denna rapport är således en realitet för vissa idrottsföreningar, men inte för andra. Ett andra förbehåll är att orsakerna bakom ökade kostnader kan variera stort. Ibland handlar det om faktorer som ligger utanför idrottsrörelsens egen kontroll, såsom en allmän kostnadsökning i samhället, höjda anläggningshyror eller att priset på utrustning och material skjutit i höjden. Andra kostnader kan dock mer direkt kopplas till idrottsrörelsens egna verksamheter. Det är sådana faktorer som är i fokus i denna studie. Mer konkret har vi analyserat hur en tilltagande kommersialisering och professionalisering har påverkat både kostnaderna för ungas föreningsidrottande och hur idrottsverksamhet utformas, uppfattas och ges mening.

Det måste även understrykas att både kommersialisering och professionalisering är stora samhälleliga processer som har påverkat svensk föreningsidrott i decennier. I många avseenden har de även gett positiva effekter. Genom olika former av kommersiella aktiviteter, sponsorer och reklamavtal har föreningar och förbund fått in ett ökat kapital som förbättrat deras möjligheter att bedriva och bredda sina idrottsliga verksamheter. Ökad kunskap om organisationsledning har effektiviserat föreningars struktur och styrning. Med ökade resurser har föreningar även kunnat utveckla sina kansliorganisationer, rekrytera personal och tillgodogöra sig nya kompetenser. Tekniska innovationer, forskningsbaserad kunskap och utbildningsinsatser har utvecklat nya träningsmetoder som främjat idrottsliga resultat och prestationsutveckling. Från detta perspektiv är det varken förvånande eller problematiskt att många idrottsföreningar under senare år har utnyttjat de möjligheter som marknaden och en tilltagande professionalisering har erbjudit. Det har varit naturliga steg i en ständig strävan inom idrottsrörelsen att utveckla och förbättra den egna verksamheten. Det är också en viktig drivkraft i tävlingsidrottens kontinuerliga strävan att sportifiera idrottslig verksamhet.

Problemet är emellertid att processer som kommersialisering och professionalisering inte enbart främjar utveckling. I deras spår följer även nya praktiker och förhållningssätt som på väsentliga punkter skiljer sig från de föreningsdemokratiska utgångspunkter som vanligtvis kännetecknar den svenska idrottsrörelsen. När dessa processer dessutom får fäste i den organiserade barn- och ungdomsidrotten kan

effekterna bli både allvarliga och långtgående. I denna avslutning vill vi därför lyfta fram tre utmaningar.

1. *Kommersialisering och professionalisering leder till höjda kostnader och därmed även ökad ojämlikhet i ungas föreningsidrottande*

Ett första resultat är att marknadsanpassning och ökad professionalisering driver upp idrottsföreningars kostnader. Detta påverkar i sin tur vilka unga som har råd att vara med.

En idrottsförening kan ha många och goda skäl att vilja professionalisera sin verksamhet. Problemet är bara att reformer såsom att arvoda tränare, anställa kanslipersonal eller att investera i utrustning eller faciliteter leder till höjda utgifter som måste finansieras på ett eller annat sätt. Detsamma gäller när medlemmars förväntningar ökar på att föreningarna ska upprätthålla hög kvalitet i allt från säkerhet och administration till ledarutbildning och talangutveckling. För klubbar med idrottsliga framgångar och särskilda talangsatsningar tillkommer vanligtvis ytterligare utgifter för att öka antalet tränare, att arrangera träningsläger och resor samt att finansiera en ökad tävlingsverksamhet. Ibland kan de ökade kostnaderna finansieras genom intensifierad träning i barn- och ungdomsverksamheten (vilket ökar föreningens statliga och kommunala aktivitetsstöd) eller genom olika former av kommersiella aktiviteter eller bidrag från sponsorer. Ofta blir det emellertid de idrottande barnens föräldrar som i praktiken får finansiera stora delar av kostnaderna i form av höjda träningsavgifter, lagkassor och extra avgifter i samband med träningsläger, cuper och resor. Att idrottandet blir dyrare skapar en tröskel för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. I värsta fall kan en vilja att utveckla och förbättra föreningsverksamheten därmed leda till att vissa medlemmar tvingas sluta.

Centrum för idrottsforskning har i andra rapporter visat att idrottsdeltagande bland unga i Sverige styrs av socioekonomiska mönster.⁴ Ofta är ojämlikheten i idrottsdeltagande en återspeglning av samhällsliga strukturer. När kostnadsökningar i ungas idrottande i stället drivs av att föreningar professionaliserar sin verksamhet är ojämlikheten ett resultat av strategiska beslut. Idrottsföreningar kan knappast

---

⁴ Se exempelvis Centrum för idrottsforskning (2023). Idrott och segregation; Centrum för idrottsforskning (2019). Idrotten och (o)jämlikheten.

förväntas påverka den generella segregationen i samhället, men de kan styra över den egna verksamheten, dess ambitionsnivåer och kostnadsramar.

2. Kommersialiseringen och professionaliseringen har fört in kommersiella praktiker och synsätt i ungas föreningsidrottande

Ett andra resultat är att idrottsrörelsens närmande till marknaden har fört in ett ekonomiskt tänkande i många föreningar. Detta har gett upphov till nya kommersiellt färgade strategier och synsätt som bryter med traditionella föreningsdemokratiska ideal.

I rapporten ges många och olika exempel på hur marknadskrafter har förändrat förutsättningarna i svensk idrottsrörelse: från att nya resurser skapats via sponsring och kommersiella evenemang, till att klubbar och förbund utvecklat företagsliknande ledningsstrukturer och bolagiserat delar av sin verksamhet. Det är även ett ekonomiskt färgat tänkande som får både föreningsföreträdare och idrottsföräldrar att referera till varandra som "kunder" eller "producenter av tjänster" snarare än som medlemmar i en ideell organisation.

Det mest belysande exemplet på ett ekonomiskt tänkande i ungas idrottande är emellertid fenomenet fotbollsakademier. Redan i talangverksamhetens utgångspunkter framgår hur akademierna som koncept förenar marknadsprinciper om vinst, konkurrens och mätbarhet med idrottens egen tävlings- och resultatlogik. För många barn och föräldrar är en plats i en akademi ett viktigt steg mot en framtida karriär som fotbollssproffs. Viljan att uppmuntra sina barns drömmar – och prestige av att de egna barnen är utvalda – gör att föräldrar är beredda att göra stora ekonomiska och tidsmässiga uppoffringar för att stödja dem. För föreningarna är det uttalade motivet på motsvarande sätt att fostra framtida spelare till det egna A-laget. Parallellt finns det ett ekonomiskt motiv att identifiera, utveckla och förädla produkter som kan ge vinst vid en framtida spelarförsäljning.

Men fotbollsakademierna handlar inte bara om att klubbar arrangerar talangverksamhet i enlighet med en marknadslogik. Även de unga spelarna påverkas av talangverksamhetens kommersiellt färgade principer om prestation, mätbarhet och konkurrens. De unga som selekteras in i en akademi tränar och tävlar med en ständig medvetenhet om att de kan bli bortvalda i ett senare skede. Detta ställer stora krav på prestation, ansvarstagande, hög närvaro och att enbart ägna sig åt en enda idrott. I

den hårda konkurrensen utvecklas samtidigt en "jaget före laget"-logik där den personliga prestationen och utvecklingen blir centrala medan kopplingen till det egna laget eller föreningen försvagas. Lite tillspetsat blir det riskfyllt att passa bollen i ett akademilag om det innebär att någon medspelare därmed får möjlighet att göra mål.

3. *Kommersialiseringen och professionaliseringen ökar*

Marknadsanpassningen i ungas idrottande varierar mellan idrotter och sociodemografiska kontexter. Längst har utvecklingen gått i storstadsområden och i kommersiellt starka lagidrotter, särskilt fotboll och ishockey. I mindre idrotter och i andra geografiska sammanhang dominerar fortfarande en mer traditionell föreningslogik.

Att utvecklingen varierar innebär emellertid inte att kommersialiseringens och professionaliseringens utmaningar får underskattas. Olika idrotter må ha kommit olika långt i sina sportifieringsprocesser, men drivkrafterna för att utvecklas, professionalisera och marknadsanpassa föreningsverksamheten är generella och starka i svensk idrottsrörelse. Samtidigt visar kommersialiseringen inom idrottsrörelsen inga tecken på att minska. En tredje slutsats är således att dessa processer ökar. Marknadskrafternas långsiktiga utmaningar för ungas föreningsidrottande i form av höjda kostnader, ökad ojämlikhet, värdekonflikter och tidig specialisering är därmed en fråga som rör hela idrottsrörelsen.

Hur ska idrottsrörelsen möta kommersialiseringens och professionaliseringens utmaningar?

Årets fördjupade analys visar följaktligen att rådande kommersialisering- och professionaliseringsprocesser skapar problem och utmaningar i barn- och ungdomsidrotten. Vad blir konsekvensen av en sådan slutsats? Vad kan – och vad bör – idrottsrörelsen göra för att möta dessa utmaningar? Att försöka "backa bandet" och bryta med marknaden är givetvis inte möjligt. Både kommersialisering och professionalisering är starka samhällskrafter och ideal i moderna samhällen. Därtill har (tävlings)idrotten en djupt rotad strävan efter utveckling och sportifiering. Resursbehovet är stort för både bredd- och elitverksamheten. Marknadens stöd och professionaliseringens förtjänster är viktiga förutsättningar för att föreningsidrotten ska kunna upprätthålla dagens aktivitetsnivåer och dessutom utvecklas.

Samtidigt får vi inte negligera kommersialiseringens och professionaliseringens utmaningar och långsiktiga effekter på barn- och ungdomsidrotten. Idrottsrörelsen behöver både synliggöra och problematisera dessa konsekvenser. Annars är risken stor att svensk föreningsidrott utvecklas i en riktning som bryter med både grundläggande folkrörelsetraditioner och idrottsrörelsens egen framtidsvision.

Med denna rapport vill Centrum för idrottsforskning således uppmana idrottsrörelsen att på allvar reflektera över marknadskrafternas inverkan på ungas föreningsidrottande. I denna diskussion måste förenklade föreställningar utmanas, såsom att kommersialisering och professionalisering är nödvändiga för att upprätthålla föreningsidrottens kärnverksamhet. De fördelar som dessa processer kan ge i form av ökade resurser och effektivitet behöver ställas mot risker såsom höjda kostnader, minskad tillgänglighet och ökad selektion.

Diskussionen måste dessutom ta utgångspunkt i insikten att kommersialisering och professionalisering inte självklart skapar en bättre idrottsverksamhet – men att det *förändrar* idrottsverksamhet. Detta väcker i sin tur frågor om vad svensk idrott vill vara i framtiden och hur marknadskrafternas ökade inflytande förhåller sig till idrottsrörelsens föreningsdemokratiska uppbyggnad och dess bredare samhällsuppdrag. Med andra ord:

- Vad händer med det ideella engagemanget i idrottsrörelsen om allt fler föreningar börjar arvoda sina ledare och anställa personal?
- Vad händer med medlemsdemokratien och delaktigheten om kostnaderna för att föreningsidrotta fortsätter att öka?
- Vad händer med glädjen och gemenskapen om bredden i barn- och ungdomsidrotten minskar till följd av ökad selektion, höjda krav på tidig specialisering och fokus på talangutveckling?

I Riksidrottsförbundets nya och omfattande strategiplan – *Svensk idrott 2035* – kommenteras idrottsrörelsens tilltagande kommersialisering och professionalisering i det avsnitt som rör föreningars och förbunds finansiering. I planen fastslås att behovet av finansiering varierar mycket mellan idrottsrörelsens olika delar, men att det framöver kan bli än mer avgörande ”att hitta andra finansieringskällor än offentligt stöd”. Mot denna bakgrund fastslås därefter följande mål:

Idrottsrörelsen ska stärka kunskapen och kompetensen om hur samverkan med kommersiella aktörer, bidragsgivare och samarbetspartners kan främja en stark, varierad och uthållig finansiering. Detta utan att göra avsteg från idrottsrörelsens värdegrund.⁵

Bidragen i denna rapport handlar om just detta. De ger både ökad kunskap och värdefulla perspektiv på de möjligheter och risker som uppstår i mötet mellan föreningsidrott och marknad. Läs texterna. Diskutera dem. Kanske kan de ge både inspiration och en del tankeställare om det verkliga priset när ideell föreningsidrott kommersialiseras och professionaliseras?

---

⁵ Riksidrottsförbundet. Strategisk plan – Svensk idrott 2035.

Referenser

Centrum för idrottsforskning (2023). Idrott och segregation: om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle. Rapport: Centrum för idrottsforskning 2023:2.

Centrum för idrottsforskning (2019). Idrotten och (o)jämligheten: I medlemmarnas eller samhällets intresse?. Rapport: Centrum för idrottsforskning 2019:2.

Centrum för idrottsforskning (2015). Idrottens pris: om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse. Rapport: Centrum för idrottsforskning 2015:2.

Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det. Om föräldrars kostnader för barnens idrott. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2024:5.

Riksidrottsförbundet (2022). Riktlinjer för barn- och ungdomsidrott. Webb sida. <https://www.rf.se/rf-arbetar-med/barn--och-ungdomsidrott/riktlinjer-for-barn--och-ungdomsidrott>. (Hämtad 10 januari 2026).

Riksidrottsförbundet. Strategisk plan – Svensk idrott 2035. Webb sida. <https://www.rf.se/svensk-idrott-2035>. (Hämtad 10 januari 2026).

Kapitel 2

Sportifieringens kraft i ungdomsidrotten

Vägval och att utmana det nya normala

Erik Backman, Högskolan Dalarna/
Gymnastik- och idrottshögskolan

Daniel Svensson, Malmö universitet

Sportifieringens kraft i ungdomsidrotten

Vägval och att utmana det nya normala

Erik Backman, Högskolan Dalarna/Gymnastik- och idrottshögskolan
Daniel Svensson, Malmö universitet

Inledning

Idrotten är Sveriges största folkrörelse. Den har växt sig stark under drygt 120 år och är något unikt ur ett internationellt perspektiv, då den bygger på demokratiska värden, stort engagemang och ideellt arbete. Idrotten har under lång tid haft en stor social spridning och bidragit till folkhälsa, integration, idrottsprestationer och gemenskap. Att ringa in idrottens positiva funktioner i samhället är komplext, eftersom dessa spänner över så många områden. Organiserad barn- och ungdomsidrott, som står i fokus i det här kapitlet, är en stor del av fritiden för drygt hälften av alla barn och unga någon gång under uppväxten.¹ Den bidrar i bästa fall bland annat till fysisk och psykisk hälsa, en meningsfull fritid och en demokratisk fostran.

Samtidigt är idrotten inte statisk utan förändras i takt med samhället. Den idrottsrörelse som fanns i Sverige under andra halvan av 1900-talet ser annorlunda ut i dag. Ett större fokus på individen, en minskning och förändring av det ideella engagemanget, samt en ökad specialisering, kommersialisering och professionalisering har bidragit till att omforma barn- och ungdomsidrotten. I flera avseenden har utvecklingen varit positiv, med ett bredare utbud av aktiviteter, mer ändamålsenliga faciliteter, genomtänkt och anpassad träning, utbildade tränare, pedagogiskt ledarskap och forskningsbaserad prestationsutveckling. I andra delar har förändringen negativa effekter. Såväl internationell som nationell forskning visar att det finns problem framför allt kopplade till specialisering, kommersialisering och

---

¹ Riksidrottsförbundet (2024). Idrottsrörelsen i siffror.

professionalisering inom barn- och ungdomsidrotten.²

Ett perspektiv som ännu inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet är hur rådande förändringsprocesser i barn- och ungdomsidrott även påverkat platser och anläggningar för idrott och friluftsliv. Utformningen av dessa miljöer bär på budskap om meningen med idrott och hur den bör utövas.³ Nya faciliteter samt mer avancerad och ändamålsenlig utrustning bidrar till förbättrade prestationer, men kan samtidigt höja kraven på unga och öka kostnaderna för att delta. Ett tydligt exempel är att det bland de flesta ungdomslag i fotboll numera ses som helt normalt att träna på konstgräs, vilket för bara 30 år sedan var ett undantag. I dag är konstgräs det nya normala, med både positiva och negativa följder.

I det här kapitlet är syftet att visa och diskutera hur begreppet *sportifiering*⁴ kan användas som övergripande förklaringsmodell för de specialiserings-, kommersialiserings- och professionaliseringsprocesser som präglat barn- och ungdomsidrotten under de senaste decennierna. Vi vill också belysa sportifieringens effekter för ungas idrottande samt dess koppling till förändringar av platser och anläggningar för barn- och ungdomsidrott. Det väcker frågan: Vad innebär dessa förändrade platser och anläggningar ur ett hållbarhetsperspektiv – och vilka vägval står vi inför?

Vi inleder med en översikt av de problem som idrottsforskningen har identifierat i samband med specialisering, kommersialisering och professionalisering inom barn- och ungdomsidrotten i Sverige (med vissa internationella utblickar). Därefter beskriver vi mer ingående hur sportifiering kan användas som en förklaringsmodell för denna utveckling. Vi ger sedan två illustrativa exempel på hur sportifieringen har påverkat idrotters logik och värdestrukturer, hämtade från skateboard och fotboll.

Detta leder fram till den övergripande frågan: Hur hamnade vi här – och vart är vi på väg om utvecklingen fortsätter i samma riktning?

---

² Se t.ex. Redelius K. (2025). Barn- och ungdomsidrottens utveckling; Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det; Somerset, S. & Hoare, D.J. (2018). Barriers to voluntary participation in sport for children; Waldron, S. m.fl. (2019). The Costs and Benefits of Early Sport Specialization.

³ Backman, E. & Svensson, D. (2023) Where does environmental sustainability fit in the changing landscapes of outdoor sports?; Carlman, P. & Torell-Palmquist, G. (2025). Rethinking places for sport in the Anthropocene.

⁴ Guttmann, A. (1978). From ritual to record.

Slutligen pekar vi på möjliga vägar för idrotten framåt och ger förslag på hur man kan minimera de negativa konsekvenserna av sportifieringslogiken.

Specialisering, kommersialisering och professionalisering – en kunskapsöversikt

Granskande studier av den svenska barn- och ungdomsidrotten har utvecklats och intensifierats under senare delen av 1900-talet och framåt. I dag finns samhällsvetenskaplig och humanistiskt orienterad idrottsforskning inom ämnen som historia, filosofi, pedagogik och sociologi spridd på ett tiotal lärosäten i Sverige.

I det följande lyfter vi fram utmaningar inom barn- och ungdomsidrotten utifrån teman med tydlig koppling till sportifieringsbegreppet. Mer specifikt handlar det om:

- specialisering
- kommersialisering
- professionalisering
- idén om oändlig förbättring

Vi gör inte anspråk på att ha gjort en heltäckande litteraturstudie, utan vill i stället peka på vad vi ser som några centrala mönster i den forskning som finns.

Vad är tidig specialisering och vad säger forskningen?

Riksidrottsförbundet har ingen officiell definition av tidig specialisering i sina styrdokument. En samlad tolkning av flera av förbundets riktlinjer visar däremot att begreppet avser barn och ungdomar som tränar och tävlar i en enda idrott, med hög träningsmängd och tydligt tävlingsfokus samt utesluter andra idrotter redan i tidig ålder.

Det dominerande intrycket i både forskning och medier är att det i Sverige finns en stark uppfattning om att tidig specialisering och elitsatsning inom barn- och ungdomsidrott inte är gynnsam, varken socialt, medicinskt, psykologiskt, pedagogiskt eller när det gäller långsiktig idrottslig framgång. I SVT:s serie *Idrottens himmel och helvete* från 2013 illustrerades denna hållning på ett målande sätt genom den grundläggande frågan: För vem finns ungdomsidrotten till?

Liknande resonemang återkommer även internationellt. En genomgång av forskningslitteraturen visar att det för de flesta idrotter saknas belägg för att intensiv träning och specialisering före puberteten är nödvändiga för att nå elitnivå. Dessutom ökar riskerna för skador, psykologisk stress och att barn slutar med idrott i ung ålder.⁵ Trots en stark internationell konsensus mot tidig specialisering finns viss brist på kunskap om sambandet mellan tidig specialisering och psykosocialt hälsoutfall, såsom depression, låg självkänsla, rädsla eller utbrändhet.⁶

Riksidrottsförbundets riktlinjer betonar att elitinriktad verksamhet inte ska förekomma i Sverige för barn under 13 år. En vanlig tolkning är att man innan den åldern ska undvika selektering, det vill säga att välja ut de barn som bedöms vara bäst för matcher, läger, lag eller träning.⁷ Vissa forskare menar att den inkluderande logik som varit dominerande inom svensk idrott under 1900-talet har börjat utmanas av en tävlings- och prestationslogik, som i högre grad tycks attrahera resurser.⁸

Även om forskningen i huvudsak pekar på att tidig elitsatsning har en svag korrelation till senare utövande och framgång, har denna konsensus börjat luckras upp och nyanteras något. Inom fotboll visar en studie att en stor andel av de spelare som tränade i elitmiljöer under tonåren spelade elitfotboll vid 21 års ålder.⁹ En annan studie av utövares motivation inom gymnastik och dans visade inga negativa samband mellan tidig specialisering och motivation.¹⁰ Uppenbarligen finns det därför skäl att framöver granska mer specifikt hur tidig specialisering och elitsatsning påverkar olika idrotter, åldrar och grad av specialisering.

---

⁵ Jayanthi, N. m.fl. (2015). Sports Specialization in Young Athletes.

⁶ Waldron, S. (2019).

⁷ Riksidrottsförbundet (2025). Selektion och nivåindelning.

⁸ Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2010). The survival of the fittest.

⁹ Söderström, T. & Garn, A. C. (2022). Sport specialization in Swedish football players.

¹⁰ Downing, C. m.fl. (2021). Early specialisation among Swedish aesthetic performers.

Barn- och ungdomsidrottens kommersialisering och professionalisering – konsekvenser för individen

Det är svårt att diskutera utvecklingen av barn- och ungdomsidrott utan att beröra ekonomi och kostnader. En internationell granskning av den samlade forskningen framhåller tid och kostnader som två centrala hinder för deltagande i idrott.¹¹

Karlsson och kollegor har studerat hur kommersialiseringen av barn- och ungdomsidrott tar sig uttryck i marknadsföring och kommunikation. De menar att den i Sverige tidigare dominerande ideella, medlemsbaserade och frivilliga föreningsmodellen nu utmanas av fler och fler kommersiella aktörer. De värden som framhålls när barn- och ungdomsidrott presenteras som en produkt handlar ofta om kompetens, individuellt anpassad träning, och lycka.¹²

En annan del av kommersialiseringen handlar om de ökade kostnaderna för enskilda utövare och deras föräldrar. På uppdrag av Riksidrottsförbundet har idrottsforskarna Krister Hertting och Stefan Wagnsson undersökt faktiska kostnader i tolv idrotter samt föräldrars upplevelser av kostnader inom barn- och ungdomsidrott.

Undersökningen visar att det var nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening år 2023 jämfört med 2003, och att ökningen varit särskilt stor mellan 2009 och 2023. Trots detta, och trots att många föräldrar upplever sig inlåsta i kostsamma idrotter, uppger en klar majoritet av de tillfrågade föräldrarna att de inte är beredda att sänka ambitionsnivån för att minska kostnaderna. Hertting och Wagnsson framhåller därför behovet av en större samverkan mellan aktörer inom idrottsrörelsen, kommuner och staten för att långsiktigt bromsa kostnadsutvecklingen.¹³

En parallell process till kommersialiseringen är professionaliseringen inom barn- och ungdomsidrott. Forskaren Tomas Peterson menar att dessa två processer går hand i hand och därför är svåra att diskutera åtskilda.¹⁴ Vi kommer att diskutera professionaliseringen av barn- och ungdomsidrott mer ingående längre fram i kapitlet, där vi även kopplar den specifikt till akademier inom barn- och ungdomsfotboll.

---

¹¹ Somerset, S. & Hoare, D.J. (2018).

¹² Karlsson, J. m.fl. (2022). Selling youth sport.

¹³ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024).

¹⁴ Peterson, T. (2005). Idrottens professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser.

Det (o)hållbara i oändlig förbättring

I idrottens logik finns inbyggt att det alltid finns färdigheter och förmågor att förändra och förbättra. Idrottspedagogen Lars-Magnus Engström är en av dem som belyst att behovet av ständig utveckling ofta motiveras med effekter som ligger bortom själva utövandet, något han benämner idrottens investeringsvärde. Alltför sällan lyfts värden kopplade till här och nu-perspektivet, menar han. Att idrotta för idrottens egen skull, med leken eller kampen som drivkraft, kallar Engström idrottens egenvärde.¹⁵

Även den norske idrottsfilosofen Sigmund Loland har analyserat dimensionen med idrottens strävan efter ständig förbättring, men ur ett hållbarhetsperspektiv. Han menar att idrotter är icke hållbara, i den bemärkelsen att de kräver obegränsad tillväxt i begränsade system.¹⁶ Ökad hållbarhet i idrott skulle enligt Loland kunna uppnås om man vågar bryta med föreställningar om hur idrotter ska gå till och med vilket material idrott ska utövas. Problemet är att idéerna om vad idrott är och hur den ska utövas är starkt förankrat i människors medvetande och i officiella institutioner, såsom de Olympiska spelen. Det gör dem trögrörliga och svårföränderliga, anser han.

Även om Lolands idéer främst handlar om elitidrott för vuxna finns där element som också kan ha bäring på barn- och ungdomsidrott. Inte minst hans vision om det goda idrottslivet, där individer kan blomstra om de vågar bryta med traditioner om vad idrott är. Ett ytterligare skäl att uppmärksamma Lolands idéer är att frågor om hållbarhet är sällan förekommande i forskning om barn- och ungdomsidrott.

Sportifiering: innebörd och konsekvenser

För att förstå idrottens utveckling över tid, och hur ingående processer såsom specialisering, kommersialisering och professionalisering samverkar, behövs ett samlande analysverktyg. Begreppet sportifiering (på engelska sportification eller sportization) är ett sådant. Sportifieringsmodellen utarbetades av den amerikanske idrottsforskaren Allen Guttmann, som menade att idrottens historiska utveckling kan förstås som en rörelse från ritual till rekord.¹⁷ Det rituella inslaget, som var

---

¹⁵ Engström, L.-M. (2010). Smak för motion.

¹⁶ Loland, S. (2006). Olympic Sport and the Ideal of Sustainable Development.

¹⁷ Guttmann, A. (1978).

avgörande i antikens idrott, är i dag till stor del ersatts av jakten på rekord och mätbar prestationsförbättring.

Sportifiering och dess många uttrycksformer

Sportifiering handlar i grunden om en strävan efter att öka prestationsförmågan hos individer och lag – och i förlängningen också föreningar och förbund. Idrottens inneboende logik att ständigt bli bättre och prestera mer, fångat i Internationella Olympiska Kommitténs motto "Citius, Altius, Fortius" (snabbare, högre, starkare), är kärnan i sportifieringen. Den strävan tar sig uttryck i en rad olika delprocesser.

En flitigt använd uppsättning kriterier är den som idrottshistorikern Yttergren arbetat med. Han inkluderar: specialisering, rationalisering, standardisering, reglementering, organisering, egalisering och kvantifiering.¹⁸ Senare förslag till utveckling av modellen inkluderar: professionalisering, akademisering, medialisering, inomhusifiering och digitalisering.¹⁹ Av dessa ingående processer är det främst specialisering och professionalisering som har bäring på den diskussion om barn- och ungdomsidrott som förs fram i detta kapitel. Inomhusifiering berör förändringar av platser och anläggningar och behandlas i nästa avsnitt.

Sammantaget gör detta sportifiering till ett användbart begrepp i detta kapitel. Utöver de kriterier litteraturen framhåller inkluderar vi också kommersialisering. Det är ytterligare en process som driver på vissa av de problem vi diskuterar, även om den inte formellt ingår i sportifieringsmodellen.

För att förtydliga hur kriterierna för sportifiering kan ta sig uttryck följer här några konkreta exempel. Vi har valt att särskilt lyfta fram de processer som har bäring på vår diskussion om barn- och ungdomsidrott, medan övriga belyses mer kortfattat.

- **Specialisering:** handlar om hur roller och kunskapsområden har förfinats över tid. Förr förväntades till exempel en fotbollstränare behärska spelets alla delar. I dag finns specialiserade roller inom exempelvis anfall, försvar, motståndaranalys och fasta situationer. För idrottare kan det handla om att specialisera sig på en

---

¹⁸ Yttergren, L. (1996). Stockholm and the rise of modern sports, 1860–98; Yttergren, L. (2013). The professionalisation and scientification of athletics training in Sweden 1910–1957; Goksøyr, M. (1988). Sivilisering, modernisering, sportifiering.

¹⁹ Sandell, K. (2011). Miljö, pedagogik och landskap; Svensson, D. m.fl. (2023). Sport, Performance and Sustainability.

idrott eller gren i ett tidigare skede i karriären. Även om utvecklingen är tydligast på elitnivå finns liknande tendenser bland yngre. Förr var det vanligt att idrottare nådde elitnivå i flera idrotter – inte minst i fotboll och bandy – men i dag är det ovanligt. Svårigheten att kombinera satsning på olika idrotter visar sig också allt längre ner i åldrarna.²⁰

- **Professionalisering:** innebär att idrottsutövande blir lönearbete och att nya professioner skapas kring idrotten. En viktig milstolpe i Sverige var Riksidrottsförbundets avskaffande av amatörreglerna 1967. En annan var godkännandet av tävlingsinriktad elitidrottsverksamhet i aktiebolagsform vid Riksidrottsstämman 1999. Tomas Peterson beskriver det ömsesidiga beroendet mellan professionalisering och kommersialisering som en gradvis övergång från ideellt organiserad folkrörelseidrott till en marknads- och lönearbetsbaserad verksamhet.²¹ Föreningars satsningar på exempelvis fotbollsakademier är ett nutida uttryck för denna utveckling, som mött kritik av forskare.²²
- **Rationalisering:** beskriver idrottens ökade användning av forskningsbaserad kunskap – från fysiologins intåg inom konditionsidrotten på 1940-talet till dagens avancerade analysverktyg, exempelvis expected goals (xG) i fotboll. Vetenskapligt stöd används i dag på alla nivåer, både för prestationsutveckling och för att minska och förebygga skador. Ett exempel är utvecklingen av skadeförebyggande träningsprogram som *Knäkontroll*.
- **Standardisering:** blir tydlig när det gäller arenor och utrustning. Där man tidigare kunde bygga idrottsplatser med löparbanor som mätte 349 meter är standarden 400 meter numera väletablerad.²³ Ett annat exempel är att skor inom friidrott måste uppfylla vissa krav på vikt och utformning för att godkännas vid tävling.

²⁰ Svenska Fotbollsförbundet (2023). Tufft val: "Barn ska inte behöva välja sport".

²¹ Peterson, T. (2005).

²² Gennings, E. m.fl. (2025). A critical examination of children's well-being and well-becoming in a professional youth football academy; Gagnås, H. L. & Thue Bjørndal, C. (2025). The impact of the academy classification model on coaching practices in Norwegian football.

²³ Moen, O. (1992). Från bollplan till sportcentrum; Se även: Segerblom, M. (1986). Borås-idrotten kring sekelskiftet.

- **Reglementering:** syftar på utvecklingen av gemensamma regler för hur en idrott ska utövas. Under 1900-talets första hälft kunde det uppstå förvirring vid internationella tävlingar, eftersom regelverken skiljde sig åt. I dag är de flesta idrotter så genomreglerade att samma regler gäller oavsett land. Ett nutida exempel är förbudet mot fluorvallor i skidsporter, som införts av miljö- och hälsoskäl och gäller för både seniorer och barn och ungdomar.
- **Organisering:** beskriver hur idrotten organiseras, från enskilda föreningar via distrikt till nationella och internationella förbund. Dessa organisationer administrerar och driver igenom många av de övriga kriterierna inom sportifiering och hanterar samspelet mellan elitidrott och barn- och ungdomsidrott.
- **Kvantifiering:** handlar om vår ständigt växande förmåga att mäta och jämföra olika sorters prestationer. Mätningarna har blivit fler och mer detaljerade. Det som tidigare skulle varit en delad seger kan numera särskiljas ner till en tusendels sekund. Det gäller inte bara på tävling, utan även i träning. Utvecklingen av träningsmiljöer med stabila förhållanden – såsom skidtunnlar och inomhushallar – och instrument som mäter effekt oberoende av väderförhållanden, är betydelsefull för elitidrottare. Men vad innebär utvecklingen för variationen och mångsidigheten hos barn och unga?
- **Egalisering:** är på sätt och vis den minst tydliga delen av sportifieringen. I teorin är tanken att idrotten ska vara jämn och oviss. Utgången av ett lopp eller en match ska inte gå att förutse på förhand. Med en sådan ambition går det att förstå varför vissa dräkter förbjudits inom elitsimning, eller varför fotbollen i vissa ligor försökt införa lönetak och regler om "financial fair play". I barn- och ungdomsidrotten ser vi liknande utmaningar när elitklubbarnas akademilag möter breddföreningar, eller när resursstarka familjer kan satsa betydligt mer än andra på sina barn inom exempelvis alpin skidåkning eller ishockey. Det går därför att fråga sig om idrotten verkligen har blivit mer jämlik, eller om gapet mellan olika idrottares ekonomiska – och därmed sportsliga – förutsättningar har ökat.

Sportifieringens uttryck i platser och anläggningar

Sportifieringsprocessen sker alltså i många former. Tydligast är den inom elitidrotten, där prestation är helt avgörande. Motionsidrotten samt barn- och ungdomsidrotten drivs av delvis andra mål, men även här är sportifieringen långtgående – och konsekvenserna kan i vissa delar vara problematiska. För att ta ett exempel: kostnaderna inom barn- och ungdomsidrotten har ökat kraftigt över tid och nästan dubblerats under perioden 2003–2023. Dessutom blir det dyrare ju äldre barnen blir. Det är ungefär dubbelt så dyrt att ha idrottsaktiva barn i åldern 15–18 år jämfört med åldern 7–10 år.²⁴ Kostnadsökningarna kan kopplas till sådant som:

- mer ändamålsenliga, men också dyrare, anläggningar (vilket innebär högre plan- och hallhyror trots subventioner),
- mer specialiserad utrustning (som gynnar prestation men kostar mer),
- tidigare specialisering (som ökar behovet av tävlingar på högre nivå och över större geografiska områden).

En poäng med att uppmärksamma den långtgående specialiseringen av platser och anläggningar är att den skapar nya referensramar för vad som upplevs som normalt. I tidigare publikationer har vi beskrivit denna utveckling som inomhusifiering och artificialisering. Specialiseringen driver också på en anpassning av utrustning till nya underlag och miljöer, vilket i sin tur bidrar till ökade kostnader. Vi ser till exempel att olika underlag på planer (konstgräs och naturligt gräs) leder till upplevda behov av olika skor, och att olika typer av snö (konstsnö och naturlig snö) fordrar olika skidor.

Vi och andra har tidigare diskuterat hur förändringar av platser och anläggningar för elitidrott i en alltmer konstgjord riktning också får konsekvenser för hållbarhetsfrågor.²⁵ Här menar vi att ett större fokus på samma tendenser inom barn- och ungdomsidrotten är motiverat, såväl ur individuella som globala hållbarhetsperspektiv. Till detta återkommer vi senare i kapitlet.

---

²⁴ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024).

²⁵ Backman, E. & Svensson, D. (2023); Carlman, P. & Torell-Palmquist, G. (2025).

Sportifiering i olika idrotter: exempel från forskning

Det finns många studier om hur sportifiering påverkar barn- och ungdomsidrott. Med diskussionen om platser och anläggningar i bakhuvudet, och med specialisering och professionalisering som analytiska verktyg, ska vi nu titta närmare på några av dem. Här fokuserar vi på två exempel: skateboard och fotboll. Motivet till urvalet är dels att de båda är väl dokumenterade, dels att de befinner sig i olika faser av sportifieringsprocessen – fotboll i en mogen fas och skateboard i en relativt omogen fas.

Skateboard

Skateboard har vuxit fram ur spontan och oorganiserad aktivitet, och betraktas ofta som en livsstilsidrott snarare än en traditionell tävlingsidrott. Under de senaste decennierna har vi dock sett tecken på ökad sportifiering inom skateboard. Ett exempel är att skateboard numera finns med på OS-programmet. Sedan 2013 är skateboard också ett idrottsförbund inom Riksidrottsförbundet, med cirka 100 aktiva föreningar. Forskaren Åsa Bäckström beskriver utvecklingen som att skateboard har blivit mainstream.²⁶

Denna utveckling har mötts med blandade känslor av skejtare. En norsk studie visar hur sportifieringen – i form av landslag, finansiering och organisering via förbund och Olympiatoppen²⁷ och ett ökat fokus på träning och tävling – har lett till spänningar. Vissa skejtare accepterar förändringen, medan andra ställer sig mer kritiska.²⁸ Liknande mönster syns i andra livsstilsidrotter som surfing, parkour och breakdance.²⁹

Kvinnliga skejtare har visat sig vara mindre kritiska till sportifieringen, eftersom den i bästa fall kan bidra till en breddning av de manligt kodade uttrycksformer som länge

---

²⁶ Bäckström, Å. & Blackman, S. (2022). Skateboarding: From Urban Spaces to Subcultural Olympians.

²⁷ Olympiatoppen är ett organ under Norges idrottsförbund med ansvar att utveckla norsk toppidrott.

²⁸ Tjønnedal, A. m.fl. (2019). Fra presentasjon til prestasjon?.

²⁹ Wheaton, B. & O'Loughlin, A. (2017). Informal sport, institutionalisation, and sport policy; Yang, Z. m.fl. (2022). The Importance of Creativity in the Sportification of Breakdance.

dominerat livsstilssporten.³⁰ I svensk skateboard ser vi också hur en ökande andel kvinnor tar sig an rollen som förebilder för flickor som vill åka skateboard.³¹

Bäckström menar att kommersialisering och professionalisering i hög grad präglar svensk skateboard i dag. Det går att livnära sig på skateboard, bland annat genom sponsring, prispengar och försäljning av produkter, liksom genom den medieexponering som gör sådana inkomster möjliga. En annan likhet med mer etablerade sporter är hur skateboard i dag används som ett medel för social nytta. Ett internationellt exempel på detta är Skateistan där barn och unga får möjlighet att lära sig skateboard och delta i utbildningsverksamhet.³²

En studie från Riksidrottsförbundet lyfter fram Sveriges Skateboardförbunds ambitioner kring demokrati och inkludering. Den visar hur det relativt unga förbundet aktivt söker sig till arenor där ungdomar finns, såsom Fryshuset i Stockholm. Samtidigt har allt fler kommuner börjat uppmärksamma behovet av skateparker, vilket utmanar den gängse bilden av en idrottsanläggning för unga.³³

Sammanfattningsvis kan skateboard ses som ett exempel på en aktivitet, eller idrott man så vill, som är i en jämförelsevis tidig fas av sin sportifieringsprocess. Det tycks finnas en uppmärksamhet på normer som bromsar jämställdhet och inkludering, och en vilja att utmana dem. Det tycks också finnas ett visst internt motstånd mot alltför stark sportifiering. Vi ska återkomma till vad detta kan innebära för barn- och ungdomsidrott mer generellt.

Fotboll

Att ge en heltäckande bild av fotbollens sportifiering är inte vår ambition, då det skulle bli alltför omfattande för detta kapitel. Vi har därför valt att fokusera på två områden där forskning har uppmärksammat tydliga uttryck för sportifiering:

³⁰ D'Orazio, D. (2020). Skateboarding's Olympic Moment.

³¹ Bäckström, Å. & Isaksson, F. (2014). Coola och hjälpsamma förebilder.

³² Bäckström, Å. & Blackman, S. (2022).

³³ Riksidrottsförbundet (2022). Idrottsrörelsen som demokratiskola.

- specialisering, kommersialisering och professionalisering inom fotbollens akademier
- förändringar av fotbollens platser och anläggningar.

Sedan Svenska Fotbollförbundet bildades 1904 har fotbollen vuxit till Sveriges största idrott. Landets fotbollsföreningar har tillsammans mer än 1,3 miljoner medlemmar. Även om mindre än hälften av dessa (cirka 600 000) är aktiva spelare, är fotbollen en idrott som finns på alla nivåer och geografiska kontexter – från storstad till landsbygd.³⁴

Akademier inom ungdomsfotboll

Akademier som fenomen har funnits inom ungdomsidrotten i Sverige under ett par decennier. En akademi inom svensk ungdomsfotboll drivs i föreningars regi och innebär att unga spelare väljs ut till lag eller grupper som erbjuds särskild och prestationsinriktad träning och matchspel. Ofta har akademier fler och avlönade ledare, bättre material och erbjuder spel i högre serier. I dag finns i Sverige två former av akademier inom ungdomsfotboll, dels de som är knutna till elitföreningar, dels de som är knutna till breddföreningar. Även om det finns utmaningar i själva akademiverksamheten är det framför allt deras påverkan på fotbollens större ekosystem som är mest omdebatterat. Kritiken går ofta ut på att akademierna plockar de bästa spelarna från breddföreningarna, vilket riskerar att urholka underlaget och skapa oro för de lag och spelare som blir kvar.

Forskning om akademier inom ungdomsfotboll börjar få spridning internationellt, men är fortfarande sällsynt i Sverige. En engelsk studie beskriver kunskapsläget som att fotbollsakademier visserligen erbjuder strukturerade vägar mot en professionell karriär, men samtidigt innebär risker för unga spelare.³⁵ En del av riskerna rör psykisk hälsa, såsom ångest och depression. Att bli bortvald i selekteringsprocesser, till exempel de som ingår i urvalet till akademier, kan innebära att unga spelare

³⁴ Svenska Fotbollförbundet (2025). Fotbollen i Sverige.

³⁵ Gennings, E. m.fl. (2025).

förlorar sin identitet som fotbollsspelare. Det har visat sig vara särskilt vanligt bland akademispelare.³⁶

I Norge, där förutsättningarna för ungdomsfotboll till stor del liknar de svenska, införde man 2017 en standardiserad modell *Academy Classification Modell* för att professionalisera och kvalitetssäkra ungdomsfotbollen. Akademierna rankas på en femgradig skala baserad på 209 kriterier, inklusive tränarkompetens, träningsstrukturer, stödtjänster, anläggningar och spelarutvecklingsresultat. Denna struktur för akademier liknar den som finns inom svensk ungdomsfotboll. Norska forskare har dock kritiserat utvecklingen, bland annat på grund av den ökade konkurrensen, medieexponeringen och kommersialiseringen av unga spelare.³⁷

I Sverige har det dessutom riktats kritik mot att akademilagen spelar i samma serier som breddföreningarnas lag, trots stora skillnader i resurser och villkor. Ett av få uppmärksammade svenska exempel är AIK i Stockholm, som lät forskare granska den egna akademiverksamheten. Studien visar bland annat att fotbollsakademier kan leda till prestationsångest och hämmad kreativitet bland unga spelare.³⁸ Strax efter denna självgranskning sänkte klubben åldern för start i fotbollsakademier från 13 till 10 år, med "marknadsanpassning" som motivering. Exemplet visar hur stark specialiseringen och professionaliseringen är inom barn- och ungdomsidrotten. I samband med AIK:s beslut kritiserades utvecklingen mot elitsatsningar allt längre ner i åldrarna av en stor grupp framstående forskare inom ungdomsidrott.³⁹

Deltagande i akademier inom ungdomsfotboll innebär stora tidsåtaganden, stor fysisk påfrestning och ett stort fokus på tävling i ung ålder. I vissa fall har akademimiljöer jämförts med vuxenarbete. I diskussionen om huruvida fotbollsakademier lever upp till FN:s konvention om barns rättigheter har de

³⁶ Sothorn, N.A. & O’Gorman, J. (2021). Exploring the mental health and wellbeing of professional academy footballers in England.

³⁷ Gagnås, H.L. & Thue Bjørndal, C. (2025).

³⁸ Vaughan, J. m.fl. (2022). Social and Cultural Constraints on Football Player Development in Stockholm.

³⁹ Se Dagens Nyheter (2024). AIK-modellen överlevde inte – nu selekterar klubben 10-åringar igen; Dagens Nyheter (2024). Sluta välja bort barn som inte tros platsa i A-laget.

kritiserats för att betrakta barn som framtida vuxna, snarare än som individer med rättigheter i nuet.⁴⁰

I den fortsatta diskussionen återkommer vi till hur fotbollsakademiers uttryck för specialisering, kommersialisering och professionalisering påverkar barn- och ungdomsidrotten mer generellt.

Ungdomsfotbollens förändrade platser

I fotbollssportens barndom i Sverige spelades det på alla möjliga underlag – gräs, grus, jord, sand, sten med mera. Men ganska snart ledde sportifieringen och de växande ambitionerna om bättre och snabbare spel till en standardisering av spelytorna. Även om det går att argumentera för att fotbollen är något mer flexibel vad gäller anläggningarnas mått och utseende än exempelvis friidrotten eller simningen, ser vi över tid en allt tydligare standardisering, reglementering och dekontextualisering av idrottsplatser och arenor.

Enligt Svenska Fotbollförbundets egna siffror från 2023 finns det totalt 5 428 utomhusplaner runtom i landet (tabell 1). I tillägg finns 89 inomhusplaner, varav 16 är konstgräshallar med fullstor plan.⁴¹

Tabell 1. Antal fotbollsplaner utomhus med olika underlag, 2023.

Utomhusplaner	11 mot 11	9 mot 9	7 mot 7	5 mot 5
Naturgräs	2 671	185	721	278
Konstgräs	866	62	228	73
Hybridgräs	13	2	-	-
Grus	204	10	85	30
Totalt	3 754	259	1 034	381

Källa: Svenska Fotbollförbundet

Som siffrorna i tabellen visar har något skett med fotbollens spelytor. Förutom en specialisering i form av planer anpassade för olika spelformer och med olika underlag har andelen konstgräs, hybridgräs och inomhushallar ökat, medan antalet grus- och gräsplaner snarare haft en motsatt utveckling. Väger vi in utvecklingen av futsal (eller

⁴⁰ Gennings, E. m.fl. (2025).

⁴¹ Svenska Fotbollförbundet (2025).

inomhusfotboll som det hette tidigare) är det tydligt att fotboll numera är en året runt-idrott. Det är ytterligare ett tecken på en alltmer långtgående specialisering.

Utvecklingen har fördelar, till exempel att det i dag finns fler utbildade tränare och att det erbjuds fler och bättre träningsmöjligheter – inte minst inom idrotter som för vissa individer och på vissa platser är det enda alternativet. Samtidigt uppstår risker för enskilda spelare, kopplade till exempelvis motivation, överbelastningsskador och prestation över tid. I ett bredare perspektiv finns även utmaningar kring miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Där fotbollen tidigare anpassades efter rådande förutsättningar på en plats, är det nu platsen som i högre grad anpassas efter kraven från förbund och utövare. Denna dekontextualisering kan vara positiv vad gäller att erbjuda goda förutsättningar för träning, men riskerar samtidigt att bli kostsam både ekonomiskt och miljömässigt.

Exemplen ovan visar hur sportifieringen och strävan efter prestation har förändrat idrotten och dess miljömässiga och sociala hållbarhet. Effekterna är tydligast och mest långtgående på elitnivå, men även breddidrotten, inklusive barn- och ungdomsidrotten, påverkas kraftigt. Det är också i verksamhet för barn och unga som ökade kostnader och ojämna matcher blir som mest problematiska. Eftersom så många är involverade finns potentiellt stora sociala och miljömässiga vinster i att bedriva barn- och ungdomsidrotten på ett mer hållbart vis.

Utvecklingen från idrottsutredningen 1967 och framåt har präglats av marknadsanpassning och sportifiering, visar flera forskningsstudier. Detta har bidragit till att vissa föreningar kunnat växa sig starka, medan andra har slagits ut eller halkat efter.⁴²

Vägar framåt: de-sportifiering och kontextuell idrott

Som en del av vår ambition att anlägga ett sportifieringsperspektiv på barn- och ungdomsidrott i Sverige vill vi nu diskutera möjliga öppningar och vägar framåt mot en mer tillåtande, jämlik, hållbar och inkluderande verksamhet för barn och unga. Som vi pekat på finns flera utmaningar kopplade till specialisering, kommersialisering och professionalisering. Idrottens praktiker och system är dock

---

⁴² Peterson, T. (1989); Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2010).

inte oföränderliga. Det finns alternativa vägar. Två begrepp som utmanar sportifieringslogiken är de-sportifiering och kontextuell idrott.

De-sportifiering som motkraft

På senare tid har forskare uppmärksammat möjliga motkrafter till en eskalerande sportifiering av barn- och ungdomsidrott. Den italienske sociologen Davide Sterchele använder begreppet de-sportifiering för att beskriva en trend där tävlings- och prestationsinslag tonas ned till förmån för mer lekfulla former av fysisk aktivitet. Han ifrågasätter uppfattningen om idrotten som ett medium för att föra människor samman, när det är uppenbart att idrottens logik bygger på att skapa gränser och att separera.⁴³

Samma kritiska hållning har den brittiske forskaren Christopher R. Matthews med kollegor. Även de menar att vi i högre grad måste återgå till idrott som lek, och sluta med att försöka socialisera barn in i en verksamhet som speglar vuxnas intressen. Särskilt problematisk är professionaliseringen i unga åldrar.⁴⁴ Detta kan jämföras med synsättet inom fotbollsakademier, som enligt Ellie Gennings med kollegor innebär unga fotbollsspelare betraktas som unga vuxna.⁴⁵

Sterchele framhåller några konkreta strategier för att åstadkomma de-sportifiering. En av dessa är att försöka åstadkomma större blandning av ålder, kön, etnicitet och fysisk förmåga, både bland spelare och ledare. Det skulle synliggöra obalanser i prestation och därmed minska tävlingens betydelse. En annan strategi handlar om att låta barn och ungdomar idrotta utan domare och i stället låta dem sköta reglerna själva, vilket enligt honom ökar deras ansvarstagande för fair play. Han föreslår också att fair play kan utgöra en tävlingskategori i sig, som en motkraft till tävlingens traditionella logik i idrott.⁴⁶

Även om idrottens mest dominerande logik – tävling, rangordning och prestation – är starkt rotad även i barn- och ungdomsidrott, menar vi att den är möjlig att utmana. Utifrån ett livslångt hälsoperspektiv är andra logiker, såsom lek, naturupplevelser och

⁴³ Sterchele, D. (2015). De-sportizing physical activity.

⁴⁴ Matthews, C. R. m.fl. (2024). Children's rights, human development and play.

⁴⁵ Gennings, E. m.fl. (2025).

⁴⁶ Sterchele, D. (2015).

äventyr, inte bara mer inkluderande utan också mer hållbara.⁴⁷ Från att ha diskuterat öppningar i hur barn- och ungdomsidrott praktiseras vill vi nu rikta blicken mot fysiska kontexter, det vill säga platser och miljöer för barn- och ungdomsidrott.

Kontextuell idrott – för mer hållbara platser och anläggningar

Brad Millington och Brian Wilson är två kanadensiska forskare som har introducerat begreppet *kontextuell golf* för att göra idrotten miljömässigt hållbar. Det innebär att golfbanor endast bör anläggas på platser där den negativa miljöpåverkan kan minimeras. Ett tydligt exempel är tillgången till vatten: banor bör inte byggas i områden där vatten är en bristvara, något som ändå är vanligt på många håll i världen.⁴⁸

Mot bakgrund av diskussionen om miljömässig hållbarhet vid konstruktion av nya idrottsanläggningar, kan idén om kontextuell golf utvidgas till ett bredare perspektiv på *kontextuell idrott*. Miljömässiga hänsyn skulle då väga tyngre än strävan efter förutsägbara, kontrollerbara och optimerade idrottsförhållanden.⁴⁹ Om idrott i högre grad ska anpassas efter platsens förutsättningar (vara kontextuell) blir det svårt att rättfärdiga inomhusanläggningar för längdskidåkning och utförsåkning. Samtidigt utmanar kontextuell idrott även det som i dag uppfattas som självklart inom barn- och ungdomsidrott, såsom konstgräsplaner och ishallar, och uppmanar till en kritisk analys av deras faktiska nödvändighet.⁵⁰

Det går att argumentera för att gymnastiksalar och idrottshallar är undantagsfall, eftersom innebandy, handboll, basket och gymnastik i princip enbart utövas inomhus. Samtidigt saknas inte historiska exempel på att även dessa idrotter kan utföras utomhus.

I viss mån innebär kontextuell idrott en återgång till historiska idrottsförhållanden, då många sporter uppstod som svar på lokala, regionala och nationella geografiska förutsättningar. Skidåkning blev populärt där det fanns snö, surfing där det fanns vågor och klättring där det fanns berg. En pragmatisk tolkning av kontextuell idrott

⁴⁷ Engström, L.-M. (2010).

⁴⁸ Millington, B. & Wilson, B. (2016). *The Greening of Golf*.

⁴⁹ Backman, E. & Svensson, D. (2023).

⁵⁰ Se t.ex. intervju med Nils-Olof Zethrin: Sportbladet (2024). "Är det fotbollen som valt krisen?".

skulle kunna vara att utöva idrott endast på platser där miljön inte tar alltför mycket skada. Vad som är "alltför mycket" behöver idrotten, liksom samhället i stort, diskutera mer ingående.

Låt oss återvända till exemplet elitfotboll, som illustrerar komplexiteten väl. I dag reglerar International Football Association Board (IFAB) spelplanens beskaffenhet, medan Svenska Fotbollförbundet ställer ytterligare krav på elitklubbarnas arenor.⁵¹ Detta faktum har ibland orsakat debatt, vilket skedde när Ljungskile SK gick upp i Allsvenskan och riskerade att inte få spela på hemmaarenan Skarsjövallen utan omfattande renoveringar – främst kopplade till belysningen. Dessa krav kan ses som en dekontextualisering av fotbollen från dess naturliga förutsättningar, där matcher i Sverige historiskt har spelats i dagsljus, ofta på helger och under sommarhalvåret då dygnets ljusa timmar är fler.

Ett mer sentida exempel kan hämtas från 2024 års allsvenska säsong, då IFK Värnamos hemmaarena Finnvedsvallen bedömdes som ospelbar under stora delar av våren. Fotbollförbundets kontrollanter ansåg att kvaliteten på gräset var för dålig. Samtidigt har vi i år sett den kanadensiska elitfotbollen på herrsidan avgöras i ymnigt snöfall, vilket visar att det är våra idéer om vad som är acceptabelt som styr, snarare än de yttre förutsättningarna i sig.

I en tid där sportifiering och prestationslogik bidrar till höga krav på kvalitetssäkrade planer uppstår intressanta kontraster. Hagavallen, som för inte så länge sedan var hemmaplan för Sveriges ledande damlag, skulle i dag knappast godkännas för elitfotboll. Och Rimnersvallen i Uddevalla, VM-arena 1958, har behövt omfattande renoveringar för att hålla för spel i Superettan.

Idén om kontextuell idrott – alltså idrott som strävar efter en balans mellan den sportifierade idrottens krav och miljöns behov – kan kopplas till FN:s globala mål för hållbar utveckling. Sigmund Loland menar att hållbar idrott präglas av att den är "practiced in ways that give future sporting generations the same possibilities to realize their goals (...) as the current one has".⁵² Vi ställer oss frågande till om detta är möjligt om idrotten, även för barn och ungdomar, fortsätter att forma platser och

⁵¹ Alm, J. (2017). Hög standard?.

⁵² Loland, S. (2006).

anläggningar enligt idéer om året-runt-verksamhet, total rättvisa, förutsägbarhet och riskeliminering.

Det handlar dock inte om att helt undvika anläggningar såsom konstgräs, ishallar, konstsnow och simhallar. Vi menar snarare att man behöver inkludera perspektivet kontextuell idrott i diskussionen vid anläggande av nya platser för idrott och friluftsliv. För att kunna ta väl avvägda beslut i dessa frågor behöver vi också mer kunskap om huruvida de hälsomässiga och sociala vinsterna överstiger de miljömässiga kostnaderna.

Slutsatser: att utmana det nya normala

Sportifiering är ett begrepp som beskriver de långvariga utvecklingsprocesser som format idrotten mot ökad specialisering, professionalisering och prestationsinriktning. Dessa processer har satt tydliga spår i hur och var barn- och ungdomsidrott bedrivs. Detta har medfört både positiva och negativa konsekvenser, som dessutom varierar beroende på var i landet man befinner sig och vilken idrott det handlar om. På en övergripande nivå har sportifieringen haft en stor påverkan som behöver granskas kritiskt, inte minst genom att lyfta andra perspektiv och andra grundläggande logiker för idrottande.

Våra exempel – skateboard och fotboll – visar att barn- och ungdomsidrott kan ta sig olika uttryck beroende på grad av sportifiering. Därav är det inte vår ambition att föreslå generella lösningar; vi tror att dessa behöver vara kontextberoende. Vi vill också framhålla att idrottens platser och anläggningar utgör ett viktigt perspektiv i diskussionen om sportifiering av barn- och ungdomsidrott. Dessa miljöer kan antingen stärka sportifieringen eller dämpa densamma.

Vi tror att barn- och ungdomsidrotten kan må bra (eller bättre) av att kritiskt granska den egna verksamheten (se exemplet AIK fotboll), stimulera inkludering och utmana normer (se exemplet skateboard), samt att främja en balans mellan olika meningsskapande logiker, det vill säga fler än enbart tävling, rangordning och prestation.⁵³

---

⁵³ Se Engström, L-M. (2010).

Snarare än att se de-sportifiering och kontextuell idrott som något som ska ersätta något annat inom barn- och ungdomsidrott, menar vi att dessa perspektiv kan utgöra viktiga komplement i diskussionen om en hållbar framtid inom barn- och ungdomsidrott – en diskussion som också inbegriper de platser och anläggningar där idrotten bedrivs.

Vårt syfte med detta kapitel har varit att problematisera sportifieringen av barn- och ungdomsidrotten under de senaste decennierna, och analysera denna utveckling i relation till förändringar av idrottens fysiska miljöer. En av de huvudsakliga slutsatserna är att utvecklingen skapar nya normaliteter. I dag framstår konstgjorda anläggningar, dyrare utrustning och mer professionaliserade uppdrag knutna till barn- och ungdomsidrotten som en självklar del av verksamheten och det nya normala. Vi ställer oss frågande till om detta är en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Referenser

- Alm, J. (2017). *Hög standard?: en studie om kommunal anläggningspolitik och elitfotbollens standardiserade arenakrav*. Diss. Malmö: Malmö högskola.
- Backman, E. & Svensson, D. (2023). Where does environmental sustainability fit in the changing landscapes of outdoor sports? An analysis of logics of practice in artificial sport landscapes, *Sport, Education and Society*, 28(6), 727–740.
- Bäckström, Å. & Isaksson, F. (2014). Coola och hjälpsamma förebilder, *Svensk Idrottsforskning*, 1, 35–39.
- Bäckström, Å. & Blackman, S. (2022). Skateboarding: From Urban Spaces to Subcultural Olympians. *YOUNG*, 30(2), 121–131.
- Carlman, P. & Torell-Palmquist, G. (2025). Rethinking places for sport in the Anthropocene, *International Review for the Sociology of Sport*, 60(8), 1535–1552.
- D’Orazio, D. (2020). Skateboarding’s Olympic Moment: The Gendered Contours of Sportification. *Journal of Sport and Social Issues*, 45(5), 395–425.
- Downing, C., Redelius, K. & Nordin-Bates, S. (2021). Early specialisation among Swedish aesthetic performers: exploring motivation and perceptions of parental influence. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(4), 1013–1032.
- Engström, L-M. (2010). *Smak för motion. Fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholms universitets förlag.
- Gagnås, H. L. & Thue Bjørndal, C. (2025). The impact of the academy classification model on coaching practices in Norwegian football: a Foucauldian analysis of governance and player development. *Sports Coaching Review*, 1–15.
- Gennings, E., Kavanagh, E., Hunter, A. & Jones, I. (2025). A critical examination of children’s well-being and well-becoming in a professional youth football academy. *Sport in Society*, 1–17.
- Goksøyr, M. (1988). *Sivilisering, modernisering, sportifiering: fruktbare begreper i idrettshistorisk forskning? [Civilisation, modernisation, sportification: Fruitful concepts in research in sports history]*. Oslo universitet.
- Guttmann, A. (1978). *From ritual to record: The nature of modern sports*. Columbia University Press.

- Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det. Om föräldrars kostnader för barnens idrott. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2024:5.
- Jayanthi, N., Pinkham, C., Dugas, L., Patrick, B. & LaBella, C. (2015). Sports Specialization in Young Athletes: Evidence-Based Recommendations. *Sports Health*. (3):251–257.
- Karlsson, J., Kilger, M., Bäckström, Å. & Redelius, K. (2022). Selling youth sport: the production and promotion of immaterial values in commercialised child and youth sport. *Sport, Education and Society*, 28(5), 565–578.
- Loland, S. (2006). Olympic Sport and the Ideal of Sustainable Development, *Journal of the Philosophy of Sport*, 33, 144–156.
- Matthews, C. R., Barker-Ruchti, N., Coates, E., Lang, M. & Hardwicke, J. (2024). Children's rights, human development and play – rejecting performance-orientated youth sport. *Sport, Education and Society*, 1–12.
- Millington, B. & Wilson, B. (2016). *The Greening of Golf: Sport, Globalization and the Environment*. Manchester: Manchester University Press.
- Moen, O. (1992). *Från bollplan till sportcentrum: idrottsanläggningar i samhällsbyggande under 100 år*. Stockholm: Statens råd för byggnadsforskning.
- Peterson, T. (1989). *Leken som blev allvar: Halmstads bollklubb mellan folkrörelse, stat och marknad*, Lund: Arkiv.
- Peterson, T. (2005). *Idrottens professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser*, Malmö University Electronic Publishing, issue 1.
- Redelius, K. (2025). Barn- och ungdomsidrottens utveckling – en framgångssaga? I Peterson, T. (Red.) *Samhällsidrotten och idrottssamhället*. Malmö Studies in Sport Sciences.
- Riksidrottsförbundet (2022). *Idrottsrörelsen som demokratiskola. Interna och externa förväntningar i arbetet med inkludering och segregation*. Webbsida. *Idrottsrörelsen som demokratiskola.pdf*. (Hämtad 8 december 2025).
- Riksidrottsförbundet (2024). *Idrottsrörelsen i siffror*. Webbsida. <https://www.rf.se/forskning-och-statistik/statistik/idrottsrorelsen-i-siffror>. (Hämtad 8 december 2025).
- Riksidrottsförbundet (2025). *Selektering och nivåindelning*. Webbsida. <https://www.rf.se/rf-arbatar-med/barn--och-ungdomsidrott/selektering-och-nivaindelning>. (Hämtad 8 december 2025).

Sandell, K. (2011). Miljö, pedagogik och landskap [Environment, pedagogy and landscape]. I K. Sandell, m.fl. (Red.) *Friluftssport och äventyrsidrott: Utmaningar för lärare, ledare och miljö i en föränderlig värld*, s. 119–140. Lund: Studentlitteratur.

Segerblom, M. (1986). *Borås idrotten kring sekelskiftet: ur klubbarkiv och tidningslägg*. Borås: Norma.

Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2010). The survival of the fittest: intensification, totalization and homogenization in Swedish competitive sport. *Sport in Society*, 13(4), 704–717.

Somerset, S. & Hoare, D.J. (2018) Barriers to voluntary participation in sport for children: a systematic review. *BMC Pediatr*, 18:47.

Sothorn, N. A. & O’Gorman, J. (2021). Exploring the mental health and wellbeing of professional academy footballers in England. *Soccer & Society*, 22(6), 641–654.

Sterchele, D. (2015). De-sportizing physical activity: From sport-for-development to play-for-development. *European Journal for Sport and Society*, 12(1), 97–120.

Svensson, D., Backman, E., Hedenborg, S. & Sörlin, S. (Red. 2023). *Sport, Performance and Sustainability*. Routledge Research in Sport, Culture and Society. Routledge Publications.

Svenska Fotbollsförbundet (2023) Tufft val: ”Barn ska inte behöva välja sport”. Webbsida. <https://www.svenskfotboll.se/nyheter/svff/2019/10/multisport-tufft-val>. (Hämtad 8 december 2025).

Svenska Fotbollsförbundet (2025). *Fotbollen i Sverige*. Webbsida. <https://svff.svenskfotboll.se/om-svff/fotbollen-i-sverige>. (Hämtad 20 oktober 2025).

Söderström, T., & Garn, A. C. (2022). Sport specialization in Swedish football players: Investigating a model of antecedents and outcomes. *European Journal of Sport Science*, 23(9), 1868–1876.

Tjønndal, A., Hjelseth, A. & Lenneis, V. (2019). Fra presentasjon til prestasjon? Sportifisering av skateboard i Norge. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 10, 89–116.

Vaughan, J., Mallett, C.J., Potrac, P., Woods, C., O’Sullivan, M. & Davids, K. (2022). Social and Cultural Constraints on Football Player Development in Stockholm: Influencing Skill, Learning, and Wellbeing. *Front. Sports Act. Living* 4:832111.

Waldron, S., DeFreese, J.D., Register-Mihalik, J., Pietrosimone, B. & Barczak, N. (2019). The Costs and Benefits of Early Sport Specialization: A Critical Review of Literature. *Quest*, 72(1), 1–18.

Wheaton, B. & O'Loughlin, A. (2017). Informal sport, institutionalisation, and sport policy: challenging the sportization of parkour in England. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(1), 71–88.

Yang, Z., Bai, Y. & Wei, M. (2022). The Importance of Creativity in the Sportification of Breakdance, *Frontiers in Education*, 7:855724.

Yttergren, L. (1996). Stockholm and the rise of modern sports, 1860–98. *The International Journal of the History of Sport*, 13(3), 404–408.

Yttergren, L. (2013). The professionalisation and scientification of athletics training in Sweden 1910–1957: Two examples: Ernie Hjertberg and Gösse Holmer. *Stadion: Internationale Zeitschrift für Geschichte des Sports*, 40(1), 57–71.

Kapitel 3

Blir du lönsam lille idrottare

Hur unga formas i en kommersiell idrottsvärld

Anna Fyrberg Yngfalk,
Mälardalens universitet

Blir du lönsam, lille idrottare?

Hur unga formas i en kommersiell idrottsvärld

Anna Fyrberg Yngfalk, Mälardalens universitet

Inledning

Föreningsidrotten är en av de mest betydelsefulla arenorna för barn och ungas fritid, gemenskap och identitetsutveckling i Sverige. Samtidigt befinner sig idrotten i en förändringsperiod som aktualiserar nya frågor om vad föreningsidrotten ska vara, hur den bör organiseras och för vem den ska finnas.

Det här kapitlet utgår från företagsekonomiska perspektiv och forskning om den svenska idrottsrörelsen. Syftet är att diskutera och problematisera hur pågående kommersialisering och professionalisering av föreningsidrotten styr en parallell utveckling, präglad av individualisering och ansvarsbeläggning av barn och unga. Utvecklingen driver unga idrottsutövare att forma sina identiteter utifrån marknadens normer och ideal, med betoning på kommersiella värden och principer för prestation och konkurrens.

Genom att belysa hur dessa normer får ökat genomslag i idrottens organisering och praktiker kan vi synliggöra både de möjligheter och risker det skapar. Vi kan också se vilka begränsningar som uppstår för barns delaktighet, upplevelser och därigenom deras långsiktiga engagemang.

Paradoxal eller rimlig utveckling?

Att organisera idrottsverksamhet utifrån en marknadsmodell kan vid första anblicken framstå som paradoxalt, och kanske till och med opassande för föreningsidrotten. Dessa modeller är i första hand utvecklade för privata aktörer med kommersiella mål för sin verksamhet. Det svenska civilsamhället vilar i hög grad på frivilligt engagemang och ideella drivkrafter, något som får särskilt starkt uttryck inom idrottsrörelsen. Idrotten har sin grund i lokala initiativ och i strukturer som bygger på gemenskap. Syftet är att skapa delaktighet och sammanhållning. Mot denna

bakgrund framstår den gradvisa övergången mot mer professionaliserade och marknadsorienterade former som en påtaglig utmaning för rörelsen.¹

Samtidigt kan utvecklingen också anses fullkomligt rimlig och närmast oundviklig. Likt all annan form av organisering uppstår föreningsidrotten i relation till de bredare institutionella ramar som präglar vår samtid. Dessa ramar består av regler, normer och andra kulturella värden som i dag ofta framhäver marknadsprinciper som konkurrens, kundorientering, effektivitet, mätbarhet och ekonomisk tillväxt. Inom idrotten blir dessa principer särskilt påtagliga. Vissa värden, såsom konkurrens och mätbarhet, inryms i vad vi förknippar med tävlingsidrottande. Andra värden förstärks av relaterade förändringsprocesser som professionalisering och kommersialisering.

Oavsett om marknadsorienteringen uppfattas som nödvändig, naturlig eller problematisk, blir det avgörande att kritiskt reflektera över dess konsekvenser. Det gäller inte minst barn och ungas möjligheter att delta i föreningsidrotten på ett hållbart, inkluderande och meningsfullt sätt.

Det är också viktigt att understryka att föreningsidrotten i Sverige är mångfacetterad. Kommersialisering och professionalisering tar sig olika uttryck beroende på idrott, föreningstyp och sammanhang. För många mindre föreningar är verksamheten fortfarande i hög grad ideellt driven och långt ifrån bolagiserad. Jag gör därför inte anspråk på att beskriva *all* föreningsidrott som fullt ut kommersialiserad. I stället analyseras den övergripande riktning som idrottsrörelsen som helhet rör sig i, och de normer och sätt att leda verksamheten som får genomslag i dess omgivning. Denna utveckling påverkar även mindre idrotter och föreningar genom nya förväntningar, organiseringsideal och förutsättningar för barn och ungas deltagande.

Ökat ansvar på barn och unga

Kapitlet bygger på tidigare företagsekonomisk forskning om den svenska idrottsrörelsen, inklusive mina egna empiriska studier av civilsamhällets organisering.² Ett sådant perspektiv är ofta förbisett, eftersom forskningen om

¹ Vamstad, J. m.fl. (2025:3). Ideellt arbete och idrottsrörelsens utmaningar.

² Se t.ex. Fyrberg Yngfalk, A. & Linderström, M. (2025). Civilsamhället och mångfaldens betydelse för framtidens företagsekonomi; Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2020). Modifying markets; Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2018). Hybridity as fluid identity in the organization of associations.

föreningsidrotten till stor del har dominerats av andra områden och discipliner. Genom företagsekonomiska begrepp och analytiska verktyg blir det möjligt att synliggöra hur kommersialisering och professionalisering inte bara påverkar idrottsrörelsen och föreningarnas ekonomiska förutsättningar, utan också formar normer, praktiker och sätt att förstå och värdera barn och ungas idrottande.

Ett centralt argument i kapitlet är att professionaliseringen och kommersialiseringen för med sig en utveckling med ökad individualisering, där mer ansvar flyttas till den enskilda utövaren. Barn och unga blir särskilt utsatta när de förväntas leva upp till normer om individuell prestation och ständig utveckling enligt marknadens krav. Även föräldrar blir i ökande grad bärare av dessa normer. Detta påverkar både hushållens faktiska ekonomiska kostnader för idrottande och de symboliska, identitetsmässiga och sociala villkor som sätter ramarna för ungas möjligheter att delta.

Föreningsidrottens kommersialisering och professionalisering

Att föreningsidrotten blir allt mer kommersiell och professionell innebär att marknadens normer, språk och styrningsprinciper successivt flyttar in i organisationer som traditionellt byggt på ideella och demokratiska logiker. Dessa kännetecknas av medlemmars kollektiva beslutsfattande, förtroendevalda ledare och frivilliga insatser som bär upp verksamheten. När föreningsdemokratin utmanas av mer marknadsorienterade mål och styrformer förändras också förutsättningarna för vad föreningsidrotten är, och vad den gör.³

Marknadsprinciper är till sin karaktär ofta instrumentella och syftar till ekonomisk tillväxt och effektivisering, ofta genom att organisera verksamheten som konkurrensutsatt. Inom idrottsrörelsen tar sig detta bland annat uttryck i att större idrotter bedriver delar av sin verksamhet kommersiellt, ofta för att hantera elitverksamheter och transaktioner på marknaden, inklusive mediarättigheter och sponsorer. Föreningar som äger och driver bolag gör det inom ramen för 51-procentsregeln, som innebär att den ideella föreningen alltid måste äga majoriteten i

---

³ Riksidrottsförbundet (2014:4). Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden?.

ett idrottsaktiebolag.⁴ Utöver elitverksamhet kan det handla om att använda bolagsformer för att skapa praktiska lösningar som "passar marknaden", exempelvis att inneha bolag för att kunna hyra lokaler med krav på momsredovisning. Sammantaget innebär detta att föreningsidrotten i allt högre grad utvecklas utifrån kommersiella principer, samtidigt som de formellt sett är en del av civilsamhället.⁵

Vi vet att både professionalisering och kommersialisering av föreningsidrotten leder till en rad olika konsekvenser, men hur det påverkar barn och ungas möjlighet till deltagande inom föreningsidrotten har fått en begränsad uppmärksamhet.⁶ För att närma oss denna fråga behöver vi reflektera över hur marknadsprinciper förändrar sociala interaktioner och relationer i utövandet av idrott, respektive omformar den svenska idrottsmodellen med dess starka civilsamhällsförankring och offentliga stöd.⁷ Även om långt ifrån all föreningsidrott är kommersiell, och även om kommersialisering sker i olika grad, behöver vi diskutera hur föreningsidrotten tillskrivs nya betydelser i relation till denna utveckling. I dag verkar föreningsidrotten i ett sammanhang med allt fler privata, kommersiella aktörer inriktade på att erbjuda olika former av idrottsaktiviteter för barn och unga – allt från lekaktiviteter till specialiserad elitcoaching – som marknadsför idrott som en tjänst som kan köpas och konsumeras på en marknad.⁸ Dessa aktörer bidrar till att omdefiniera idrotten som ett sammanhang där ideella värden och kommersiella drivkrafter verkar sida vid sida.⁹

Inte minst sker detta genom att både barn och föräldrar som kommer till föreningsidrotten bär med sig erfarenheter från kommersiella sammanhang, vilka styr och formar deras syn på relationer och förväntningar på föreningen och dess ledare och tränare. Grundläggande idéer om organisering, styrning och verksamhetsutveckling flyter således mellan det kommersiella och det ideella. Vi ser detta exempelvis i ökade förväntningar från föräldrar på "bra kvalitet", mer

---

⁴ Lindholm, J. (2021:2). Idrottslig bolagisering från ett good governance-perspektiv.

⁵ Bergsgard, N. A. & Norberg, J. (2010). Sports Policy and Politics – The Scandinavian Way.

⁶ Karlsson, J. m.fl. (2023). Selling youth sport.

⁷ Bergsgard, N. A. & Norberg, J. (2010); Giulianotti, R. m.fl. (2019). Sport and Civil Society in the Nordic Region.

⁸ Karlsson, J. m.fl. (2023).

⁹ Karlsson, J. m.fl. (2022). Commercialization processes within Swedish child and youth sport.

träningstid eller bättre tränare.¹⁰ Tränare och ledare kan å sin sida uppleva att de förväntas leverera resultat eller "tillfredsställa kunden".

Vi ser det också i initiativ för ökad specialisering och i införandet av nya verksamhetsformer såsom akademier för barn och unga, inte minst inom fotbollen. Akademier är talangutvecklingsmiljöer där unga spelare selekteras och tränas inom ramen för en professionaliserad och prestationsinriktad struktur. Syftet är att producera framtida elitspelare genom långsiktig och systematiserad träning, kombinerad med utbildning och socialisering in i elitidrottens normer och värderingar.¹¹ Föreningar motiverar ofta dessa satsningar som ett sätt att rusta för framtiden, men de bottnar samtidigt i en rädsla för att tappa utövare till andra föreningar som erbjuder liknande upplägg. På så sätt uttrycker de ett mer uttalat konkurrenstänkande, där föreningar anpassar sin verksamhet för att inte väljas bort när "kunden" gör sitt val.

En särskild marknadsprofessionalisering av föreningsidrotten

Allt tyder på att kommersialiseringen av idrottsrörelsen kommer att fortsätta. Studier visar exempelvis att antalet bolag som idrottsföreningar äger ökar, liksom förekomsten av allt fler komplexa företagskonstruktioner.¹² Många förbund arbetar dessutom aktivt för att öka sina marknadsintäkter. Det är svårt att redovisa exakta siffror eftersom det saknas en enhetlig redovisningsmodell (vissa förbund placerar exempelvis kommersiella intäkter i bolag, vilket gör att resultaten inte alltid går att jämföra). Trots detta är trenden tydlig: marknadsintäkterna ökar över tid, framför allt inom de större förbunden.¹³

Det pågår också initiativ för en djupare institutionalisering av kommersialiseringen inom idrottsrörelsen. Riksidrottsförbundet erbjuder sedan en tid tillbaka nya nätverk, utbildningar och processtöd med syfte att stärka föreningars och förbunds förmågor att arbeta med extern finansiering och kommersialisering. Inom ramen för

¹⁰ Se t.ex. Wagnsson, S. & Augustsson, J. (2015:2). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten.

¹¹ Sargent Megicks, B. m.fl. (2022). Examining European talent development environments.

¹² Lindholm, J. (2021:2).

¹³ Vid en jämförelse av förbundens omsättning exklusive statsbidrag utmärker sig Svenska Fotbollförbundet med störst belopp, knappt 711 miljoner kronor. Därefter följer Svenska Ishockeyförbundet och Svenska Golf förbundet (drygt 128 respektive 125 miljoner); Centrum för idrottsforskning (2024:2). Statens stöd till idrotten – uppföljning 2024.

professionalisering växer också nya samarbeten fram mellan idrottsrörelsen och lärosäten. Ett exempel är programmet som Handelshögskolan i Stockholm, tillsammans med Riksidrottsförbundet, erbjuder förbund som vill fördjupa sin kompetens i kommersiellt utvecklingsarbete.¹⁴ Förutsättningarna för kommersialiseringen inom föreningsidrotten är också ofta väldigt gynnsamma. Kulturella och sociala värderingar inom idrottande rimmar väl med kommersiella principer för konkurrens, effektivitet, utvärdering, optimering och självutveckling, vilket skapar synergier mellan föreningsliv och näringsliv. Dessutom spelar idrotten en stor roll i dagens konsumentkultur, där människor konsumerar idrott för att skapa mening och identitet – inte bara som utövare utan även som följare, fans och mediekonsumenter.¹⁵ Det innebär att idrotten samlar många stora och engagerade målgrupper, som kommersiella aktörer vill närma sig.

Idrotten har dessutom ett unikt anseende genom att vara en rörelse inom civilsamhället förankrad i bredare syften och värden om tillhörighet, gemenskap och demokrati. Forskning visar också att just denna mix skapar en stor – ibland paradoxal – potential för kommersialisering: det kommersiella kan integreras i ett socialt och värdemässigt attraktivt sammanhang. Idrottens högre syfte, bortom ren vinstmaximering, ger den särskild styrka och legitimitet på marknaden.¹⁶

Professionalisering förstås i detta sammanhang som en bredare institutionell förändring där idrottsorganisationer inrättas, byggs ut och med tiden professionaliseras.¹⁷ I en marknadsorienterad tid är det svårt att separera professionalisering från kommersialisering. Processerna är nära sammanflätade och understödjer varandra genom att de både skapar motivation och bidrar med finansiering för mer omfattande, marknadsorienterade organisationslösningar.¹⁸ På organisationsnivå innebär det att föreningar anpassar sig till omgivningens krav genom att inrätta eller utöka yrkesroller och kompetenser som kompletterar eller ersätter ideellt arbete. Det kan handla om fler tjänsteställda eller konsulter inom exempelvis ekonomi, kommunikation, marknad eller sportslig utveckling. Sådana

---

¹⁴ Riksidrottsförbundet (2025). Nya insatser för ökad extern finansiering.

¹⁵ Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2020).

¹⁶ Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2018).

¹⁷ Horne, J. (2006). Sport in Consumer Culture.

¹⁸ Vamstad, J. m.fl. (2025:3).

satsningar kan ses både som en respons på ökade krav, regelverk, ekonomistyrning och arbetsgivaransvar, och som uttryck för en strävan efter att organisera verksamheten mer effektivt och långsiktigt hållbart.

Kommersiella satsningar legitimeras dubbelt

Eftersom professionalisering och kommersialisering är nära sammanflätade kan utvecklingen i föreningsidrotten i dag inte beskrivas som enbart en allmän professionalisering. Den framträder i stället mer specifikt som en marknadsorienterad professionalisering. De professionella kompetenser som efterfrågas är i hög grad kopplade till kommersiella praktiker – såsom marknadsföring, sponsring och affärsutveckling – snarare än till de traditionella kunskaper som länge varit centrala inom idrottsrörelsen, exempelvis ideellt ledarskap. I detta sammanhang utvecklar föreningar olika bolagskonstruktioner, söker nya intäktskällor och etablerar samarbeten med kommersiella aktörer.

Föreningar legitimerar ofta dessa satsningar genom att framställa dem som nödvändiga för att värna eller stärka det ideella uppdraget. Kommersiella lösningar motiveras alltså inte som mål i sig, utan som medel för att möjliggöra fortsatt ideell verksamhet, sportslig utveckling eller sociala insatser. Utvecklingen får därmed fäste genom en dubbel legitimering: dels genom samtidens institutionella krav och förväntningar på att organisationer ska anpassa sig till marknadsprinciper, dels genom föreningarnas egna berättelser om att traditionella organisationsformer inte längre anses tillräckliga för att fullgöra deras ideella åtaganden.¹⁹

Professionalisering sker i olika takt och omfattning inom olika förbund och föreningar. I vissa fall rör det sig om större föreningar som bedriver bolagsverksamhet och hanterar omsättningar på hundratals miljoner kronor. Det skapar krav på ekonomisk kompetens, genomtänkt styrning och förmåga att fatta välgrundade ekonomiska, sportsliga och kommersiella beslut. En bred professionell kapacitet framstår därmed som en förutsättning för att kunna vara en god arbetsgivare och agera ansvarsfullt gentemot omgivning och intressenter.

---

¹⁹ Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2020); Falk, D. (2024). Om risken för värderingsglidning och vikten av värderingsvaktare i ett förändrat civilsamhälle.

Bolagskonstruktionerna blir också allt mer komplexa.²⁰ En idrottsförening kan äga ett eller flera dotterbolag, ibland i samägande med externa aktörer som fastighetsbolag, medieföretag eller kommuner. Genom dessa bolag kan föreningar bedriva verksamhet som ofta har strukturer liknande företagskonglomerat, om än inom ramen för regelverk som 51-procentsregeln.²¹ Det här förekommer framför allt inom elitidrott med medieintäkter, där IdrottsAB²² kan kontrollera en hel koncern av dotterbolag (ofta fastighets- och arenabolag). Några av de mer avancerade exemplen återfinns inom fotboll och ishockey, exempelvis Malmö FF:s arbete med riskkapitalbolag. Även Djurgårdens IF Fotbollförening har ett avancerat upplägg med fem bolag kopplade till föreningen.²³ De beskriver sin verksamhet som ”hyperkommersiell när det gäller att göra affärer med samarbetspartners eller på transfermarknaden.”²⁴

Marknadsprofessionaliseringen möjliggör nya finansieringsformer, vilket skapar resurser till exempelvis större evenemang och arenor som ökar synligheten. Mer resurser öppnar också upp för fler sätt att ta del av idrott – som utövare, publik eller följare, inte minst genom satsningar på digitalisering och egna mediekkanaler. Ökad kännedom och attraktivitet leder också till andra möjligheter att utveckla verksamheten, vilket ofta legitimerar ytterligare kommersiella initiativ utöver de skattemässiga eller ekonomiska fördelar som ofta framhålls.

Kombinationen av sportsliga framgångar och bred medieexponering, ofta via kommersiella plattformar, innebär att både idrotten och dess framgångsrika utövare får synas och stråla ut mot allmänheten. Det skapar ett intresse, nyfikenhet och i bästa fall en vilja hos fler att följa eller utöva idrotten. Ett aktuellt exempel är bordtennis, som i takt med internationella framgångar fått stor medial genomslagskraft och sett en kraftig ökning av barn och unga som vill börja spela, vilket syns i ökat antalet LOK-stödsberättigande deltagartillfällen.²⁵ Ett ökat intresse för en idrott uppstår ofta i samband med större mästerskap som får stor medial

²⁰ Lindholm, J. (2021:2).

²¹ Ibid.

²² Ett IdrottsAB är ett aktiebolag som en idrottsförening kan äga för att bedriva elitverksamhet i bolagsform.

²³ Djurgårdens IF Fotbollförening. Årsredovisning 2024.

²⁴ Mitts, M. (2021). Fotbollsklubbars intressen och användning av tredjepartsägarskap.

²⁵ SVT Nyheter (2025). Bordtennisen har växt mest av alla sporter – ansökt om flest LOK-stöd.

exponering. Det kan leda till fler unga utövare, men den långsiktiga effekten uteblir ibland. För att öka deltagandet i lägre åldrar behöver flera faktorer samverka; hög kommersialisering och exponering är i sig inget givet recept.

Hur omformas förutsättningarna för deltagande i föreningsidrotten?

Föreningar framhåller ofta bolagsformen och andra kommersiella initiativ som sätt att stärka en mer professionell organisering, som i sin tur möjliggör det ideella uppdraget.²⁶ De menar att detta skapar fler resurser till kärnverksamheten, ger bättre faciliteter och arenor, förbättrar kommunikationen gentemot allmänheten och underlättar breddsatsningar. En central fråga blir då:

Finns det ett samband mellan ökad bolagisering och kommersialisering och barn och ungas möjligheter att delta i föreningsidrotten?

Här finns inget entydigt svar. Däremot kan vi konstatera att de mest kommersialiserade idrotterna – exempelvis fotboll och ishockey – inte har blivit billigare, utan snarare dyrare för utövarna. Kraftigt kommersialiserade idrotter kräver en mer omfattande och kostsam organisering, som också förutsätter att vissa former av deltagande prioriteras framför andra. Men kostnaderna som uppkommer i kölvattnet av professionalisering och kommersialisering är inte enbart ekonomiska, något jag diskuterar vidare i de följande avsnitten.

Växande ekonomiska och sociala kostnader för hushållen

De ekonomiska kostnaderna för barn och unga som deltar i föreningsidrott är i dag en central fråga inom idrottsrörelsen. Centrum för idrottsforskning och Riksidrottsförbundet följer kostnadsutvecklingen över tid och analyserar hur avgifter och andra utgifter påverkar möjligheten att delta, och hur detta kan leda till exkludering och social selektion.²⁷

Rapporten *Smakar det så kostar det: om föräldrars kostnader för barnens idrott* visar att hushållen 2023 i genomsnitt spenderade omkring 9 400 kronor per år på varje barns

---

²⁶ Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2020); Falk, D. (2024).

²⁷ Riksidrottsförbundet (2024:6). Barn- och ungdomsidrottens prislapp.

idrottande (7–18 år). Det är nästan dubbelt så mycket som 2003.²⁸ Samtidigt finns ganska stora skillnader mellan olika idrotter och inom respektive idrott, där regionala förutsättningar och olikheter mellan utövare påverkar kostnadsnivån.²⁹ Men oavsett dessa variationer går det att konstatera: kostnaderna för föreningsidrottande ökar över tid, och ganska kraftigt för en del idrotter.

Enligt mätningar är ishockey och tennis de mest kostnadskrävande idrotterna. Även ridsport tillhör de dyrare, om än med stora regionala skillnader. Rapporten visar också att flera av de större barnidrotterna haft betydande procentuella kostnadsökningar mellan 2003 och 2023: simidrott (96 procent), innebandy (78 procent) och fotboll (67 procent).³⁰

Kostnaderna för att delta i fotboll har ökat kraftigt, och ser ut att fortsätta öka med tanke på allt fler akademisatsningar. Samtidigt är fotbollen den ojämförligt största barn- och ungdomsidrotten, med över 25 miljoner deltagartillfällen årligen (tvåa är innebandy på 5 miljoner). Mellan 2019 och 2024 ökade fotbollens deltagande med 23 procent, medan många andra idrotter stod still eller minskade. Det här innebär att fotbollen i princip ensam stod för hela ökningen av barn- och ungdomsidrotten inom idrottsrörelsen under denna sexårsperiod.³¹ Den starka tillväxten, i kombination med stigande kostnader, väcker frågor om vilka långsiktiga konsekvenser detta får för hushållens möjligheter att välja flera idrotter, eller att över huvud taget låta barnen delta.

Barn och ungas deltagande behöver dessutom förstås i relation till hushållens socioekonomiska förutsättningar. Samtidigt som kostnaderna för föreningsidrott har stigit har inkomstklyftorna i Sverige ökat, och fler barn lever i hushåll med låga inkomster.³² Därmed ökar risken för ekonomisk utslagning från barn- och ungdomsidrott. Det finns tydliga indikationer på att vissa idrotter väljs bort eftersom de upplevs som för dyra, vilket i praktiken gör dem tillgängliga främst för

---

²⁸ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det.

²⁹ Se även Centrum för idrottsforskning (2024:2).

³⁰ Riksidrottsförbundet (2024:5).

³¹ Centrum för idrottsforskning (2025). Fotboll driver hela uppgången i barn- och ungdomsidrotten.

³² Riksidrottsförbundet (2024:5).

socioekonomiskt starkare grupper.³³ De dyrare och ofta mer kommersialiserade idrotterna blir således "reserverade" för vissa hushåll. Det handlar dock inte enbart om exkludering i relation till kostnader, det finns också tydliga tecken på en utövarkoncentration till några få idrotter där fotbollen dominerar bland barn och unga. Detta väcker i sin tur frågor om vissa idrotter ökar på bekostnad av andra.

Ökade krav på engagemang

Barn och ungas deltagande i föreningsidrott styrs inte bara av ekonomi, utan även av tidsmässiga, organisatoriska och sociala krav. Inte minst inom fotbollen har fotbollsskolor och akademier bidragit till förändrade krav och en starkare närvaronorm, vilket kan försvåra möjligheten att delta i flera idrotter samtidigt. När barn och unga förväntas investera mycket, både ekonomiskt och socialt, i en idrott blir det svårare att kombinera flera idrotter, och risken ökar att de tvingas prioritera en enda.

Tennis är ett tydligt exempel på hur marknadsideal och professionaliseringsnormer bidrar till stigande utgifter. Mellan 2009 och 2023 ökade kostnaderna för barns tennisträning med 267 procent.³⁴ Ökningen förklaras delvis av högre hallhyror, men i hög grad också av kostnader för arvoderade tränare.³⁵ Utvecklingen hänger nära samman med föräldrars och omgivningens krav på prestation, resultat och personlig utveckling. Här ser vi tydligt hur organisering, ekonomiska strukturer och sociokulturella förväntningar på professionalitet dynamiskt samverkar och legitimerar kraftigt stigande kostnader.

Kostnaderna är därmed inte enbart monetära, utan också av annan exkluderande karaktär. Deltagande i en allt mer marknadsprofessionaliserad föreningsverksamhet förutsätter omfattande organisatoriska, tidsmässiga och sociala investeringar från både barn och föräldrar. Dessa investeringar tas ofta för givna och legitimeras genom normer om ökad professionalisering, individualisering och ansvarstagande. En växande efterfrågan på professionella arvoderade tränare och individanpassade träningsupplägg förutsätter ett regelbundet och aktivt deltagande, vilket ställer ökade

---

³³ Ibid.

³⁴ Riksidrottsförbundet (2024:5).

³⁵ Ibid.

krav på såväl föreningar som utövare. Barn och unga förväntas ta ett större individuellt ansvar för sitt engagemang, träna mer frekvent och anpassa sig till former av ökad disciplinering. Sammantaget leder en starkare närvaro av marknadsprofessionaliserade strukturer inte bara till högre ekonomiska åtaganden för hushållen, utan också till ett särskilt sätt att delta präglad av individualisering och ett utökat ansvar för det egna engagemanget.

Prestationskrav och andra kostnader genom individualisering och ansvarsbeläggning

Professionella och kommersiella principer skapar inte bara en viss typ av organisation för föreningsidrotten, utan formar också vilken typ av utövare som anses önskvärda. Kommersialiseringen bygger också på en individualisering av föreningsidrotten, där barn och unga ofta förväntas ingå i idrottsliga sammanhang med kraftfulla krav på individuell prestation, självoptimering och ansvar för den egna "idrottskarriären". Samtidigt förväntas de vara mottagliga för marknadens krav på flexibilitet, anpassning och synlighet i medierna. Särskilt i medieexponerande idrotter förväntas elitidrottare vara "gångbara" och "attraktiva", både i förhållande till idrottens egna värderingar och till kommersiella principer och medielogiker. Denna utveckling innebär en form av kommodifiering där utövaren riskerar att reduceras till produkt eller handelsvara.³⁶ Det är något jag återkommer till senare i kapitlet.

Denna individualisering av föreningsidrotten kan förstås som en förskjutning av ansvar: från yttre styrning och kontroll till en mer subtil form av makt som bygger på självdisciplin och självreglering. Den franska filosofen Michel Foucault beskrev detta som *subjektifiering*, det vill säga att individerna internaliserar normer och krav och börjar kontrollera och övervaka sig själva. Idrottsutövaren upplever ökat moraliskt ansvar att fatta "rätt beslut", exempelvis gällande sin karriär, hälsa och välmående.³⁷ I denna logik blir utövaren ett projekt som måste drivas strategiskt för att inte misslyckas på en konkurrensutsatt marknad. Misslyckanden som skador eller uteblivna framsteg riskerar att tolkas som personliga brister, snarare än som resultat av strukturella villkor eller orimliga krav. För barn och unga i föreningsidrotten kan

---

³⁶ Horne, J. (2017).

³⁷ Foucault, M. (1977). Discipline and punish.

detta innebära att de tidigt lär sig att tolka satsning, disciplin och målmedvetenhet som moraliskt riktiga val, och frånvaron av dessa som brist på ansvarstagande.

Men detta självstyrande för ökad optimering enligt marknadsprinciper är inte begränsat till elitidrottare. Liknande mönster präglar människor i allmänhet, i synnerhet barn och unga som befinner sig mitt i intensiva identitetsprocesser.³⁸ Individualiseringen kommer här till uttryck i ett ansvarsbeläggande där externa förväntningar, grundade i kommersiella ideal, internaliseras av individen och blir en del av självbilden. Ansvaret för att nå en framgångsrik position placeras allt tydligare hos utövaren själv.

Processen förstärks ytterligare av samtida marknadsföring och ett allt mer visuellt medielandskap, där idealbilder och idealkroppar ofta ligger långt ifrån de realistiska och normala. Detta skapar ett tryck på hårt arbete och tuff självdisciplinering. Idrotten blir dessutom ett särskilt gynnsamt sammanhang för denna typ av extrema självutvecklande projekt.³⁹ I dagens idrott förstärks självdisciplineringen ytterligare: barn och unga lär sig att övervaka sig själva, utvärdera sina insatser, följa statistik, filma sina moment och internalisera blicken från tränare, publik och inte minst sociala medier.

Minskad jämlikhet när unga reduceras till förädlingsbara resurser

Mycket tyder alltså på att dagens deltagande inom föreningsidrotten ger uttryck för en tydlig subjektifieringsprocess hos utövaren, särskilt i de mer kommersiella sammanhangen. Unga väljer att identifiera sig genom kategorier som "ridtjej" eller "hockeykille", snarare än som individer med flera idrottsintressen. Detta sker inte nödvändigtvis av tvång, utan snarare för att det "känns rätt".⁴⁰ Samtidigt visar denna etikettering hur konsumtion blivit en central domän genom vilken det idrottande subjektet skapas: barn och unga internaliserar förväntningar om att inte bara utöva en idrott, utan att träna på ett visst sätt, forma kroppen efter idrottens ideal och konsumera produkter och varumärken som överensstämmer med den identitet de tilldelas eller eftersträvar.

³⁸ Deutsch, N. L. & Theodorou, E. (2010). Aspiring, consuming, becoming.

³⁹ Thompson, C. J. & Üstüner, T. (2015). Women skating on the edge.

⁴⁰ Riksidrottsförbundet (2012). Genus och heteronormativitet inom barn- och ungdomsidrott.

Samtidigt finns så klart utrymme för motstånd och alternativa subjekt inom idrotten. Barn och unga använder idrotten som en arena för att både förstärka och förändra sina identiteter. Forskning visar exempelvis hur unga omförhandlar femininitet och maskulinitet och skapar alternativa uttryck för kön och identitet.⁴¹ Detta illustrerar hur självreglering kan vara både formande och möjliggörande, även om ramarna i hög grad sätts av samtidens kommersiella ideal. De mer normativt följsamma formerna av självreglering fortsätter dock att dominera, och förstärks ytterligare i idrotter med elitsatsningar och akademier. Dessa verksamheter bygger på spetsoptimering. Det kan innebära en extrem form av självdisciplinering, som prioriterar prestation och utveckling framför kollektiva idéer om rörelse, lek och hälsa. I sådana miljöer uppfattar barn och unga sällan sitt deltagande som styrt eller begränsat. De uttrycker i stället att de tränar mycket, inte för att de måste utan för att de vill. Utsagor från unga pojkar i fotbollsakademier illustrerar hur marknadens och idrottens normer internaliseras och upplevs som självvalda, snarare än påtvingande utifrån.⁴² Detta är ett typiskt uttryck för ansvarsbeläggning: en process där strukturella krav omvandlas till upplevelsen av frivilliga individuella val.

Parallellt med denna självreglering pågår en verksamhet där unga idrottsutövare, genom strategiska kommersiella upplägg, reduceras till produkter eller varumärken som ska hanteras och förädlas. Denna objektifieringsprocess är särskilt tydlig inom globala och kapitalintensiva idrotter.⁴³ Även elitsatsningar i Sverige via akademier bygger på samma grundläggande logik: att utveckla, förädla och sälja vidare. Det är anmärkningsvärt att detta pågår trots att det saknas ett tydligt samband mellan specialisering via exempelvis akademier eller elitidrottsgymnasier och idrottslig framgång på högsta nivå. Studier visar i stället att vägarna till elit och framgång ofta är mer varierade än vad utbildnings- och utvecklingssystemen antyder.⁴⁴ Akademier och liknande satsningar kan samtidigt förstås som samtida konstruktioner som, genom sin individualiserade karaktär, tillfredsställer en rad sociala normer. Här får

---

⁴¹ Ibid; Thompson, C. J. & Üstüner, T. (2015).

⁴² Se t.ex. SVT Nyheter (2025). Idrottsklubbar elitsatsar på barn – Riksidrottsförbundet kritiskt.

⁴³ Horne, J. (2017).

⁴⁴ Se t.ex. Centrum för idrottsforskning (2024:2). Svensk elitidrott vid ett vägskäl, samt Idrottsforskning.se (2022). Majoriteten av idrottseliten gick inte idrottsgymnasium.

barnen bekräftelse för sin satsning, samtidigt som föräldrar kan demonstrera ett aktivt och ansvarsfullt föräldraskap genom att ge sina barn "möjligheten att lyckas".

Detta sätt att göra unga idrottare till produkter har väckt omfattande kritik, inte minst i medierna. Journalistiken lyfter ofta frågan om jämlikhet och om elitsatsningar står i konflikt med barnkonventionen. När vissa grupper prioriteras riskerar andra att få minskad tillgänglighet och sämre möjligheter att utöva sin idrott.⁴⁵ Detta väcker centrala frågor om vilka barn som får tillgång till utvecklingsvägar och på vilka villkor – och vilka som därigenom utesluts. Vilka kroppar, beteenden och sociala positioner framstår som investeringsbara? Och vilka betraktas implicit som mindre lönsamma projekt – kanske för små, för stora, för sena, fel kön eller bakgrund? Objektivifieringen får därmed konkreta konsekvenser för föreningsidrottens bredd och sociala hållbarhet på lång sikt.

I takt med att detta normaliseras – när idrott i allt högre grad betraktas som en tjänst och utövare som produkter – riskerar även ideella tränare och ledare att uppfattas som tjänsteutförare snarare än medlemmar i en folkrörelse. Marknadens språkbruk: kund, produkt, leverans och resultat börjar dominera hur barn och ungas idrottande förstås och värderas. Fokus förskjuts från gemenskap och rörelseglädje till talang, potential och prestation. Utvecklingen förstärks av sociala medier, där unga idrottare blir synliga varumärken. Föräldrar, föreningar och barn producerar matchklipp och träningsfilmer, där antalet följare och engagemang avgör uppmärksamhet och sponsring. När denna måttstock blir dominerande tenderar barn och ungas idrottande att beskrivas i termer av talang, potential och prestation, snarare än genom begrepp som gemenskap och rörelseglädje.⁴⁶ I förlängningen riskerar barn som inte lever upp till prestationsnormerna att beskrivas som "inte tillräckligt satsande" eller mindre engagerade.

Sammantaget visar detta hur två trender inom barn- och ungdomsidrotten hänger samman. Dels förväntas barn och unga ta ansvar och styra sig själva, dels behandlas de som resurser och varumärken. När dessa utvecklingar dessutom förstärks av sociala medier och en allt mer professionaliserad och kommersialiserad

---

⁴⁵ SVT Nyheter (2025). Så påverkas idrotten när barnkonventionen blir svensk lag.

⁴⁶ Karlsson, J. m.fl. (2022).

föreningsidrott, uppstår nya risker som påverkar barn och ungas välbefinnande, autonomi och möjligheter att delta i föreningsidrotten på egna villkor.

En fördjupad kommersialisering av föreningsidrotten: vad kan vi förvänta oss?

Mot denna bakgrund blir det tydligt att en fördjupad kommersialisering av föreningsidrotten påverkar både dess organisatoriska villkor och utövarnas möjligheter att delta. Tidigare forskning visar att privata aktörer med allt större intensitet ökar sin närvaro inom idrotten.⁴⁷ Det blir allt vanligare att föräldrar köper tjänster åt sina barn från privata aktörer, som ett komplement till barnens deltagande i ideella föreningar. Det för med sig de förväntningar kunder normalt har när de köpt en tjänst.

Privata aktörer erbjuder enkla sätt för föräldrar att ta ansvar utan att behöva engagera sig ideellt.⁴⁸ De är ofta skickliga på att hitta nischer som underlättar vardagen för både föräldrar och barn, till exempel genom att kombinera träning och barnpassning. Det står i skarp kontrast till föreningsidrottens förväntningar på föräldradeltagande. Tjänsterna marknadsförs dessutom med starka kopplingar till kraftfulla diskurser om hälsa och individuell utveckling och anpassning.⁴⁹ Detta är en kundorientering som rimmar väl med den tidigare diskuterade objektifieringen av utövarna.

Idrottande barn och unga rör sig i dag mellan sammanhang präglade av rörelseglädje och ideellt engagemang, och sammanhang där individualisering, ansvarsideal och kommersiella logiker står i centrum. Denna blandning av idrottsliga sammanhang gör det också svårare för unga och deras föräldrar att urskilja vad som är privat och vad som är ideellt. Detta omfattar även offentliga organisationer. Myndigheter har ibland svårt att uppfatta skillnader och ser vissa föreningar som kommersiella aktörer snarare än ideella verksamheter. Detta hänger samman med att föreningar, inte minst genom bolagisering och evenemangsverksamhet, kommunicerar och agerar enligt marknadsprinciper. Följden har i vissa fall blivit att myndigheter valt att reglera

---

⁴⁷ Wagnsson, S. & Augustsson, J. (2015:2); Karlsson, J. m.fl. (2023).

⁴⁸ Karlsson, J. m.fl. (2022).

⁴⁹ Karlsson, J. m.fl. (2023).

föreningar som om de vore vinstdrivande företag.⁵⁰ Det innebär att föreningsidrotten behöver förhålla sig till regelverk som i första hand är avsedda för privata bolag, vilket riskerar att föreningar reduceras till att agera strikt kommersiellt. Att verka mellan olika institutionella sfärer får därmed andra, och ibland oväntade, konsekvenser som ofta handlar om värderingskonflikter.⁵¹

Oundvikliga värderingskonflikter

När verksamhet bolagiseras minskar också insynen, vilket försvagar möjligheterna till delaktighet och tydlig ansvarsfördelning.⁵² Kommersialiseringen leder också till spänningar inom idrottsrörelsen, till exempel när föreningar konkurrerar om att attrahera barn och unga genom att organisera sin verksamhet på sätt som tilltalar marknaden. Det uppstår också konflikter mellan ideella föreningar och privata aktörer inom samma idrott.

Ett annat illustrativt exempel på en värderingskonflikt är Svenska Golf förbundets beslut att införa ett maxtak för antalet Golf-ID en förening får utfärda, i syfte att skapa balans i medlemsfördelningen. Detta har lett till att flera så kallade brevlådeföreningar anmält förbundet till Konkurrensverket, med argumentet att maxtaket bryter mot konkurrensreglerna.⁵³ Här blir kollisionen mellan föreningsrätt och konkurrenslagstiftning tydlig. På ett mer övergripande plan handlar konflikten om spänningen mellan medlemsdemokratiskt förankrade principer och nya, mer kommersiella och individualiserade sätt att konsumera golf, där privata aktörer erbjuder enklare medlemskap med målet att maximera antalet kunder.

Den här typen av konflikter bottnar i skilda synsätt på hur det ideella uppdraget ska värnas, och i upplevelsen av att kommersiella logiker riskerar att underminera den ideella organiseringen. Vi lever i ett samhälle där kommersialisering i hög grad betraktas som en eftersträvnsvärd utveckling, inte minst genom satsningar där kommersialisering lyfts fram som väg till externa medel och tillväxt. Marknadstänkandet har därmed fått stor spridning och tas ofta för givet. Samtidigt

---

⁵⁰ Riksidrottsförbundet (2014).

⁵¹ Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2018).

⁵² Lindholm, J. (2021:2).

⁵³ Svenska Golf förbundet. Maxtak för Golf-ID; Sveriges Radio. Golf förbundet inför max-tak.

börjar det framträda tecken på en ökande trötthet eller skepsis, inte minst inom redan hårt kommersialiserade idrotter.

Studier visar exempelvis att delar av elitherrfotbollen närmar sig en slags vändpunkt. I lokala föreningar växer oron för att ytterligare kommersialisering riskerar att försvaga den lokala förankringen och medlemsinflytandet, särskilt när dotterbolagslösningar och samarbeten med icke-lokala sponsorer blir allt viktigare.⁵⁴ Här blir balansen mellan kommersiell expansion och lokalt/socialt ansvar central. Liknande frågor aktualiseras inom damfotbollen, där ökade kommersiella intressen skapar förhoppningar om nya framgångar. Det väcker samtidigt kritiska frågor om hur idrotten ska kunna organiseras på ett hållbart sätt och behålla sin relativa autonomi.⁵⁵

Oavsett föreningars grad av kommersialisering är dagens idrottsverksamhet i praktiken en blandning av ideella och kommersiella logiker. Idrotten befinner sig i ett allt mer kommersialiserat landskap, där privata aktörer säljer tjänster som individer fritt kan välja och betala för.⁵⁶ Det kan öka valfriheten, men skapar också kundrelationer som förändrar hur människor relaterar till varandra – även i ideell verksamhet.

Bortom kommersialisering och professionalisering: föreningsidrotten som mångfald och demokrati

En central konsekvens av marknadsprofessionaliseringen är att sociala sammanhang byggda på andra värden successivt trängs tillbaka. Minskade statliga anslag till kulturskolor och folkbildning illustrerar samma tendens. Barn och ungas vardag präglas i allt högre grad av miljöer formade av marknadsstrukturer och digital konsumtion, där sociala medieplattformar fungerar som avancerade system designade för att skapa kontinuerlig uppmärksamhet och närvaro.

I detta landskap framstår föreningsidrotten som något särskilt. Här finns goda möjligheter till alternativa former av utveckling, som kanske till och med stärks som en motreaktion mot ovanstående rörelse. Föreningsidrottens grundläggande principer om idealitet, gemenskap och demokrati gör den till en av få arenor som inte

---

⁵⁴ Winell, E. m.fl., (2025). The influence of perceived commercialization and authenticity on fan engagement.

⁵⁵ Dagens Nyheter (2025). Johanna Frändén: Damfotbollen har nya kommersiella frågor att svara på.

⁵⁶ Karlsson, J. m.fl. (2022).

primärt organiseras enligt marknadens logik. Dessa värden är fundamentala i ett demokratiskt samhälle och behöver både artikuleras och praktiseras. Genom föreningsidrotten kan barn och unga möta andra sätt att förstå världen, sociala relationer och ansvarstagande.

Studier och utvärderingar visar att unga efterfrågar just sammanhang präglade av gemenskap, hållbarhet och autenticitet – snarare än ensidigt fokus på individuell prestation och konkurrens. Ungdomsbarometern (2025) visar exempelvis att 19 procent av unga (15–24 år) som tränar i förening har slutat med en idrott det senaste året, eftersom de inte ville satsa lika mycket som idrotten krävde. Den visar också att unga är nyfikna på att pröva olika idrotter, och sannolikheten att fortsätta idrotta är större för dem som utövar mer än en idrott.⁵⁷ Detta pekar mot ett behov av mer flexibla och integrerande organiseringsformer. Det framgår också att unga främst tränar för att må bra, ha roligt och få ett avbrott från skolan.⁵⁸ Det indikerar en efterfrågan på lågtröskelverksamhet och mindre standardiserade, kravfyllda träningsmiljöer.

Mot denna bakgrund blir diskrepansen tydlig mellan den dominerande idén om barn- och ungdomsidrott inriktad mot tävling och specialisering, och ungas faktiska livsvillkor och motivationsmönster – särskilt i de åldrar då många lämnar föreningsidrotten. Tillkomsten av ytterligare specialiseringsformer, såsom akademier, väcker frågor. Vad händer när barn i dessa verksamheter blir unga vuxna, och hur påverkar det deras fortsatta engagemang i idrotten?

Idrottsrörelsen som domän för alternativa sociala förmågor och värderingar

I ljuset av de processer där unga förväntas ta ökat ansvar för sin egen utveckling och i allt större utsträckning också behandlas som resurser, produkter och varumärken, framstår behovet av andra sociala egenskaper som en allt viktigare motkraft, till exempel förmågan till etiska avväganden, empati och kritiskt tänkande. Sådana förmågor utvecklas i sociala, mellanmänniska sammanhang bortom individen och möjliggör reflektion, dialog och gemensamt utforskande. Föreningsidrotten kan vara

---

⁵⁷ Riksidrottsförbundet (2025). Unga och idrott 2025.

⁵⁸ Ibid.

en sådan plats och är därför mer än en arena för fysisk aktivitet. Här finns, åtminstone potentiellt, utrymme för andra värderingar än dem som mäts i klick, följare, rankning eller ekonomisk vinst.

Föreningsidrottens strukturer skapar återkommande möjligheter att se världen genom andra perspektiv än det strikt marknadsmässiga. Den medlemsdemokratiska organiseringen kräver förankring och gemensamma ställningstaganden, vilket fungerar som en motvikt till kommersiellt drivna krav på snabba och radikala förändringar. Ett aktuellt exempel är Svenska Tennisförbundet, där sponsorer uttryckt vilja att investera i sporten under förutsättning att de får inflytande över styrelsesammansättning och strategiska beslut. Fallet Tennisförbundet visar hur idéer om professionalisering och kommersialisering kan ta sig uttryck, men är också ett exempel på hur föreningsorganisationer kan värna sin autonomi. Som en reaktion mot att förbundet framställts som ett företag har det i stället betonat sin medlemsdemokrati.⁵⁹ Här blir det tydligt vilka samhällsliga funktioner olika organisationsformer fyller, och vilka risker som uppstår om föreningsidrotten blir alltför företagslik och verksamheten allt mer bolagiserad. I sådana fall minskar möjligheten till autonomi, bred delaktighet och motstånd mot oönskade utvecklingsvägar.

Även om marknaden i dag är en dominerande arena i konsumtionssamhället – och därmed även för idrotten, innebär det inte att andra logiker försvinner. Inom föreningsidrotten finns omfattande erfarenhet av både möjligheter och begränsningar i samband med ökad marknadsprofessionalisering och kommersialisering. Det finns också exempel på kommersialiseringstrategier där föreningar försöker behålla fokus på idrottens bredare samhällsuppdrag. Denna institutionella mångfald skapar utrymme för olika sätt att tolka omvärlden och för arbetssätt som stärker demokratisk delaktighet.

Tidigare forskning har framför allt fokuserat på kommersialiseringens effekter på styrning, reglering, risktagande och ideellt engagemang – ofta kopplat till ökade kostnader och socioekonomiska barriärer. Den här texten har visat att vi också behöver uppmärksamma hur idrottens organisering påverkar barn och unga på ett

⁵⁹ Svenska Tennisförbundet (2025). Vi bygger svensk tennis framtid – tillsammans.

mer grundläggande plan: hur den formar deras värderingar, identitet och sociala utveckling.

Om idrotten blir alltför lik andra marknadssammanhang riskerar barn och ungas världsbild att bli både mer begränsad och mer instrumentell, och i högre grad präglad av prestationslogiker. Barn och unga behöver arenor där de kan omförhandla sig själva, utveckla sin identitet och skapa social mening. Föreningsidrotten är en central sådan miljö – inte minst genom kombinationen av kroppslighet, gemenskap och återkommande vardagliga möten. Undersökningar, bland annat Ungdomsbarometern, visar dessutom att unga uttryckligen efterfrågar idrottssammanhang präglade av gemenskap, glädje och utveckling snarare än effektivitet eller kommersiell konkurrens.

För att rusta unga som framtidens samhällsmedborgare behöver de få tillgång till olika sociala resurser och organisatoriska logiker. Sådana förutsättningar skapas betydligt lättare i miljöer med institutionell mångfald än i mer standardiserade marknadsstrukturer. Den pågående individualiseringen framställs ofta som frigörande, men fungerar i praktiken som en subtil form av standardisering. Den talar om valfrihet och personligt ansvar, men minskar samtidigt det verkliga utrymmet för egna val. I detta kapitel har jag visat hur denna subtila standardisering yttrar sig i föreningsidrotten, genom ökade krav på satsning, specialisering och självoptimering – där den som avviker riskerar att bli betraktad som mindre dedikerad till sin idrott.

Avslutande reflektioner

Kapitlet har visat hur kommersialisering och professionalisering ofta leder till mer omfattande och avancerade organisationer. Men det innebär inte per automatik att fler barn och unga får tillgång till föreningsidrotten, eller att deras villkor förbättras. Tvärtom visar diskussionen att kommersialisering, exempelvis genom bolagisering och andra marknadsprofessionaliserade arbetssätt, riskerar att höja såväl ekonomiska som tidsmässiga och sociala trösklar. När idrotten blir dyrare, mer specialiserad och mer kravfylld påverkas i första hand barn och ungas möjligheter att kliva in, stanna kvar och röra sig mellan olika idrotter.

Föreställningen att kommersialisering är ett självklart sätt att stärka kärnverksamheten behöver därför problematiseras ytterligare. Det handlar inte bara

om föreningarnas ekonomi, utan om barns rätt till rörelse, delaktighet och jämlika villkor. Samtidigt som kommersialiseringen av idrottsrörelsen har tilltagit har aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten inte ökat nämnvärt. Däremot har deltagandet blivit mer koncentrerat till vissa idrotter, parallellt med att de privata idrottsalternativen ökar.

Kommersialisering och professionalisering utgör i dag en institutionell förutsättning för mycket av idrottsverksamheten. Det är något föreningsidrotten måste förhålla sig aktivt till. Frågan är därmed inte om kommersialiseringen sker eller om den ska motverkas, utan snarare hur den kan hanteras och formas så att den också möjliggör idrottens bredare samhällsuppdrag gentemot barn och unga. Det handlar om att väga ekonomisk hållbarhet mot sådant som låga trösklar, mångidrottande, tillhörighet och möjlighet att delta på olika ambitionsnivåer. En sådan balansgång kräver en medveten navigering mellan medlemsdemokrati, lokalt samhällsansvar, offentliga styrformer och privata intressen – krafter som både samspelar och kolliderar, särskilt i frågor om prioriteringar mellan breddverksamhet och elitsatsningar, mellan tillgänglighet och selektion.

Ökad kommersialisering innebär också att förbund och föreningar behöver ge större utrymme åt den demokratiska processen. Det kräver ibland en viss trögrörlighet – inte i betydelsen ineffektivitet, utan som en medveten broms mot att fatta snabba beslut enbart utifrån kommersiell logik. När en förening exempelvis överväger att starta en akademi med högre avgifter eller knyta till sig sponsorer som villkorar sitt stöd med inflytande över verksamhetens inriktning, behövs forum där medlemmar kan diskutera konsekvenserna. Vad innebär detta för barn i olika socioekonomiska situationer, för de som vill prova flera idrotter, för dem som inte kan eller vill "satsa", och för deras långsiktiga hälsa och välbefinnande? Hur kan den enskilda medlemsdemokratiska organisationen omarbета kommersiella förslag som riskerar att påverka i fel riktning?

Föreningsidrotten utgör inte ett enkelt alternativ till marknaden, utan en arena där kommersiella intressen och påtryckningar kan bearbetas och ges andra uttryck än i renodlade marknadsmiljöer. Det kan vara en miljö där barn och ungas perspektiv får vara vägledande i stället för sekundära. I en tid där marknaden är närvarande nästan överallt behöver föreningsidrotten vara en plats där barn och unga möter olika värden

och sociala praktiker. Det innebär inte att föreningsidrotten står utanför marknaden, utan att den – trots marknadens ökade närvaro – lyckas upprätthålla och integrera andra institutionella ideal, såsom medlemsdemokrati, mångfald och barnrättsperspektiv.

Det är också viktigt att betona föreningsidrottens variation. Den utveckling som diskuterats är inte jämnt fördelad över hela idrottsrörelsen. Konsekvenserna varierar beroende på idrottens storlek, organisationsform, lokala förutsättningar och graden av marknadisering. Inom stora lagidrotter med starka kommersiella flöden och etablerade elitstrukturer är kommersialiseringen ofta en normerande kraft. I mindre föreningar är i stället den ideella logiken fortsatt dominerande, och frågor om tillgänglighet, bredd och gemenskap hanteras med helt andra medel än bolagisering eller kommersiell expansion.

Detta innebär att idrottsrörelsens framtida utmaningar inte kan förstås som en enhetlig omvandling, utan som olika utvecklingsvägar. Vissa idrotter och föreningar leder och normaliserar utvecklingen mot marknadslogiker, medan andra utgör viktiga miljöer där alternativa värden och andra former av delaktighet kommer till uttryck.

Det är också viktigt att inte normalisera kommersialisering i en omfattning som får oss att tro att den automatiskt leder till en bättre verksamhet. Den leder snarare till andra former av verksamhet, vars direkta och indirekta konsekvenser behöver synliggöras – inte minst i relation till breddidrott och barn och ungas deltagande. Därför behövs ett ifrågasättande av rådande resonemang, särskilt på förbunds nivå, om att externa medel leder till progression. Fokus bör i stället ligga på hur kommersiella initiativ kan användas för att stärka demokratiska gemenskaper, till exempel genom att:

- säkerställa att krav på marknadsprofessionalisering inte leder till avgiftsnivåer och träningsupplägg som utesluter barn från hushåll med begränsade resurser,
- stödja lågtröskel- och mångidrottsverksamhet där barn kan prova olika idrotter utan krav på tidig specialisering eller "full satsning",
- värna medlemsdemokratiska processer som en viktig tillgång för att hantera och parera kommersiella krav och villkor, och därmed bidra till en långsiktig organisering och föreningars autonomi.

Föreningsidrottens framtid avgörs inte av ett enkelt val mellan marknad och medlemsdemokrati. Den formas i stället av hur dessa logiker tillåts samspela, begränsa och korrigera varandra i det dagliga arbetet och i de beslut som fattas. Om politiken, idrottsrörelsen och andra aktörer utgår från barn och ungas villkor, i stället för att hantera dem i efterhand, skapas bättre förutsättningar för att föreningsidrotten ska vara en fortsatt central samhällsarena.

Referenser

Bergsgard, N. A. & Norberg, J. (2010). Sports Policy and Politics – The Scandinavian Way. *Sport in Society* 13 (4):567–582.

Centrum för idrottsforskning (2024). Svensk elitidrott vid ett vägskäl: En analys av framtiden för det svenska elitidrottssystemet. Rapport 2024:2. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Dagens Nyheter (2025). Johanna Frändén: Damfotbollen har nya kommersiella frågor att svara på. Webbida. <https://www.dn.se/sport/johanna-franden-damfotbollen-har-nya-kommersiella-fragor-att-svara-pa>. (Hämtad 10 december 2025).

Deutsch, N. L. & Theodorou, E. (2010). Aspiring, consuming, becoming: Youth identity in a culture of consumption. *Youth & society*, 42(2), 229–254.

Djurgårdens IF Fotbollförening. Årsredovisning 2024. Webbida. <https://www.dif.se/om-dif/om-foreningen/dokumentbank>. (Hämtad 10 december 2025).

Falk, D. (2024). Om risken för värderingsglidning och vikten av värderingsväktare i ett förändrat civilsamhälle: När den ideella kärnverksamheten balanseras med affärsmässiga intressen finns det risk för värderingsglidning. *Organisation & Samhälle*.

Foucault, M. (1977). *Discipline and punish*. London: Penguin.

Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014). Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden?: Om marknadisering, myndigheter och ideella organisationer. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2014:4.

Fyrberg Yngfalk, A. & Linderström, M. (2025). Civilsamhället och mångfaldens betydelse för framtidens företagsekonomi. *Organisation & Samhälle*.

Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2018). Hybridity as fluid identity in the organization of associations. I Alexius, S. & Furusten, S. (Red.) *Managing hybrid organizations: Governance, professionalism and regulation*. Springer International Publishing.

Fyrberg Yngfalk, A. & Yngfalk, C. (2020). Modifying markets: Consumerism and institutional work in nonprofit marketing. *Marketing Theory*, 20(3), 343–362.

Giulianotti, R., Itkonen, H., Nevala, A. & Salmikangas, A-K. (2019). Sport and civil society in the Nordic region. *Sport in Society*, 22(4), 540–554.

Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det: Om föräldrars kostnader för barnens idrott. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2024:5.

Horne, J. (2017). Sport in consumer culture. Bloomsbury Publishing.

Idrottsforskning.se (2022). Majoriteten av idrottseliten gick inte idrottsgymnasium. Webbsida. <https://www.idrottsforskning.se/majoriteten-av-idrottseliten-gick-inte-idrottsgymnasium>. (Hämtad 10 december 2025).

Karlsson, J., Bäckström, Å. & Redelius, K. (2022). Commercialization processes within Swedish child and youth sport – a Deleuzioguttarian perspective. *Sport in Society*, 25(12), 2397–2414.

Karlsson, J., Kilger, M., Bäckström, Å. & Redelius, K. (2023). Selling youth sport: the production and promotion of immaterial values in commercialised child and youth sport. *Sport, Education and Society*, 28(5), 565–578.

Lindholm, J. (2021). Idrottslig bolagisering från ett good governance-perspektiv. I Centrum för idrottsforskning (Red.) *Idrottens riskzoner – om vägar till trygg och trovärdig idrott. Rapport 2021:2*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Mitts, M. (2021). Fotbollsklubbars intressen och användning av tredjepartsägarskap. Svenska Handelshögskolan, Vasa. <https://helda.helsinki.fi/items/d9aa31af-b7fa-4164-b4a3-c6e470d40498>

Riksidrottsförbundet (2025). Nya insatser för ökad extern finansiering. Webbsida. <https://www.rf.se/nyhetsarkiv/nyheter/2025-06-16-nya-insatser-for-okad-extern-finansiering>. (Hämtad 8 december 2025).

Riksidrottsförbundet (2025). Unga och idrott 2025: En rapport av Ungdomsbarometern för Riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet (2024). Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret? En studie av ansvaret för kostnadsutvecklingen för barn och ungdomar att idrotta i förening 2009 till 2023. Riksidrottsförbundet (2024:6).

Svenska Golfförbundet (2025). Maxtak för Golf-ID. Webbsida. <https://golf.se/maxtak-for-golf-id>. (Hämtad 10 december 2025).

Svenska Tennisförbundet (2025). Vi bygger svensk tennis framtid – tillsammans. Webbsida. <https://www.tennis.se/tennis-se/vi-bygger-svensk-tennis-framtid-tillsammans>. (Hämtad 10 december 2025).

Sveriges Radio (2025). Golfförbundet inför max-tak: "Tufft men viktigt beslut". Webbida. <https://www.sverigesradio.se/artikel/golfforbundets-beslut-maxtak-infors>. (Hämtad 10 december 2025).

SVT Nyheter (2025). Idrottsklubbar elitsatsar på barn – Riksidrottsförbundet kritiskt. Webbida. <https://www.svt.se/sport/fotboll/idrottsklubbar-elitsatsar-pa-barn-riksidrottsforbundet-kritiskt>. (Hämtad 10 december 2025).

SVT Nyheter (2019). Så påverkas idrotten när barnkonventionen blir svensk lag. Webbida. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/sa-paverkas-idrotten-nar-barnkonventionen-blir-svensk-lag>. (Hämtad 10 december 2025).

SVT Nyheter (2025). Bordtennisen har växt mest av alla sporter – ansökt om flest LOK-stöd. Webbida. <https://www.svt.se/sport/bordtennis/bordtennisen-har-vaxt-mest-av-alla-sporter-ansokt-om-flest-lok-stod>. (Hämtad 10 december 2025).

Thompson, C. J. & Üstüner, T. (2015). Women skating on the edge: Marketplace performances as ideological edgework. *Journal of Consumer research*, 42(2), 235–265.

Winell, E., Lundberg, E. & Nilsson, J. (2025). The influence of perceived commercialization and authenticity on fan engagement: insights from men's and women's elite football leagues in Sweden. *European Sport Management Quarterly*, 1–24.

Vamstad, J., von Essen, J., Lundberg, E. & Henrekson, E. (2025). Ideellt arbete och idrottsrörelsens utmaningar. I Centrum för idrottsforskning (Red.) Jag ställer upp!: Om framtiden för ett ideellt idrottsengagemang under press. Rapport 2025:3. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Wagnsson, S. & Augustsson, J. (2015). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten. I Centrum för idrottsforskning (Red.) Idrottens pris: om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse. Rapport 2015:2. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Kapitel 4

Kostnadernas pris

Orsaker och konsekvenser ur föreningsperspektiv

Olov Wolf-Watz,
konsultföretaget Strategirådet

Kostnadernas pris

Orsaker och konsekvenser ur föreningsperspektiv

Olov Wolf-Watz, konsultföretaget Strategirådet

Inledning

Statens stöd till idrottsrörelsen har successivt vuxit under de senaste decennierna. År 2025 låg bidraget på närmare 2,3 miljarder kronor.¹ Motiven har varierat över tid, men stödet har alltid tjänat två övergripande syften. Det första är att främja de positiva effekter som frivilligt organiserad idrott anses bidra med, såsom folkhälsa, glädje och meningsfull fritid för hela befolkningen. Det andra är att stödja idrottsrörelsen som en fri och självständig folkrörelse genom att stärka dess ideella krafter och förutsättningar att vara en omfattande och mångfacetterad massrörelse. Därutöver betonar staten de ideal som folkrörelseperspektivet rymmer – allas lika rätt att delta, likvärdiga villkor, integration samt medlemmarnas faktiska möjlighet till inflytande och delaktighet.²

Under senare år har kostnaderna för att delta i föreningsidrott fått ökad uppmärksamhet och är en växande utmaning för barn- och ungdomsidrotten i Sverige. Frågan rör inte bara hushållens ekonomiska förutsättningar. Den aktualiserar också mer grundläggande principer bakom statens stöd till idrotten, såsom tillgänglighet, likvärdighet och föreningsidrottens långsiktiga hållbarhet.

Studiens utgångspunkter

Regeringen har gett Centrum för idrottsforskning (CIF) i uppdrag att under 2025 genomföra en fördjupad analys av kostnaderna för barn och unga att delta i olika typer av föreningsidrott.

Den studie som presenteras i det här kapitlet behandlar tre centrala frågor i detta uppdrag:

---

¹ Idrottsstatistik.se. Statens stöd till idrotten.

² Centrum för idrottsforskning (2025). Statens stöd till idrotten – uppföljning 2024.

- Hur påverkar kostnadsutvecklingen ideella idrottsföreningars möjlighet att bedriva sin verksamhet?
- Hur påverkar en ökad professionalisering, kommersialisering och tidig selektering idrottsföreningars ekonomi och organisering?
- Hur påverkar kostnadsutvecklingen barn och ungas möjligheter till idrottande?

Studien är baserad på intervjuer med företrädare för lokala föreningar och specialidrottsförbund inom de sex största barn- och ungdomsidrotterna i Sverige: basket, fotboll, gymnastik, handboll, innebandy och ishockey.

Materialet omfattar sammanlagt 48 intervjuer med föreningsföreträdare (åtta per idrott) och sex intervjuer med företrädare för specialidrottsförbund. De intervjuade i föreningarna har roller som ordförande, kassör eller klubbchef. Föreningarna är utvalda i samarbete med berörda förbund med syfte att skapa variation utifrån:

- geografisk placering
- idrottslig ambitionsnivå
- medlemsantal

Vi har analyserat intervjuerna tematiskt och identifierat återkommande mönster i materialet. Därefter har vi jämfört resultaten mellan olika idrotter och geografiska områden, och på analytiska nivåer – från föreningarnas organisatoriska förutsättningar till konsekvenser för den enskilda utövaren.

Studien bygger på ett strategiskt urval och kvalitativa intervjuer. Resultaten är därmed inte statistiskt generaliserbara till hela idrottsrörelsen. Däremot gör studiens design det möjligt att identifiera återkommande mönster, mekanismer och samband som är relevanta även utanför de studerade fallen. Variationen mellan idrotter, geografiska områden och föreningstyper förbättrar också möjligheten att förstå hur strukturella förutsättningar påverkar kostnadsutveckling, strategiska vägval och deltagande. Samtidigt bör resultaten tolkas i ljuset av att föreningarnas förutsättningar skiljer sig åt och att utvecklingen därför kan ta sig olika uttryck.

Studien har genomförts av konsultföretaget Strategirådet på uppdrag av Centrum för idrottsforskning. Författaren ansvarar ensam för analys, tolkning och rapportens slutsatser.

Tidigare kunskap om kostnadsutvecklingen inom idrotten

Denna undersökning bygger vidare på två studier om kostnadsutvecklingen inom svensk föreningsidrott som publicerades 2024. *Smakar det så kostar det: Om föräldrars kostnader för barnens idrott* av Krister Hertting och Stefan Wagnsson, samt *Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret?* av Ola Segnestam Larsson.

Hertting och Wagnsson beskriver hur kostnader för föreningsidrotten har utvecklats över tid. Deras resultat visar att hushållens utgifter för barns idrottande har ökat kraftigt, särskilt mellan 2009 och 2023. Även om en del av utvecklingen kan förklaras av generella prisökningar och samhällsekonomiska faktorer, visar kartläggningen att kostnadsökningen är större än vad externa faktorer ensamt kan förklara. Författarna menar att idrottens egna strukturer och praktiker spelar en betydande roll för den ökade kostnadsnivån.³

Författarna pekar på flera bakomliggande förändringar, bland annat samhällets rörelse från kollektivism till marknadsorientering. Detta har, förenklat, bidragit till ett mer individualiserat föräldraskap och till att föreningslivet blivit mer professionaliserat och marknadsorienterat.

Segnestam Larssons rapport fördjupar frågan om ansvaret för kostnadsutvecklingen. Studien pekar på ett komplext och ofta otydligt ansvarssystem. Föreningar och förbund uttrycker en vilja att hålla kostnader nere, men i praktiken sker i stället en förskjutning av ansvaret. Nedåt mot barn och föräldrar, åt sidan mot andra föreningar, kommuner eller externa aktörer och uppåt mot förbund eller övergripande system. Ju mer diffust ansvaret är, desto större blir risken att kostnaderna i slutänden vältras över på de aktiva barnen.⁴

Nyckelbegrepp i studien

Mot bakgrund av tidigare undersökningar tar denna studie vid och analyserar vilka mekanismer som kan förklara kostnadsutvecklingen och hur dessa påverkar föreningar och utövare. Ovanstående studier lyfter ett antal potentiella orsaker, både

---

³ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). *Smakar det så kostar det*.

⁴ Segnestam Larsson, O. (2024). *Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret?*

inom och bortom föreningsidrottens kontroll. Vi har tagit avstamp i Segnestam Larssons förteckning över möjliga faktorer som påverkar kostnaden för enskilda utövare.⁵

Faktorer bortom föreningars kontroll:

- offentligt stöd och subventioner
- kostnader för anläggningshyror
- förändringar i det ideella engagemanget
- marknadstryck och konkurrens från kommersiella idrottsverksamheter
- modemedvetenhet och konsumtionsnormer hos de som idrottar
- social klass och idrottens status i samhället
- föräldraattityder till kostnadsutvecklingen

Faktorer helt eller delvis inom föreningars kontroll:

- nivåer på medlems- och träningsavgifter
- föreningarnas idrottsliga ambitionsnivå
- arvoden för exempelvis tränare
- förväntningar eller krav på medlemmars bidrag till föreningens intäkter
- förväntningar eller krav på deltagande i läger, cuper, resor eller köp av ny utrustning

Definitioner av centrala begrepp

Kommersialisering: avser processen där föreningsdriven idrott i ökande grad underordnas marknadslogik och företagsekonomiska villkor.⁶ Det innebär bland annat att föreningar och aktiva agerar på en konkurrensutsatt marknad, och att idrottande i större utsträckning formas och värderas som en tjänst eller vara.⁷ Enligt regeringsuppdraget till Centrum för idrottsforskning omfattar kommersialisering även kommersiella aktörers påverkan på idrottsrörelsen och på kostnadsutvecklingen.⁸

---

⁵ Ibid.

⁶ Horgby, B. & Ericsson, C. (2022). En kommersialiserad svensk idrottsmodell.

⁷ Peterson, T. (2003). Idrott mellan folkrörelse och kommersialism.

⁸ Socialdepartementet (2025). Uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten.

Professionalisering: beskriver en organisatorisk omvandling där ideellt och medlemsstyrt arbete ersätts av anställda, experter och mer företagslik styrning.⁹ Sammantaget innebär detta en gradvis övergång från en folkrörelsebaserad modell till lönearbetsbaserad verksamhet, där både utövare och ledare får mer specialiserade och avlönade roller.¹⁰

Tidig specialisering: är en process där föreningar väljer ut eller nivåindelar barn och unga i tidig ålder för att identifiera "talang" eller skapa elitliknande grupper. Detta innebär att vissa får särskilda resurser och utvecklingsmiljöer, medan andra hamnar i lägre prioriterade grupper eller väljs bort.¹¹

De tre begreppen är nära sammanlänkade. Professionalisering kan ses som en del av en bredare kommersialiseringstrend, och tidig selektering fungerar som en markör för idrottslig professionalisering. I den fortsatta redovisningen kommer vi därför att hantera kommersialisering och professionalisering separat. Tidig selektering behandlas som ett exempel på professionalisering av idrotten.

Rapportens analys avser de ekonomiska kostnader som är kopplade till föreningars verksamhet och till utövares deltagande i föreningsidrott. Analysen omfattar inte värdet av ideellt arbete, tidsåtgång eller samhällsekonomiska effekter.

Kostnadsutvecklingens påverkan på föreningarna

Kostnadsutvecklingen är central för att förstå förändringar i föreningsidrotten. Intervjuerna avslöjar ett komplext samspel mellan flera drivkrafter som tillsammans påverkar kostnaderna för både föreningar och utövare. Detta avsnitt inleds med en beskrivning av vilka faktorer som påverkar utövarens kostnader och hur detta hänger ihop med de ekonomiska påfrestningar som föreningarna möter. Därefter följer en genomgång av föreningarnas vägval och strategier för att hantera ett ökat kostnadstryck.

Våra huvudsakliga slutsatser är att kostnadsutvecklingen inte enbart påverkar föreningarnas ekonomi. Den formar också hur föreningsidrotten organiseras,

---

⁹ Horgby, B. & Ericsson, C. (2022).

¹⁰ Peterson, T. (2003).

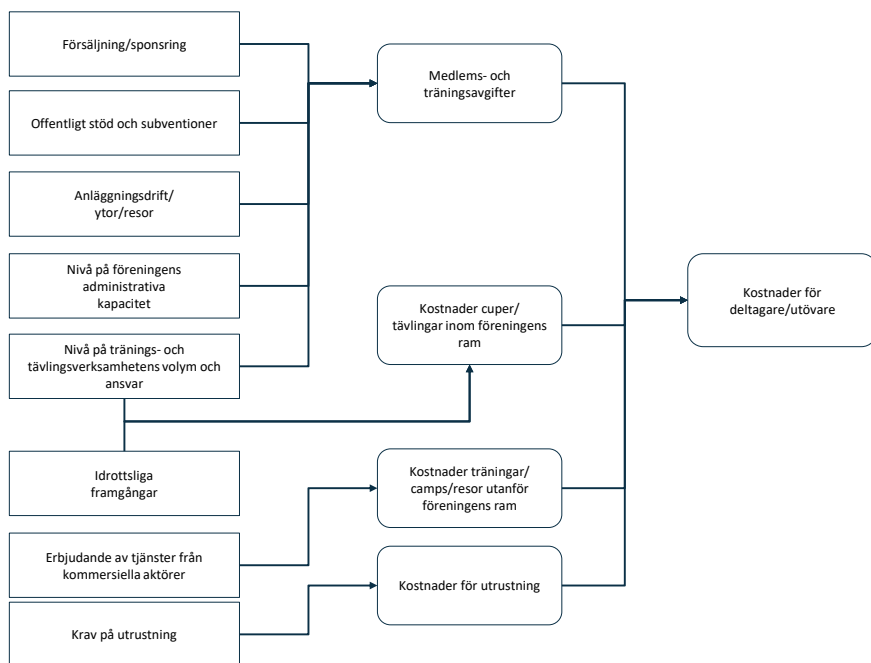
¹¹ Riksidrottsförbundet (2022). Riktlinjer för barn- och ungdomsidrott.

prioriteras och bedrivs över tid. Ökade utgifter tvingar föreningar att göra strategiska avvägningar mellan tillgänglighet, kvalitet och ekonomisk stabilitet.

Handlingsutrymmet bestäms i stor utsträckning av strukturella villkor snarare än ideologiska val. Även om föreningar utvecklar olika lokala strategier för att hantera kostnadstrycket är dessa i huvudsak reaktiva och kortsiktiga.

Utövarnas kostnader – vad driver utgifterna?

Kostnaden för att delta i föreningsidrott varierar mellan idrotter, åldrar och olika delar av Sverige. Vi kommer att återkomma till dessa skillnader och hur de påverkar utövare längre fram i rapporten. Oavsett slutsumman visar vår studie att det är ett begränsat antal faktorer som påverkar kostnaderna (se figur 1).

Figur 1. Översikt av faktorer med direkt påverkan på kostnader för utövare.

Den totala kostnaden för att delta i föreningsidrott kan delas in i fyra huvudsakliga kostnadsposter. Den första är medlems- och träningsavgifter till föreningen.

Medlemsavgiften är i regel fast, medan träningsavgiften ofta varierar med ålder och träningsmängd.

Den andra består av kostnader för tävlingar, cuper eller serier som inte ingår i medlems- eller träningsavgiften. Ofta täcker avgiften ett begränsat antal cuper eller tävlingar, medan ytterligare deltagande bekostas separat – antingen genom direkta avgifter eller via försäljningsaktiviteter.

Den tredje avser kostnader för träning och tävling som arrangeras av kommersiella aktörer. Det kan handla om camps, cuper eller personlig träning i Sverige eller utomlands. Kännetecknande för dessa aktiviteter är att de riktar sig till aktiva inom föreningsidrotten, men ligger utanför föreningens egen verksamhet.

Slutligen tillkommer kostnader för utrustning. Nivåerna varierar stort mellan idrotter och åldersgrupper, men utrustning utgör alltid en del av den totala kostnaden för att delta i föreningsidrott.

Dessa fyra kostnadsposter utgör ramen för att förstå kostnadsutvecklingen för enskilda utövare. När föreningsföreträdare i intervjuer beskriver ökade utgifter hänvisar de i regel till förändringar inom en eller flera av dessa poster, snarare än till en generell kostnadsökning.

Intervjuerna visar att hushållens kostnader kan öka på flera sätt: genom höjda avgifter i föreningen, fler tävlingar och cuper, en växande marknad för kommersiella kompletterande aktiviteter samt ökade krav och förväntningar på utrustning. Vilka poster som driver kostnaderna varierar mellan idrotter, föreningar och geografiska förutsättningar.

Sammantaget innebär detta att kostnadsutvecklingen för enskilda utövare sällan kan förklaras av en enskild faktor. Den totala kostnaden avgörs av hur flera kostnadsposter samverkar. Detta skapar olika kostnadsprofiler beroende på idrott, förening och lokal kontext, vilket får konsekvenser både för föreningarnas strategiska val och barn och ungas möjligheter att delta i föreningsidrotten.

Föreningarnas kostnader – ekonomi under press

De föreningar som ingår i denna studie varierar i storlek och idrottslig ambition. Vissa är renodlade breddföreningar utan seniorverksamhet, andra är elitföreningar med representation på högsta nationell nivå. Vissa verkar i landsbygd, andra i storstäder. Oavsett föreningens karaktär vittnar deras företrädare om en ekonomi under press. Kostnaderna stiger samtidigt som stödet minskar, även om graden av oro skiljer sig åt mellan föreningarna.

Föreningars intäkter vid sidan av avgifter

Sponsring och försäljning

I många föreningar är sponsring en viktig intäktskälla. I flera fall uppgår den till mellan 25 och 40 procent av den totala omsättningen. Samtidigt kräver ett framgångsrikt sponsorarbete en stor ansträngning för att upprätthålla relationer. En förening beskriver det som ett "jättejobb" att bygga ett starkt varumärke som attraherar företag. Bilden av sponsormarknadens utveckling är splittrad. Fler av de stora föreningarna beskriver marknaden som stabil, medan andra mindre föreningar och föreningar på mindre orter ser en vikande marknad.

Evenemang utgör också en viktig intäktskälla. Cuper är särskilt betydelsefulla. Många föreningar arrangerar större turneringar som skapar både direkta intäkter och stärker föreningens profil. En generell bild från intervjuerna är att avgifterna för cuper har ökat över tid, och att många arrangörer har utvecklat koncepten för att kunna ta mer betalt.

Försäljningsaktiviteter kan ske i form av exempelvis caféverksamhet eller via arbete med lagkassor. Hur värdet av försäljningen fördelas varierar. Ibland går det till föreningen, ibland till lagen. I enstaka fall används försäljningen till att bygga individuella kassor som används vid köp av exempelvis föreningskläder.

Politiska prioriteringar påverkar direkt stöd och subventioner

Offentliga stöd och subventioner har över tid varit viktiga för idrottsföreningar. Det handlar både om lokala och statliga aktivitetsstöd samt subventionerad tillgång till kommunala lokaler och anläggningar. För många föreningar är dessa stöd avgörande för en hållbar ekonomi.

En återkommande iakttagelse bland föreningsföreträdarna är att stöden inte räknats upp i takt med inflationen. I princip samtliga intervjuade beskriver utvecklingen som en relativ minskning av föreningsstödet, både det lokala och det statliga (LOK-stödet). En föreningsföreträdare uttrycker det så här:

”Alltså LOK-stödet har inte ökat på länge så det är inte kopplat till hur utgifterna har ökat. Så rent praktiskt märks det genom att det kommer in mindre pengar.”

Kostnadsdrivande faktorer i föreningarna

För att få en bild av hur kostnadsutvecklingen påverkar föreningars verksamhet har vi också ställt frågor om vad som påverkar föreningars ekonomi och hur den utvecklas. Kostnaderna kan delas i tre kategorier:

- inflation
- den löpande verksamheten
- ambitionsnivå och sportslig framgång

Den första kategorin är kostnader till följd av en generell prisinflation. Föreningarna beskriver exempelvis att kostnader för att hyra hallar och andra anläggningar har ökat i takt med inflationen. Även om prisökningarna drabbar alla påverkas olika föreningar olika mycket beroende på vilka tjänster och produkter de behöver.

En andra kategori är kostnader som föreningar har för att driva sin verksamhet, till exempel hyror, resor, avgifter och administration. Hyror för kommunala anläggningar är en stor kostnadspost, även om avgifterna ofta är subventionerade. Många föreningar jämför utgifterna för hallhyror med det kommunala föreningsstödet, som ofta varit intakt under senare år – vilket innebär att nettokostnaden de facto har ökat.

Resor är kostsamma, särskilt i geografiskt stora regioner. Flera specialidrottsförbund har eller står i begrepp att genomföra nya regionala indelningar, vilket i vissa idrotter har lett till längre resor och därmed ökade kostnader. Ordföranden för en handbollsörening i norra Sverige anger att resor är den absolut största utgiftsposten och efterfrågar modeller för att kompensera för resekostnaderna.

Förbundsavgifter, såsom serie- och licensavgifter, domararvoden och utbildningskostnader, sätts primärt av specialidrottsförbunden. Enligt flera föreningar har dessa avgifter ökat mer än konsumentprisindex (KPI), särskilt

domarkostnaderna. En företrädare för en fotbollsförening beskriver hur bristen på domare leder till högre arvoden.

Även de generella administrativa kraven på föreningar har ökat påtagligt, enligt föreningsföreträdare. En av dem uttrycker det på följande sätt:

En annan sak, det är administrationen. Den har ökat så gallet mycket. Jag tyckte den hade ökat när jag kom för 11 år sedan men nu har det ökat ännu mer. Vi jobbar i olika administrativa system, vi jobbar i ekonomiska system, administrativa system, idrott online och system för att söka bidrag och rapportera till SISU [...] Och kommunen har sina system. Om vi vill ha kvar den ideella idrotten måste man se över det.

Den tredje och sista kategorin är kostnader som följer av idrottslig ambition och framgång. Högre ambitioner i barn- och ungdomsverksamheten innebär fler träningar, fler tävlingar och därmed högre kostnader. Det följs ofta av ett ökat behov av ledare och kanslipersonal med arvode eller lön. Personalkostnader utgör i regel den största kostnadsposten för föreningar med anställda.

En fotbollsförening i Stockholmsregionen beskriver att de under senare år anställt en klubbdirektör på heltid och en ungdomsledare på deltid, en investering som årligen kostar föreningen omkring 600 000 kronor. En basketförening anger i sin tur att föreningens ungdomsprogram kräver flera arvoderade tränare. Ledarkostnaderna har ökat från omkring 100 000 kronor årligen till närmare 350 000 kronor på tio år.

Även idrottsliga framgångar driver kostnader. Med avancemang i seriesystemen följer högre serieavgifter, domarkostnader och längre och dyrare resor. I vissa föreningar innebär ett kliv upp till den yppersta eliten krav både på organisatorisk kapacitet och evenemangens och anläggningarnas kvalitet.

Resekostnader till matcher har ökat markant, enligt företrädare för föreningar som lyckats rent sportsligt. Men prislappen varierar stort beroende på var i landet föreningen ligger och hur förutsättningarna för tävlingsverksamheten ser ut lokalt. En basketförening på västra Sveriges landsbygd beskriver hur de för att delta i den högsta ungdomsserien måste resa till matcher i Stockholm, Göteborg och andra städer, ibland med två bussar. De årliga busskostnaderna ökade från omkring 200 000

till närmare 400 000 kronor på ett par år. En ishockeyförening rapporterar ännu högre resekostnader – omkring 500 000 kronor årligen. En företrädare för en handbollsförening uttrycker dilemmat på följande sätt:

Vi åkte ur serien med två lag i våras. Det sänker serieavgiften, kostnader för resor, domaravgiften... Det kommer att göra skillnad. Jag räknar med att det kommer innebära att vår budget går ihop nästa år. Som medlem sörjer jag det, men som ordförande är jag tacksam.

Lokala strategier för att hantera ökade kostnader

Kostnadsutvecklingen påverkar föreningars verksamhet på flera sätt och tvingar fram strategiska val mellan tillgänglighet, kvalitet och långsiktig stabilitet. Företrädare för föreningar beskriver hur de kontinuerligt behöver balansera mellan att hålla avgifterna på en nivå som medlemmarna kan hantera, och samtidigt upprätthålla en verksamhetskvalitet som uppfyller krav på säkerhet, ledarutbildning, administration och idrottslig nivå. Dessa avvägningar är i vissa fall resultatet av planerade strategier, men oftast handlar det om situationsbundna beslut som fattas i takt med att kostnaderna ökar.

Vissa föreningsföreträdare beskriver att höjning av avgifterna är oproblematisk. Det gäller ofta föreningar som verkar i områden där medlemmarna har hög betalningsförmåga. En företrädare beskriver det på följande sätt:

Det finns en generell förväntan från våra medlemmar på en professionalism. Om vi hade velat hålla ned kostnaderna så hade vi gjort annorlunda. Men vi vill vara en bra förening som inte bara är billig. Så fort man vill vara bra måste man lägga resurser.

Andra föreningar strävar att hålla nere avgifterna för att inte riskera att förlora medlemmar. Dessa föreningar använder ofta olika lokala strategier för att undvika ökade kostnader som leder till högre avgifter.

Differentiering av avgifter

En mycket vanlig modell är att differentiera avgifter efter ålder. Yngre barn betalar mindre, eftersom de tränar mindre, spelar färre matcher och åker på färre resor. Deras faktiska kostnad för föreningen är därför lägre.

En annan mer sofistikerad form av differentiering är att erbjuda olika ambitionsnivåer inom samma förening. Genom att tydligt kommunicera vad som ingår i varje nivå kan föreningen hålla nere kostnaderna för de familjer som önskar en enklare verksamhet, och samtidigt erbjuda mer ambitiös (och dyrare) träning för de som vill det.

Flera föreningar kombinerar differentierad prissättning med explicita stödstrukturer för familjer med ekonomiska svårigheter. Föreningar har i flera fall inrättat fonder där medlen används för att täcka delar eller hela avgiften. Intervjuerna visar dock att det i praktiken är ganska få hushåll som söker och får stöd av detta slag.

Utveckling av intäktsbringande verksamhet

Många föreningar försöker stärka ekonomin genom att utveckla cuper och evenemang. Ökade avgifter för cuper är, som tidigare visats, en del av det ökade kostnadstrycket för föreningar. Intervjuerna visar att cuper kan vara mycket lönsamma och en attraktiv metod att stärka den egna föreningens ekonomi. En företrädare för en innebandyförening säger följande:

Man gör en stor vinst på en cup. Barn- och ungdomsidrotten ska vara billig men en cup är en annan sak. Där tar man betalt. Det finns starka incitament att sätta en hög avgift. Vi tittar på vad andra cuper kostar och så lägger vi oss på samma nivå. Vi måste tjäna mycket pengar. Det är bättre att inresande betalar mycket pengar än att våra medlemmar behöver göra det.

Ärvd utrustning

En strategi är att minska kostnader genom återanvändning av utrustning. Föreningar beskriver hur de skapat system för att låta lag ärva matchtröjor och annan utrustning, till exempel genom att undvika tryck med namn. Samtidigt finns i många föreningar krav på enhetlig klädsel vid träning och resor, vilket innebär kostnader som i regel betalas direkt av föräldrar.

Lagkassor

Lagkassor är föräldrastyrda ekonomiska fonder som finansierar kostnader utöver det föreningen står för. Syftet är ofta att hålla de övergripande avgifterna nere, samtidigt som lagen själva kan välja ambitionsnivå och vilka aktiviteter som ska genomföras.

Lagkassor löser å ena sidan problem för föreningar, men förflyttar dem å andra sidan vidare till utövare och föräldrar. I praktiken är lagkassor ett sätt att föra kostnader från föreningen till föräldrar.

En viktig effekt av lagkassor är att de skapar systematisk olikhet mellan lag. Aktiva och välorganiserade föräldrar kan samla in betydande summor genom försäljning och därigenom arrangera omfattande cupresor för sina lag. Andra lag har inte samma möjligheter. I vissa föreningar finns etablerade regler för hur lagkassor får användas för att begränsa risken för stora skillnader mellan lagen. Men många föreningar tycks sakna denna tydlighet, vilket innebär att lagkassorna i praktiken skapar stora skillnader i vad utövarna faktiskt betalar – även inom samma förening.

Användning av ekonomisk buffert

Flera föreningar använder sparade medel och buffertkapital för att hålla ned avgifterna eller finansiera oväntade kostnader. Problemet med denna strategi är att den brister i hållbarhet. När bufferten är slut kan föreningen inte längre absorbera kostnadshöjningar utan att öka avgifterna.

Ett strukturellt dilemma bortom föreningarnas mandat

Det ökade kostnadstrycket drivs i stor utsträckning av faktorer som ligger utanför föreningarnas kontroll, såsom förändrade kommunala prioriteringar, högre krav från specialidrottsförbund och bredare trender mot professionalisering.

Samtidigt beskriver föreningar att deras praktiska handlingsutrymme begränsas av ökade krav från förbund, förväntningar från föräldrar, samt krav kopplade till trygghet och utbildning, liksom av en konkurrensutsatt arbetsmarknad för tränare.

Även om föreningarna formellt kan fatta beslut som skulle kunna minska kostnaderna, upplevs det i praktiken svårt att göra detta.

Ett tydligt exempel är utvecklingen mot fler arvoderade ledare. Förändrade förväntningar från föräldrar och omgivning, i kombination med ökade formella krav, gör det svårt att driva verksamheten ideellt. När ideella funktioner ersätts av arvoderade eller anställda roller förändras verksamhetens grundlogik. Kostnaderna ökar, och föreningarna hamnar på en nivå som är svår att återvända från. Det förstärker dessutom konkurrensen om ledare och driver arvodesnivåerna ytterligare.

Intervjuerna visar att föreningarnas strategier därför ofta blir reaktiva: de hanterar konsekvenserna av kostnadsökningarna men saknar möjlighet att påverka de strukturella orsakerna bakom dem.

Konsekvenser för verksamhetens långsiktiga utveckling

Sammantaget påverkar kostnadsutvecklingen inte enbart föreningarnas ekonomi, utan även verksamhetens form, innehåll och långsiktiga hållbarhet. Föreningar tvingas anpassa ambitionsnivå, omfattning och organisationsform utifrån ekonomiska begränsningar. Även om förutsättningarna varierar mellan idrotter och geografiska platser är mönstret likartat: kostnaderna ökar ofta snabbare än intäktsmöjligheterna, och föreningarnas möjligheter att påverka utvecklingens grundorsaker är begränsade.

Professionalisering, kommersialisering och tidig selektering

Den enskilda utövarens kostnader för att delta i föreningsidrott består av flera samverkande delar. Medlems- och träningsavgifter, tävlings- och cupaktiviteter, träning utanför föreningen i kommersiell regi samt kostnader för utrustning formar tillsammans den totala kostnadsbilden.

I föregående avsnitt visade vi att föreningarnas avgiftsnivåer i sin tur påverkas av faktorer på samhälls-, idrottslig- och föreningsnivå. Här fördjupar vi analysen av två övergripande trender, professionalisering och kommersialisering, och visar hur dessa bidrar till ett strukturellt kostnadstryck i föreningsidrotten. Avsnittet belyser också hur trenderna tar sig olika uttryck beroende på idrott och geografisk kontext.

Våra huvudsakliga slutsatser är att professionalisering och kommersialisering utgör centrala strukturella drivkrafter bakom ökande kostnader, men att deras genomslag varierar. I idrotter med etablerade globala spelarmarknader och tydliga karriärlogiker märks dessa trender redan i barn- och ungdomsverksamheten – ofta i form av tidig selektering, ökade personalkostnader och ett växande inslag av kommersiella aktörer. I andra idrotter och på mindre orter är utvecklingen betydligt svagare.

Kommersialisering av föreningsidrotten

Kommersialisering kan ses som en process där föreningsdriven idrott alltmer kopplas till en kommersiell marknad och företagsekonomiska villkor.¹² Föreningar blir aktörer på en konkurrensutsatt marknad.

Intervjuerna visar att denna utveckling tar sig uttryck på två huvudsakliga sätt. För det första beskriver föreningsföreträdare en ökad individualisering av idrottandet, där föräldrar i högre grad betraktar föreningen som en tjänsteleverantör snarare än en medlemsstyrd organisation. Många föräldrar förväntar sig att kunna betala för en professionell tjänst, snarare än att själva bidra med ideellt arbete. Detta skapar ökade förväntningar på träningskvalitet, tävlingsverksamhet och organisatorisk kapacitet, vilket i sin tur driver kostnader.

För det andra pekar intervjuerna på ett ökat inslag av kommersiella aktörer som erbjuder kompletterande tjänster såsom camps, cuper och individuell träning. Dessa aktörer bidrar till att forma normer kring vad som uppfattas som nödvändigt för utveckling och framgång, vilket skapar ett indirekt kostnadstryck även på föreningar som själva inte driver sådan verksamhet.

Professionaliseringen av föreningsidrotten

Professionalisering innebär en organisatorisk omvandling där ideellt och medlemsstyrt arbete ersätts eller tas över av anställda, experter och mer formaliserade styrformer. Intervjuerna visar att professionaliseringen hänger samman dels med kommersialiseringen av idrotten, dels med ökade krav och förväntningar från förbund, medlemmar och det omgivande samhället.

En central drivkraft är höjda ambitioner i tränings- och tävlingsverksamheten, särskilt inom barn- och ungdomsidrotten. Flera föreningar beskriver hur detta har lett till ett ökat behov av arvoderade tränare, specialiserade roller och anställd kanslipersonal. Samtidigt framgår att professionaliseringen inte enbart är ett resultat av interna ambitioner, utan också av krav på utbildning, säkerhet, inkludering och administrativ kapacitet.

---

¹² Horgby, B. & Ericsson, C. (2022).

Föreningsföreträdare pekar också på förväntningar om att föreningar ska ta ett bredare samhällsansvar, exempelvis genom inkluderande verksamhet, arbete med målgrupper som tidigare varit svåra att nå eller insatser för att motverka kriminalitet.¹³ Även detta bidrar till ett ökat behov av professionaliserade strukturer och därmed ökade kostnader.

Även om dessa trender är generella visar intervjuerna att deras genomslag varierar. Hur kommersialisering och professionalisering påverkar kostnadsutvecklingen beror på idrottens karaktär, föreningens ambitionsnivå och de geografiska förutsättningarna.

Variation mellan olika idrotter

Idrottsföreningar i Sverige är del av en gemensam folkrörelsetradition med liknande organisationsformer, regelverk och värdegrund. Samtidigt präglas föreningsidrotten i praktiken av betydande variation. Intervjustudien visar att kommersialisering och professionalisering tar sig olika uttryck mellan idrotter, vilket formar både kostnadsnivåer och verksamhetens organisering.

Skillnader i grad av kommersialisering mellan idrotter

Samtliga idrotter i studien berörs av de två former av kommersialisering som tidigare identifierats: föreningen som tjänsteleverantör och förekomsten av kommersiella aktörer vid sidan av föreningsverksamheten. Däremot varierar omfattningen och genomslaget av dessa processer tydligt mellan idrotter.

I en grupp idrotter är kommersialiseringen påtaglig och verksamhetsnära. Dit hör främst ishockey, fotboll och i viss mån basket. Föreningsföreträdare inom dessa idrotter beskriver hur de agerar på en marknad, där föreningar konkurrerar om aktiva genom att erbjuda olika träningsmiljöer, ambitionsnivåer och utvecklingsvägar. Föräldrar beskrivs i högre grad som kunder som vill maximera det egna barnets idrottsliga utveckling. En av de intervjuade uttrycker sig så här:

---

¹³ Centrum för idrottsforskning (2019). Idrotten och (o)jämligheten; Centrum för idrottsforskning (2022). Idrott och segregation.

En förälder med barn i verksamhet – ser det som att de köper en tjänst. De förväntar sig en output... ”Jag satsar de här pengarna på mitt barn”.

Föreningsföreträdare beskriver också hur föräldrars höga ambitioner påverkar verksamheten. Ett exempel är när en förening försökte göra förändringar i sin akademiverksamhet:

Efterfrågan kommer från föräldrarna. En Stockholmsförening ändrade ålderskravet för sin akademiverksamhet. De gick från en gräns på tio år till tretton år. De fick ändra tillbaka, för de fick inga spelare kvar – de gick till andra föreningar. Där har vi blivit tvingade. Vi är konkurrensutsatta i vår verksamhet.

I dessa idrotter har kommersiella aktörer byggt upp en relativt välutvecklad infrastruktur, särskilt i större städer. Privata camps, cuper och träningsverksamheter riktar sig direkt till barn och ungdomar och kompletterar föreningens ordinarie verksamhet. Även inom basket växer inslaget av kommersiella aktörer, bland annat genom internationella camps och individuella träningsupplägg, ofta kopplade till föreställningar om framtida utbildnings- eller karriärmöjligheter.

Föreningar i denna grupp beskriver hur de ofta hamnar i en reaktiv position. Externa aktörer driver utvecklingen, och föräldrar utgör deras primära målgrupp. Det här skapar ett indirekt kostnadstryck på föreningarna, eftersom kommersiella initiativ sätter normer för vad idrottande ”bör” kosta och vilka satsningar som anses nödvändiga.

I en andra grupp idrotter – gymnastik, handboll och innebandy – spelar kommersialiseringen en betydligt mindre roll. Föreningsföreträdare inom dessa idrotter betonar i högre grad en traditionell föreningslogik, med stark lag- och klubbkänsla och ett omfattande ideellt engagemang. Kommersiella träningsaktörer, privata camps och selektiva utvecklingsmiljöer förekommer sällan eller inte alls. Det beror ofta på att marknaden är liten och efterfrågan låg. En föreningsföreträdare för en handbolls-förening i en mellanstor stad säger följande:

Vi ser inte kommersiella aktörer... ibland är de kommersiella aktörer som arrangerar av någon cup. Men här finns inte det. Det är för liten marknad.

Skillnader i grad av professionalisering mellan idrotter

Även graden av idrottslig professionalisering varierar tydligt mellan idrotter. Utifrån intervjumaterialet kan idrotterna grovt delas in i tre grupper: högt professionaliserade, ett mellanläge och lågt professionaliserade.

Fotboll och ishockey framstår som mest professionaliserade. I båda idrotterna finns etablerade professionella ligor och globala spelarmarknader, vilket skapar en tydlig karriärlogik redan i unga åldrar. Föreningarna arbetar ofta med akademiverksamhet, nivåindelning och tidig selektering. De använder också en hög andel arvoderade ledare, särskilt i storstadsregioner, vilket ökar personalkostnaderna.

Basket och gymnastik befinner sig i ett mellanläge. I basket pågår en utveckling mot ökad professionalisering, med fler arvoderade tränare och framväxten av elit- och akademiliknande strukturer i vissa föreningar. Trycket är dock mindre intensivt än inom fotboll och ishockey. Inom gymnastiken är graden av professionalisering hög främst i tränarrollerna, men utvecklingen drivs mer av säkerhetskrav och ansvar för utövarnas fysiska välbefinnande än av karriärambitioner.

Handboll och innebandy framstår som de minst professionaliserade idrotterna i materialet. Företrädare för föreningarna beskriver en verksamhet som i huvudsak bygger på ideellt ledarskap, låg grad av selektering och begränsade inslag av arvoderade funktioner, särskilt i barn- och ungdomsverksamheten.

Variation mellan föreningar i olika delar av landet

Intervjustudien visar att professionalisering och kommersialisering inte enbart varierar mellan idrotter, utan också mellan olika delar av landet. Föreningar i storstadsregioner verkar under andra strukturella förutsättningar än föreningar i mindre städer och på landsbygden, vilket påverkar både verksamhetens organisering och kostnadsutveckling. Skillnaderna framträder tydligt i graden av kommersialisering och professionalisering.

Geografiska skillnader i grad av kommersialisering

Ett återkommande mönster är att kommersialisering etableras där det finns tillräckligt stora marknader; där marknadsunderlaget är svagt förblir idrottandet i högre grad ideellt organiserat.

Storstadsföreningar beskriver hur de verkar på en konkurrensutsatt marknad. De konkurrerar både inom den egna idrotten och med andra idrotter om träningstider, tränare och medlemmar. Denna mångfald av alternativ skapar förutsättningar för ett kundbeteende hos föräldrar och aktiva, vilket påverkar föreningarnas strategier och bidrar till ett ökat kostnadstryck.

Kommersialiseringen manifesteras också genom nya aktörer. I storstadsområden förekommer privata tränare, kommersiella camps och cuper, liksom aktörer som arbetar med scouting, screening och förmedling av talanger. Inom basketen framhålls exempelvis *travel teams* – kommersiellt organiserade lag där spelare från olika föreningar samlas för internationellt cupspel, som riktar sig mot föräldrar till ambitiösa spelare.

I småstads- och landsbygdsföreningar är situationen annorlunda. Där är föreningen ofta den enda eller en av få idrottsaktörer lokalt, konkurrensen är låg och tillgången till anläggningar god. I dessa miljöer får marknadslogiken ett mer begränsat genomslag, och kommersiella aktörer saknas ofta helt.

Geografiska skillnader i grad av professionalisering

Även graden av idrottslig professionalisering varierar geografiskt. Föreningar i storstadsregioner arbetar oftare med arvoderade tränare, anställd personal, tidig selektering och en tydligare karriärorientering. I mindre städer och på landsbygden dominerar i stället en ideell föreningsmodell med fokus på breddverksamhet.

Denna variation handlar i regel inte om endast värderingsmässiga skillnader, utan minst lika mycket om strukturella förutsättningar. I storstadsområden möjliggör det större befolkningsunderlaget flera lag per årskull, vilket skapar förutsättningar för nivåindelning, selektering och elitinriktade träningsmiljöer. Samtidigt bidrar konkurrensen om tränare och utövare till att etablera arvodesstrukturer och öka personalkostnaderna.

I landsbygds- och småstadsföreningar är logiken annorlunda. Mindre årskullar innebär att föreningarna ofta är beroende av att samla alla aktiva i gemensamma träningsgrupper för att överhuvudtaget kunna bedriva verksamhet. Tidig selektering blir därmed inte bara svår att genomföra, utan direkt kontraproduktiv.

Det finns en utslagning i [Stockholmsförening] som vi slipper. Vi slipper ju det. Alla ska få spela så långt som möjligt... det är först när de tar steget upp mot juniorlag som de bästa får spela lite mer. Fram till dess spelar alla lika mycket. Vi gör allt för att få behålla dem så långt som möjligt.

Även om detta ibland formuleras som ett värdebaserat ställningstagande, visar intervjuerna att det i praktiken ofta handlar om en nödvändig anpassning till begränsade resurser och demografiska förutsättningar. Med få barn i varje årskull saknas förutsättningar att upprätthålla elitstrukturer utan att samtidigt urholka basen för föreningens verksamhet.

Samtidigt är det viktigt att poängtera att skillnaderna inte är lagbundna. Det finns exempel på föreningar i storstadsområden som medvetet valt att behålla en bas av ideellt engagerade aktivitets- och organisationsledare.

Strukturella drivkrafter bakom kostnadsutvecklingen

Professionalisering och kommersialisering bidrar sammantaget till ett tydligt, men ojämnt fördelat, kostnadstryck i föreningsidrotten. Trycket varierar mellan olika idrotter och mellan olika delar av landet. Skillnaderna speglar i första hand inte föreningarnas ideologiska val, utan de strukturella förutsättningar som formar verksamheten och påverkar deras strategier.

Professionaliseringen av föreningsidrotten innebär att ideellt och medlemsstyrt arbete ersätts av anställda och arvoderade funktioner. Det medför ökade personalkostnader och högre administrativa utgifter, vilket i sin tur skapar krav på större organisatorisk kapacitet. Kommersialiseringen förstärker kostnadstrycket när föreningar i allt högre grad betraktas som tjänsteleverantörer för barns idrottsliga utveckling. Med framväxten av en marknad av kommersiella aktörer vid sidan av föreningsidrotten påverkas normerna för vad idrottande kostar och vad som uppfattas som nödvändigt för att hänga med.

Kostnadsutvecklingen drivs av både interna och externa faktorer. Internt via ökade förväntningar från medlemmar och föräldrar på tränings- och tävlingskvalitet. Externt genom ökade krav från specialidrottsförbund, påverkan från kommersiella aktörer och en bredare förväntan på idrottens funktion i samhället. Föreningar höjer ambitionsnivån för att möta dessa krav, vilket i sin tur driver kostnader.

Jämförelsen mellan idrotter och geografiska platser tydliggör en dubbelhet: föreningar begränsas av yttre strukturella förutsättningar, men gör samtidigt aktiva val inom ramen för dessa.

Ishockey, fotboll och i viss mån basket uppvisar en högre grad av både professionalisering och kommersialisering än gymnastik, handboll och innebandy. Skillnaderna följer i stor utsträckning idrotternas relation till globala spelarmarknader. I ishockey och fotboll finns etablerade professionella karriärvägar, både i Sverige och utomlands, vilket har en tydlig dragningskraft redan på ungdomsnivå. Detta bidrar till att föräldrar i högre grad ser idrottandet som en karriärinvestering, vilket i sin tur förstärker efterfrågan på selekterande och professionaliserade verksamheter. I idrotter utan sådana karriärvägar dominerar i stället en föräldrakultur där idrottandet inte är knutet till en möjlig framtida karriär. Det dämpar trycket på både kommersiella lösningar och professionalisering.

Samtidigt beskriver storstadsföreningar generellt en högre påverkan av professionalisering och kommersialisering än föreningar i mindre städer och i landsbygd. I storstäder skapar större befolkningstäthet, betalningsförmåga och utbud av föreningar förutsättningar för marknadsdynamik. Föräldrar kan välja mellan flera alternativ, vilket underblåser en kundlogik som föreningar i praktiken måste förhålla sig till. Samtidigt möjliggör befolkningsunderlaget differentierad elitverksamhet, tidig selektering och framväxten av kommersiella aktörer såsom privata tränare, agenter och selekterande lag. Landsbygdsföreningar befinner sig i en motsatt situation. Mindre årskullar och ett begränsat föreningsutbud gör selektering och professionaliserade elitstrukturer svåra eller kontraproduktiva.

Sammantaget visar analysen att kostnadstrycket i föreningsidrotten i hög grad är en funktion av föreningars strategier för att hantera yttre strukturer, snarare än ett uttryck för föreningarnas egna ambitioner. En storstadsförening inom fotboll med arvoderade ledare och tidig selektering formar sin verksamhet för att möta de förväntningar och krav den möter. På samma sätt kan den breda och inkluderande verksamheten i en handbolls-förening på landsbygden ses som en nödvändig anpassning till begränsad köpkraft och ett litet befolkningsunderlag. Skillnaderna är inte ett utslag av olika ideologiska utgångspunkter, utan av olika systemiska villkor som påverkar föreningarnas strategiska vägval.

Kostnadsutvecklingens konsekvenser för utövaren och idrotten

I tidigare avsnitt har analysen fokuserat på hur kostnader uppstår och fördelas på förenings- och systemnivå, samt hur professionalisering och kommersialisering påverkar idrottsföreningar. Här flyttas fokus till den enskilda utövaren. Syftet är att visa hur de strukturella mekanismer som beskrivits tidigare sammantaget påverkar kostnaden för att delta i föreningsidrotten – och vilka konsekvenser detta får för deltagande, tillgänglighet och föreningsidrottens funktionssätt.

Våra huvudsakliga slutsatser är att kostnadsutvecklingen för den enskilda utövaren formas av flera samverkande kostnadsposter och att dessa tillsammans skapar betydande skillnader i möjligheten att delta i föreningsidrott. Höga kostnader fungerar i många fall som en absolut tröskel för deltagande, särskilt i idrotter och geografiska områden där professionalisering och kommersialisering är starkt etablerade. Samtidigt påverkar kostnadsutvecklingen, i kombination med individualisering av idrottandet, förutsättningarna för lagidrott och föreningarnas långsiktiga stabilitet. Kostnadsfrågan framträder därmed både som ett hinder för social tillgänglighet och ett strukturellt problem för föreningsidrottens framtida funktionssätt och hållbarhet.

Föreningsavgifter och geografiska skillnader

Medlems- och träningsavgifter är för många utövare den mest synliga och regelbundet återkommande kostnaden. Hur höga avgifterna är beror på föreningarnas ekonomi och påverkas av generella faktorer såsom inflation, konjunkturläge och intäkter från försäljning, sponsring och evenemang. Därtill påverkas avgifterna av ett mer långsiktigt kostnadstryck kopplat till professionalisering och ökade förväntningar på föreningarnas roll, exempelvis när det gäller kvalitet, säkerhet, administration och sociala uppdrag.

Utöver dessa generella faktorer visar studien att avgiftsnivåerna varierar tydligt med både idrott och geografisk plats. I storstadsområden inom idrotter som ishockey, fotboll och basket möter föreningar ett starkare tryck från föräldrar och omgivning att leverera en verksamhet som uppfattas maximera barnens möjligheter att lyckas i sin idrott. Detta bidrar till fler träningsstillfällen, fler och mer omfattande tävlings- och

cupresor samt en högre andel arvoderade ledare, vilket driver upp föreningarnas kostnader och därmed avgifterna för medlemmarna.

Tabell 1. Genomsnittlig årlig medlems- och träningsavgift för 15-åringar, uppdelat på geografiska kategorier.

Landsbygd förening (12 st)	Förening i medelstor stad (20 st)	Förening i storstad (16 st)
1 517 kr	2 704 kr	4 189 kr

Tabell 1 visar skillnader i genomsnittlig årsavgift mellan olika geografiska kategorier för de föreningar som ingår i denna studie. En 15-åring i en storstadsförening betalar i genomsnitt betydligt mycket mer per år än en utövare i samma ålder i en landsbygd förening. Det är samtidigt viktigt att understryka att dessa siffror endast avser medlems- och träningsavgifter. De inkluderar inte kostnader för cuper, tävlingar, utrustning eller aktiviteter i kommersiell regi. Givet slutsatserna tidigare i kapitlet hade skillnaderna mellan de geografiska kategorierna varit betydligt större om även dessa kostnader räknats in.

Tilläggs kostnader som förstärker skillnader

Även kostnader för sådant som inte ingår i föreningsavgiften varierar kraftigt mellan idrotter och föreningar.

Tävlingar och cuper

Många föreningar använder lagkassor för att finansiera delar av kostnaderna för tävlingar och cuper. I vissa fall finns tydliga begränsningar för hur stora beloppen får vara. Samtidigt vittnar flera föreningsföreträdare om att dessa kostnader i praktiken kan uppgå till åtskilliga tusen kronor per år och därmed utgöra ett betydande ekonomiskt åtagande för familjerna.

Kommersiella aktiviteter utanför föreningen

En annan kostnadspost som varierar kraftigt med idrott och geografisk plats är aktiviteter i kommersiell regi utanför föreningen. I idrotter som ishockey, fotboll och basket är inslaget av privata tränare, camps och så kallade selectverksamheter tydligt, framför allt i storstadsområden. Även om deltagande formellt sett är frivilligt beskriver föreningsföreträdare att dessa aktiviteter skapar ett normativt tryck: den

som vill uppfattas som ambitiös eller konkurrenskraftig förväntas delta. Kostnaderna för denna typ av aktiviteter kan i vissa fall uppgå till tiotusentals kronor per år, vilket kraftigt förstärker de skillnader som redan finns mellan idrotter och platser.

Utrustning som kostnadsdrivare och social markör

Utrustning utgör ytterligare en betydande kostnadspost i många idrotter. Skillnaderna mellan idrotter är stora – från relativt begränsade utgifter för skor och enklare skydd, till höga kostnader för klubbor, skydd och specialutrustning inom exempelvis ishockey. Intervjuerna visar att de årliga utrustningskostnaderna kan variera från några tusen kronor till över 100 000 kronor i extrema fall.

Flera föreningsföreträdare beskriver också ett ökande socialt tryck. Vissa märken, modeller eller typer av utrustning fungerar som sociala markörer, både för utövaren och för föräldrarna. Detta tryck är särskilt tydligt i idrotter och miljöer där idrottandet är starkt individualiserat och där konkurrensen mellan utövare är märkbar redan i unga åldrar.

Konsekvenser för deltagande och hållbarhet

De sammantagna kostnaderna påverkar inte enbart nivån på utgifterna för idrottande, utan också vilka som ges möjlighet att delta och under vilka villkor. Två konkreta exempel från Stockholmsområdet belyser detta: ett från basket och ett från ishockey.

Kostnad som en absolut tröskel

För det första utgör kostnaden i många fall en absolut tröskel för deltagande i föreningsidrotten. Höga utgifter exkluderar vissa grupper, särskilt i de idrotter och geografiska områden där kostnadstrycket är som störst. Intervjuerna visar att föreningar i storstadsområden inom exempelvis basket och ishockey upplever att stigande avgifter och kringkostnader påverkar vilka barn och ungdomar som har möjlighet att delta.

Ett illustrativt exempel finns att hämta i basketen i Stockholmsområdet, där en förening valt en alternativ strategi som tydligt sticker ut i en miljö där många andra föreningar rört sig mot professionalisering med höga avgifter och heltidsanställda tränare.

Exempel 1: En alternativ modell inom basket

Föreningen bildades 2017 med ambitionen att erbjuda barn och unga i några av Stockholms förorter möjlighet att spela basket på sina egna villkor. Utgångspunkten var att ekonomiska hinder för många familjer är avgörande för om ett barn kan delta i föreningsidrott. Verksamheten har därför utformats med fokus på låga trösklar och hög tillgänglighet.

I dag har föreningen omkring 900 medlemmar. Avgifterna hålls medvetet låga i jämförelse med andra basketföreningar i regionen. Trots detta beskriver företrädare att det är svårt att få in fulla avgifter. Många familjer betalar endast delar av beloppet, vilket föreningen accepterar. Barn utesluts inte på grund av bristande betalningsförmåga.

En central del av föreningens kostnadsstrategi är att verksamheten i hög grad bygger på ideellt engagemang. Föreningen har inga heltidsanställda tränare eller administratörer, och de resurser som finns används i första hand direkt i lagen och den löpande verksamheten. Till skillnad från många andra föreningar har man valt att inte bygga upp en professionell organisation eller ekonomisk buffert om detta riskerar att höja avgifterna. Tränare och ledare arbetar i stället ofta ideellt eller med mycket låg ersättning. Individuella extratjänster, såsom privat träning, erbjuds i regel kostnadsfritt inom föreningen i stället för som kommersiella tillägg.

Föreningen har även gjort medvetna val kring sportslig nivå. Seriespel, cuper och SM-kval innebär ofta betydande kostnader för avgifter, resor och logi. I vissa fall har föreningen därför valt att avvakta med att anmäla lag till kostsamma tävlingsnivåer eller låta föreningen täcka delar av utgifterna, snarare än att låta avgifterna öka kraftigt. Ambitionen är att barn ska kunna stanna kvar i föreningen även när de utvecklas idrottsligt, utan att familjens ekonomi avgör möjligheten att fortsätta.

Genom nära samarbete med skolor och en stark lokal förankring har föreningen kunnat växa organiskt och samtidigt hålla nere kostnader för lokaler och rekrytering. Stöd från riktade satsningar, såsom Idrottsklivet, har varit betydelsefullt för att stärka den organisatoriska kapaciteten utan att belasta medlemmarna ekonomiskt.

Exemplet visar hur en förening med medvetna val kring avgifter, ideellt arbete och sportsliga ambitioner kan skapa en inkluderande idrottsmiljö. Genom att konsekvent prioritera en låg kostnadsnivå har föreningen nått en målgrupp som annars ofta uteslås från organiserad basket i Stockholm. Samtidigt har den utmanat bilden av att höga avgifter är en förutsättning för sportslig kvalitet.

Individualiseringens konsekvenser för lagidrott

Kostnadsutvecklingen påverkar, i kombination med individualisering av idrottandet, även förutsättningarna för att bedriva lagidrott. När idrotten i ökande utsträckning organiseras utifrån individens utveckling och föräldrars ambitioner, snarare än kring laget och föreningen, förändras dynamiken inom verksamheten.

Exempel 2: Individualisering och rörlighet inom ishockeyn

En företrädare för en ishockeyförening i Stockholmsområdet ger en målande beskrivning av hur denna utveckling kan leda till splittrade lag, hög omsättning av spelare och svårigheter att upprätthålla stabila träningsgrupper över tid. I förlängningen riskerar detta att undergräva föreningarnas möjlighet att bedriva verksamhet för ungdomar över en viss ålder.

Föreningen är en breddförening med cirka 400 medlemmar och verksamhet från hockeyskola till senior- och rekreationshockey. Ambitionen är att erbjuda ishockey för alla åldrar och nivåer, utan att driva en selektiv elitmodell i unga år. Samtidigt beskriver föreningsföreträdaren hur denna ambition i allt högre grad utmanas av strukturella förändringar inom ishockeyn. Individens utveckling och föräldrars strävan att optimera sina barns idrottsliga utveckling och karriär skapar en spänning i förhållande till den traditionella lojaliteten till lag och förening.

En central iakttagelse är att lagkänslan har försvagats tydligt jämfört med för 10–15 år sedan. Laget betraktas i dag ofta som ett tillfälligt sammanhang snarare än ett värde i sig. Föräldrar och spelare är beredda att lämna den ordinarie verksamheten för externa cuper, privata lagkonstellationer eller selektiva satsningar som marknadsförs som mer utvecklande – även när dessa går på tvärs med föreningens värdegrund och etablerade regelverk. Detta leder till återkommande störningar i den ordinarie verksamheten, exempelvis frånvaro vid träningar och matcher.

Initiativen drivs ofta av informella föräldranätverk snarare än av föreningar eller förbund. Föräldrar organiserar egna lag och resor, ibland internationellt, med löften om bättre motstånd och ökad exponering. Enligt föreningsföreträdaren bidrar detta till en skev bild av vad som krävs för att lyckas inom ishockeyn och till att den lokala föreningens roll successivt urholkas. Konsekvenserna blir splittrade lag, bruten kontinuitet och att föreningen tappar spelare.

Utvecklingen påverkar även konkurrensen mellan föreningar i Stockholmsområdet. Tidiga spelarförflyttningar, ofta initierade av föräldrar, gör att vissa föreningar växer på andras bekostnad. När spelare lämnar i unga åldrar försvinner underlaget för hela lag, vilket i förlängningen leder till att fler föreningar tvingas slå samman lag eller lägga ned ungdomsverksamhet. På sikt riskerar detta att minska bredden i stockholmsk ishockey.

Ekonomiskt spelar föreningarnas avgifter en allt mindre roll i dessa beslut. Familjer är beredda att betala betydande summor för camper, cuper och extra träning. Det är inte priset, utan status och löften om individuell utveckling, som driver valen. Företrädaren uttrycker en tydlig oro för att denna utveckling på sikt hotar hela ishockeyns ekosystem: kortsiktiga vinster sker på bekostnad av en levande, geografiskt förankrad och långsiktigt hållbar breddverksamhet.

Exemplet visar hur föräldrars ambitioner och fokus på sina egna barns optimerade utveckling skapar betydande spänningar. Det påverkar lagkänslan, föreningslojaliteten och den långsiktiga hållbarheten för ishockeyn i Stockholm.

Sammantaget innebär professionalisering och kommersialisering att föreningsavgifter, tävlingskostnader och efterfrågan på arvoderad träning ökar. Därtill tillkommer utgifter utanför föreningen, ofta av betydande storlek. Samtidigt får utrustning en allt starkare roll som både kostnadsdrivare och social markör.

Dessa mekanismer ger upphov till två centrala effekter. För det första fungerar kostnaden som en tröskel för deltagande, där höga ekonomiska krav bidrar till att exkludera socioekonomiska grupper från föreningsidrotten. För det andra påverkar individualiseringen av idrottandet förutsättningarna för lagidrott och föreningarnas långsiktiga verksamhet. Kostnaderna för idrottandet är därmed knutna till en distributiv fråga om tillgänglighet och en strukturell fråga om föreningsidrottens långsiktiga hållbarhet.

Avslutande diskussion – om konsekvenserna för deltagande, styrning och stödets legitimitet

Studien visar att kommersialisering och professionalisering redan i dag utmanar den klassiska svenska idrottsmodellen. Skillnaderna mellan idrotter och geografiska områden visar hur strukturella faktorer formar konsekvenserna och hur kostnadstrycket för den enskilda utövaren varierar. Föreningar anpassar sina strategier utifrån dessa strukturella villkor, men insatserna för att kompensera för ett ökande kostnadstryck är i regel symtomatiska och temporära. Många försöker hålla avgifterna nere, men i storstadsområden påverkas föreningarna av förväntningarna från en köpstark och inflytelserik medelklass snarare än av behoven hos de grupper som har svårt att delta.

Konsekvenserna av en ökad kommersialisering och professionalisering är särskilt påtagliga i idrotter med etablerade globala spelarmarknader, såsom ishockey, basket och fotboll. Internationella förebilder och tydliga karriärvägar skapar starka drivkrafter redan i unga åldrar och ökar efterfrågan på professionaliserade och selekterande miljöer. I storstadsregioner förstärks detta av hög befolkningstäthet, stor köpkraft och ett brett utbud av föreningar, vilket skapar förutsättningar för marknadsdynamik och konkurrens. Detta möjliggör tidig selektering och

differentierad elitverksamhet, vilket gynnar föreningar som erbjuder en sådan verksamhet. Det möjliggör också etablering av kommersiella aktörer. I landsbygd och i mindre samhällen är situationen den motsatta. De saknar ofta i praktiken konkurrens mellan föreningar och årskullarna är små, vilket gör tidig selektering svårt eller direkt omöjligt.

Kommersialisering och professionalisering får två centrala konsekvenser. För det första fungerar kostnaden som en absolut tröskel för deltagande. Höga avgifter och kringkostnader riskerar att exkludera barn och unga från socioekonomiskt svagare grupper, särskilt i idrotter och geografiska områden där kostnadstrycket är som störst. För det andra påverkar individualiseringen av idrottandet förutsättningarna för lagidrott. Ökad rörlighet, selektering och instabilitet i träningsgrupper gör det svårare för föreningar att hålla samman verksamheten över tid. Sammantaget blir kostnadsutvecklingen både en distributiv fråga om tillgänglighet och en strukturell fråga om föreningsidrottens långsiktiga hållbarhet. Hur kostnader uppstår och fördelas har avgörande betydelse för både deltagande och vilken typ av föreningsidrott som kan bestå.

Förbunden upplever ett begränsat handlingsutrymme

I detta avslutande avsnitt kompletteras analysen med specialidrottsförbundens perspektiv, i syfte att sätta föreningarnas erfarenheter i ett bredare styrnings- och systemperspektiv. Intervjuerna visar att förbunden i huvudsak är medvetna om den förändring som sker i idrottssverige generellt och hur det påverkar deras respektive idrotter. En företrädare för Basketförbundet beskriver utvecklingen så här: "Det kommersiella kommer explosionsartat. Och det sprider sig i landet."

En företrädare för Ishockeyförbundet säger följande om utveckling inom ishockeyn i Stockholm:

I Stockholm är det lätt att byta förening. Papporna söker kortsiktiga resultat – de kannibaliserar på föreningarna och hittar likasinnade pappor. [...] De måste toppa tidigt, annars kommer andra och tar deras spelare.

Företrädare för förbunden inom innebandy, gymnastik och handboll ser inte samma utveckling i sina idrotter. Som en representant för Gymnastikförbundet uttrycker: "Man kan inte livnära sig på att vara en duktig gymnast."

Förbunden beskriver liksom föreningarna att de är pressade av strukturella förändringar, som de har begränsade möjligheter att påverka. Även om det finns riktlinjer kring exempelvis selektering och övergångar, har det inte bromsat utvecklingen i vissa idrotter. Samtidigt betonar förbunden behovet av att använda sina styrmedel mer effektivt och att Riksidrottsförbundet skapar bättre förutsättningar via sin finansiering. Som en förbunds företrädare formulerar saken: "Vi måste prioritera det vi får pengar för. Det man inte förstärker blir lågprioriterat."

Utvecklingen utmanar det statliga stödets legitimitet

Statens stöd till idrotten ska främja folkhälsa, glädje och meningsfull fritid för hela befolkningen. Stödet ska också stärka idrottsrörelsen som en fri och självständig folkrörelse byggd på ideellt engagemang krafter och ideal om allas lika rätt att delta, likvärdiga villkor, integration och möjlighet till inflytande och delaktighet.

Studien av föreningar i de sex största idrotterna visar att svensk idrottsrörelse är splittrad. I vissa idrotter och delar av landet speglar verksamheten fortfarande de ideal som staten vill stödja. I andra idrotter, framför allt i storstadsregionerna, bedrivs verksamheten på ett sätt som tydligt avviker från dessa ambitioner.

Sammantaget synliggör studien en växande dissonans mellan idrottens ideal och de realiteter som präglar delar av föreningsidrotten. Å ena sidan vilar statens stöd till idrotten på idén om en bred inkluderande folkrörelse. Å andra sidan visar analysen att kommersialisering, professionalisering och individualisering i vissa idrotter leder till selektion, ökade kostnader och marknadslogiker som begränsar tillgängligheten. Om denna utveckling fortsätter riskerar idrotten gradvis att fjärma sig från de värden som legitimerar det statliga stödet. Det innebär inte att idrottsrörelsen som helhet har övergivit sitt samhällsuppdrag, men det väcker frågan om huruvida staten i alla delar får det som stödet ytterst är avsett att säkerställa: en bred, inkluderande och långsiktigt hållbar folkrörelse.

Om denna spänning inte hanteras riskerar det informella kontraktet mellan staten och idrotten att försvagas – inte genom ett tydligt brott, utan genom en gradvis förskjutning där idealen och verkligheten glider allt längre ifrån varandra.

Resultaten i korthet

Den här intervjustudien med företrädare för föreningar och specialidrottsförbund analyserar hur kommersialisering, professionalisering och ökade kostnader formar föreningars organisering, utövarnas villkor och spänningen mellan idrottens praktik och dess ideal.

Studien visar att:

- **Kommersialisering och professionalisering utmanar idrottsmodellen**
I idrotter med internationella karriärvägar, som fotboll, ishockey och basket, rör sig verksamheten mot mer marknadsstyrda och professionaliserade strukturer.
- **Det finns stora geografiska skillnader**
I storstäder driver konkurrens och hög betalningsförmåga upp kostnader och selektering, medan små årskullar och svag konkurrens i landsbygdsmiljöer begränsar denna utveckling.
- **Kostnader blir en tröskel för deltagande**
Höga avgifter och kringkostnader riskerar att exkludera barn och unga från socioekonomiskt svagare grupper.
- **Individualisering försvagar lagidrottens stabilitet**
Föräldradrivna val bidrar till ökad rörlighet, selektering och instabila tränings- och lagmiljöer.
- **Föreningar och förbund upplever begränsat handlingsutrymme**
Både föreningar och förbund är medvetna om utvecklingen, men upplever begränsade möjligheter att påverka de strukturella drivkrafter som formar kostnadsutvecklingen.
- **Det finns en spänning mellan statens mål och idrottens praktik**
Utvecklingen i vissa idrotter och storstadsregioner riskerar att underminera de värden som legitimerar det statliga stödet till idrotten.

Referenser

- Centrum för idrottsforskning (2019). Idrotten och (o)jämligheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?. Rapport 2019:2. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Centrum för idrottsforskning (2023). Idrott och segregation – Om idrottens roll i ett ojämnt samhälle. Rapport 2023:2. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Centrum för idrottsforskning (2025). Statens stöd till idrotten – uppföljning 2024. Rapport: 2024:2. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det: om föräldrars kostnader för barnens idrott. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2024:5. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Horgby, B. & Ericsson C. (2022). En kommersialiserad svensk idrottsmodell – En jämförande analys med Japan.
- Idrottsstatistik.se (2026). Statens stöd till idrotten. Webbsida.
<https://idrottsstatistik.se/ekonomi-och-etik/statens-stod-till-idrotten/>. (Hämtad 15 januari 2026).
- Peterson, T. (2003). Idrott mellan folkrörelse och kommersialism. I Svensk Idrottsforskning, nr. 2, s. 60–64.
- Riksidrottsförbundet (2022). Riktlinjer för barn- och ungdomsidrott. Webbsida.
<https://www.rf.se/rf-arbetar-med/barn--och-ungdomsidrott/riktlinjer-for-barn--och-ungdomsidrott>. (Hämtad 10 januari 2026).
- Segnestam Larsson, O. (2024). Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret?: En studie av ansvaret för kostnadsutvecklingen för barn och ungdomar att idrotta i förening 2009 till 2023. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2024:6. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Socialdepartementet (2025). Uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten. Webbsida.
<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2025/02/uppdrag-att-folja-upp-statens-stod-till-idrotten/>. (Hämtad 1 september 2025).

Kapitel 5

”Som en Ferrari på uppfarten”

Föräldrar om fotbollsakademier, drömmar och priset för att vara med

Stefan Wagnsson & Johan Högman,
Karlstads universitet

Krister Hertting, Högskolan i Halmstad

"Som en Ferrari på uppfarten"

Föräldrar om fotbollsakademier, drömmar och priset för att vara med

Stefan Wagnsson & Johan Högman, Karlstads universitet
Krister Hertting, Högskolan i Halmstad

Inledning

På senare tid har kostnaderna för barn- och ungdomsidrotten ökat markant. I dag är det nästan dubbelt så dyrt att idrotta i en förening jämfört med situationen för två decennier sedan.¹ Denna kostnadsökning har inte bara betydelse i sig, utan formar även hur olika aktörer talar om, förstår och motiverar ungas idrottande. Detta gör det angeläget att fördjupa kunskapen om kostnaderna för barn och ungas föreningsidrott, liksom om hur dessa kostnader förstås och upplevs av dem som i praktiken ofta står för notan – föräldrarna.

Mot denna bakgrund framstår kostnadssituationen i fotbollsakademier som ett särskilt intressant fall att studera. Inte minst med tanke på att 40 procent av alla idrottande barn och ungdomar är aktiva inom fotboll.² Samtidigt utvecklar allt fler föreningar akademiliknande verksamheter, vilket tyder på en pågående förändring av det svenska idrottslandskapet.³ Jämfört med traditionella breddföreningar kännetecknas akademier av en tydligare prestationsinriktning, anställda tränare som behöver finansieras, samt olika former av talangidentifiering och selekteringsprocesser.⁴ Detta är faktorer som i förlängningen kan bidra till högre avgifter och ökade indirekta kostnader för familjer med barn i denna typ av verksamhet.⁵

De kostnader som kan kopplas till akademier handlar dock inte bara om ett visst sätt att organisera eller strukturera upp verksamheten, utan påverkas även av de tankar

---

¹ Hertting, K., & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det.

² Centrum för idrottsforskning (2025). Fotboll driver hela uppgången i barn- och ungdomsidrotten.

³ Svenska Fotbollförbundet. (2021). Akademiboomen i Sverige.

⁴ Reeves, M. J. & Roberts, S. J. (2020). A bioecological perspective on talent identification in junior-elite soccer; Vaughan, J. m.fl. (2022). Social and Cultural Constraints on Football Player Development in Stockholm.

⁵ Valenzuela-Moss J. m.fl. (2024). Changes in sports participation, specialization, and burnout from 7th to 12th grade.

och föreställningar som tränare, föreningar och föräldrar har om vad en akademi bör vara och vad den ska leda till. Föräldrar är centrala aktörer i barn- och ungdomsidrotten, inte minst då det i praktiken är de som finansierar deltagandet.⁶ Deras uppfattningar får därmed indirekt betydelse för vilka barn som kan, eller inte kan delta i den organiserade idrotten i dess olika former. Det finns därför anledning att studera föräldrars syn på och uppfattningar om akademiverksamheten, då det inte bara kan ge en fingervisning om vart kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten är på väg, utan också säga något om övergripande trender såsom nivågruppering, selektering, tidig elitsatsning samt de krav och förväntningar som ställs på föräldrar att bidra med tid och pengar till sina barns idrottande.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att dels beskriva och analysera fotbollsakademier som fenomen, dels undersöka hur föräldrar till barn i åldrarna 10–16 år upplever och resonerar kring deltagande i fotbollsakademier, med särskilt fokus på de kostnader som är kopplade till denna verksamhet.

Mer specifikt besvarar studien följande frågeställningar:

- Hur upplever föräldrar kostnaderna för barns deltagande i fotbollsakademier?
- Hur resonerar föräldrar kring kostnaderna för fotbollsakademier, och vilka betydelser tillskrivs dessa utgifter?
- Hur upplever föräldrar att kostnader i fotbollsakademier uppstår och fördelas, och hur hänger detta ihop med hur föreningar organiserar och bedriver verksamheten?

Fotbollsakademiers struktur och organisation

För att förstå hur föräldrar uppfattar sina barns deltagande i fotbollsakademier behöver vi även beskriva hur dessa verksamheter är organiserade. Detta låter sig dock inte göras så lätt, då akademiverksamheter kan se väldigt olika ut, och det saknas en etablerad definition av vad som karaktäriserar en fotbollsakademi. I denna studie används begreppet fotbollsakademi i en bred och mer funktionell bemärkelse. Med akademi avses organiserade utvecklingsmiljöer inom eller i anslutning till

---

⁶ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024).

föreningsfotboll, där barn och ungdomar grupperas, selekteras och tränas i syfte att främja långsiktig prestationsutveckling. Fokuset ligger därmed inte på vad verksamheten formellt kallas, utan på hur den bedrivs i praktiken och på de krav och förväntningar som präglar akademimiljöer. Denna breda syn motiveras av att akademiverksamheterna i praktiken förekommer längs ett kontinuum, från breddlag med akademiliknande inslag till fullt professionaliserade storstadsakademier. Något vi får anledning att återkomma till i den kommande analysen.

Uppdraget att beskriva fotbollsakademiernas olika former av verksamheter försvåras även av den bristfälliga forskningen inom området, vilket delvis kan förklaras av att dessa miljöer ibland är svåra att få inblick i för oss forskare.⁷ Vi har därför inte ambitionen att ge en fullständig eller uttömmande beskrivning av fotbollsakademier som organisationsform, utan att teckna en övergripande och analytiskt relevant bild av de miljöer som föräldrar och barn möter i praktiken.

Akademiernas framväxt och institutionalisering

Begreppet fotbollsakademi började etableras internationellt under 1980-talet och fick ordentligt fäste under 1990-talet. Länder som Nederländerna, Spanien och England var tidigt på banan. Föreningar som Ajax och Barcelona lyfts ofta fram som föregångare. Dessa föreningar utvecklade strukturerade miljöer för att tidigt identifiera och utbilda unga spelare. En milstolpe i etableringen av fotbollsakademier, både som begrepp och företeelse, var Engelska fotbollförbundets (FA) skrift *The Football Association's Charter for Quality*, som publicerades år 1997.⁸ I denna skrift tydliggjordes vad som skulle klassas som en fotbollsakademi, och akademiverksamheten etablerades i och med detta som en officiell kategori för ungdomsutveckling inom engelska Premier League-klubbar.

Sedan dess har FA successivt utvecklat detaljerade regelverk för akademiverksamhet (Youth Development Rules), där klubbar måste erhålla licens från The Professional Game Board för att få benämna sin ungdomsverksamhet som akademi. Dessa regelverk omfattar bland annat struktur, utbildade ledare, medicinskt stöd samt system för utbildning och uppföljning av både tränare och spelare.

---

⁷ Kelly, A. m.fl. (2021). A multidisciplinary investigation into "playing-up" in academy football according to age phase.

⁸ Howie, L. & Allison, W. (2018). The English Football Association Charter for Quality.

Akademiverksamheten särskiljs därmed tydligt från breddverksamheten, som omfattas av andra regler och riktlinjer.

I Sverige startades en nationell satsning för att stötta talangutvecklingen i elitklubbarna efter det svenska misslyckandet i fotbolls-VM i Italien 1990. Satsningen var ett samarbete mellan Svenska Fotbollförbundet och Svenska Spel och kallades för Tipselit. Med tiden fick Föreningen Svensk Elitfotboll (SEF) en central roll som administratör och drivande aktör för denna satsning och kom således att bli ett viktigt verktyg för att stödja och strukturera föreningarnas arbete med talangutveckling. I podden *Akademiboomen* berättar Elias Mineiriji, utvecklingschef vid Svenska Fotbollförbundet, att det inledningsvis var flera av de större klubbarna som tidigt såg värdet av att arbeta mer systematiskt med utvecklingen av egna talanger.⁹ Dessa klubbar tog själva initiativ till en sådan satsning, och var tydligt inspirerade av de mer etablerade europeiska fotbollsakademierna. Systemet har successivt vidareutvecklats och från och med 2010 finns det ett nationellt certifieringssystem för akademier inom herrfotbollen. Systemet drivs och administreras av SEF i samverkan med finansiella partners.¹⁰ I dag ingår de 32 elitföreningarna i Allsvenskan och Superettan i SEF:s certifieringssystem, de så kallade SEF-klubbarna. Även föreningar i Ettan, den tredje högsta divisionen, erbjuds möjlighet att delta.¹¹

Målet med SEF:s certifiering är övergripande att kvalitetssäkra föreningarnas arbete med spelarutbildning i åldrarna 10–19 år samt främja övergången från ungdoms- till seniorfotbollen.¹² Ett ytterligare mål är att stärka kvaliteten i svensk spelarutbildning så att den står sig internationellt. Certifieringen bygger på bedömningar inom tio olika områden. Den omfattar bland annat organisation och personal kopplad till akademiverksamheten, tillgång till faciliteter och styrdokument samt sportliga aspekter avseende träning, matchverksamhet och utfall i form av spelare som når seniornivå. I samband med certifieringen tilldelas klubbar ett stjärnbetyg, där de kan erhålla mellan 1 och 7 stjärnor baserat på en sammanvägd poäng från de tio

---

⁹ Svenska Fotbollförbundet. (2021).

¹⁰ Ibid.

¹¹ Svensk Elitfotboll (2026). Svensk Elitfotboll.

¹² Svensk Elitfotboll (2025). Certifiering.

bedömningsområdena. Vid certifieringen år 2025 fullföljde, utöver de 32 SEF-föreningarna, även nio föreningar från Ettan certifieringsprocessen.

På damsidan finns ett motsvarande certifieringssystem som administreras av Elitfotboll Dam (EFD).¹³ För många elitföreningar har certifieringen, och då speciellt antalet stjärnor, stor betydelse eftersom den utgör en viktig del av klubbens varumärke. Ett högt stjärnbetyg kan bidra till att underlätta rekryteringen av talangfulla spelare, samtidigt som det ökar klubbens attraktionskraft vid potentiella övergångar av unga spelare till utländska klubbar. För flera föreningar utgör spelarutveckling och vidareförsäljning av egna produkter en central strategi för att stärka och långsiktigt säkra klubbens ekonomi.¹⁴

För att flytta fram sina positioner och kunna ligga i framkant vid rekrytering och utveckling av unga lovande spelare till sina akademier verkar framför allt storklubbar (till exempel Malmö FF och IFK Göteborg) ha utvecklat ett system av samarbeten. Dessa samarbeten sker med närliggande breddföreningar och skolor som fungerar som satelliter för den egna akademien. Det finns även föreningar som skapar akademier ett steg under den ordinarie akademien, såsom Bromma TFF, genom IF Brommapojkarna och Djurgårdens TFF genom Djurgårdens IF. De är tänkta att fungera som en länk mellan föreningarnas mer breddbetonade verksamhet och akademien, där den bärande idén är att erbjuda unga spelare elitförberedande träning och matchning vid sidan av den ordinarie akademien, för att underlätta övergången mot akademi- eller seniorfotboll i moderföreningen.¹⁵

Utöver dessa former har även privata och kommersiellt drivna verksamheter växt fram (till exempel Skills Academy, Freddie Academy och Coerver Coaching). Dessa aktörer drivs av kommersiella intressen och erbjuder tilläggstjänster/extraträningar som föräldrar betalar för utöver klubbens verksamhet, ofta i form av individuellt anpassad träning som syftar till att utveckla spelare oavsett föreningstillhörighet. En viktig skillnad gentemot ovan beskrivna akademiverksamheter är att de inte lyder under det Svenska Fotbollförbundet och bedriver därför sin verksamhet helt utanför det officiella seriesystemet och de riktlinjer som gäller för föreningsdriven barn- och

---

¹³ Elitfotboll Dam. Vad är Elitfotboll Dam.

¹⁴ Svenska Fotbollförbundet. (2024).

¹⁵ Se www.bpungdom.se och www.difungdom.se.

ungdomsidrott. I Norge har liknande verksamheter fått kritik från föreningsföreträdare, som menar att de på sikt hotar att underminera den frivilligt baserade idrotten och i stället frammana en mer marknadsorienterad idrott, där barn från familjer med mindre resurser riskerar att hamna utanför.¹⁶

Akademiverksamhetens möjligheter och begränsningar

Fotbollsakademier erbjuder utvecklingsmöjligheter för många unga, ofta benämnda som talangfulla spelare, inte sällan med drömmar om att bli professionella fotbollsspelare. I praktiken har dock akademierna visat sig fungera som ytterst selektiva system där sannolikheten att nå professionell nivå är låg. Denna problematik har återkommande uppmärksammats i en kritisk mediedebatt om akademiernas roll och betydelse. Fokus har bland annat legat på tidig selektion, ökade kostnader och konsekvenser för barns långsiktiga utveckling samt för breddidrotten i stort (se exempelvis rapportering i TV4 och Göteborgs-Posten).¹⁷ För majoriteten av spelarna leder deltagande i fotbollsakademier inte till en elitkarriär, trots omfattande investeringar i tid, arbete och i många fall ekonomiska resurser från familjer. Internationella studier pekar mot att endast 1–10 procent av pojkar som ingår i fotbollsakademier når professionell nivå som seniorer, beroende på kontext men även på vad som betraktas som elitnivå.¹⁸ För flickor är det empiriska underlaget mycket mer begränsat, men tillgänglig forskning pekar även här mot att endast en mindre andel av flickor som har vistats i akademi- eller liknande elitmiljöer når professionell elitnivå.¹⁹

Den låga andelen har bland annat kopplats till svårigheter att hantera den så kallade relativa ålderseffekten, där biologiskt tidigt mogna spelare, oftast födda under årets första månader, har större sannolikhet att selekteras in i, och bli kvar i akademiverksamheten.²⁰ Detta innebär att akademisystemen riskerar att både

¹⁶ Skille, E.Å. m.fl. (2023). Private football academies—friend or foe?; Skille, E.Å. (2025). Institusjonell ledelse i fotballklubber.

¹⁷ Tv4 Nyheterna (2025). Kritiken mot elitsatsning: "En akademisjuka – de slåss om barnen"; Göteborgs-Posten (2024). Robert Laul: Fotbollsföräldrar – vill ni bli lurade?.

¹⁸ Dugdale J.H. m.fl. (2021). Progression from youth to professional soccer; Green, C. (2009). *Every Boy's Dream*; Moran, J. m.fl. (2024). The identification and development of young talent in Spanish soccer academies.

¹⁹ Verbeek, J. m.fl. (2025). Career patterns within men's and women's soccer talent systems.

²⁰ Cumming, S.P. m.fl. (2017). Bio-banding in sport; Hill, M. m.fl. (2020). Relative age and maturation selection biases in academy football; Verbeek, J. m.fl. (2025).

överskatta kortsiktig potential och samtidigt missa spelare med mer långsiktig utvecklingsförmåga. Forskning har även visat att omsättningen av spelare är hög under akademiåren, där det sker en kontinuerlig selekteringsprocess. Många av de spelare som senare når professionell nivå har rekryterats till akademiverksamheten i relativt sen ålder.²¹

Samtidigt som tidigare forskning har belyst flera problematiska aspekter av akademiverksamhet, finns det också studier som lyfter fram mer positiva erfarenheter. I intervjustudier med före detta akademispelare (både de som blev proffs och de som inte blev det) framkom att när miljön präglas av stödande relationer och ett holistiskt utvecklingsfokus upplevdes tiden i akademien som utvecklande och rustande för livet, bland annat genom att bidra till färdigheter såsom självdisciplin, ansvarstagande och social kompetens.²² Sammantaget visar forskning att fotbollsakademier kan vara miljöer som både ger unga spelare värdefull utveckling, men också utsätter dem för höga krav och en periodvis tung och psykiskt påfrestande stress. De präglas ofta av en balansgång mellan att satsa på långsiktig utveckling och att samtidigt välja ut spelare utifrån kortsiktiga prestationer.

Föräldraperspektiv på akademier och kostnader

Trots att föräldrar spelar en avgörande roll för barns deltagande i fotbollsakademier har forskning som rör familjers villkor, föräldrars erfarenheter och de ekonomiska kostnader som är förknippade med akademiverksamhet i stort lyst med sin frånvaro. Denna kunskapslucka är viktig att försöka täppa igen, eftersom föräldrar till stor del utgör en förutsättning för barns deltagande i akademimiljöerna. Dels genom sitt ekonomiska engagemang, dels genom det omfattande stöd som de bidrar med i vardagen. Utan en fördjupad förståelse för hur föräldrar upplever verksamheten, och hur de resonerar kring kostnader, investeringar och uppoffringar, riskerar bilden av fotbollsakademierna att bli alltför ensidig. Ett föräldraperspektiv är därför centralt för att förstå varför, hur och på vilka sätt familjer är beredda att bekosta sina barns deltagande i dessa miljöer.

---

²¹ Dugdale, J.H. m.fl. (2021).

²² Rongen, F. m.fl. (2021). Do youth soccer academies provide developmental experiences that prepare players for life beyond soccer?.

Internationell forskning, om än begränsad, visar att föräldrarna ofta upplever akademideltagande som både krävande och stressande. I intervjustudier med föräldrar till barn i fotbollsakademier i England framkommer att en återkommande källa till oro handlar om osäkerheten kring selektionsprocessen, där det finns en ständig rädsla för att ens barn ska bli bortvalt.²³ Många upplever även en stress över bristen på tydlig information, begränsad återkoppling och svårigheter att förstå vilka kriterier som ligger bakom uttagningar och matchbeslut.²⁴ Samtidigt menar en del föräldrar att bortselektering även kan ha en positiv sida, då den lär barnen att hantera motgångar, vilket ligger i linje med synen på akademien som en utvecklande och fostrande arena.²⁵ I tillägg till dessa erfarenheter beskriver föräldrarna hur akademideltagandet i hög grad påverkar och skapar påfrestningar på hela familjen, med träningar flera gånger i veckan, långa resor och matcher på helger, vilket gör det svårt att få ihop arbete, familjeliv och fritid.²⁶

Även om studierna inte specifikt handlar om kostnader, framkommer de ekonomiska aspekterna i några av föräldrarnas berättelser, där kostnader för resor, förlorad arbetsinkomst och den logistik som krävs runt träningar och matcher upplevs som speciellt betungande. Föräldrarna beskriver även hur familjens resurser ibland behöver omprioriteras för att möjliggöra barnets deltagande i akademien, ibland på bekostnad av syskonen. Samtidigt finns det också föräldrar som beskriver kostnaderna som något man får räkna med, och jämför dessa med andra fritidsaktiviteter som anses vara minst lika dyra.²⁷

Tillsammans ger ovanstående studier en tydlig bild av hur krävande akademitiden kan vara för familjer. Samtidigt framgår det att de ekonomiska kostnaderna oftast nämns i förbifarten, snarare än undersöks på djupet. Hur föräldrar själva upplever och resonerar kring kostnader, investeringar och ekonomiska uppoffringar i samband

---

²³ Clarke, N.J. & Harwood, C.G. (2014). Parenting experiences in elite youth football; Harwood, C. m.fl. (2010). Parental stressors in professional youth football academies; Giles, L.E.L. (2025). The retain-release process in elite youth football academies.

²⁴ Harwood, C. m.fl. (2010); Giles, L.E.L. m.fl. (2025).

²⁵ Clarke, N.J. & Harwood, C.G. (2014); Giles, L.E.L. m.fl. (2025).

²⁶ Clarke, N.J. & Harwood, C.G. (2014); Harwood, C. m.fl. (2010).

²⁷ Ibid.

med akademiverksamhet är fortfarande relativt lite utforskat, inte minst i en svensk kontext. Detta utgör således det huvudsakliga fokuset för föreliggande studie.

Teoretiska utgångspunkter

I den här undersökningen har vi valt att spegla både fotbollsakademiernas verksamhet och hur föräldrarna resonerar i relation till den nyliberala ideologi som präglar vårt samhällsklimat i dag. Ett av de mest utmärkande dragen i nyliberalismen är en stark tro på marknadslogik för att lösa olika samhällsproblem. En marknadslogik kännetecknas till stor del av benägenheten att se företeelser som varor som kan köpas och säljas på en fri, konkurrensutsatt marknad. Detta ska då skapa valfrihet för människor, vilket i sin tur säkrar deras individuella fri- och rättigheter – en grundbult i nyliberal ideologi.²⁸

Här kan man tänka sig att fotbollsakademier, ett fenomen som växt i omfattning de senaste decennierna, har utvecklats i samklang med dessa idéer. De fokuserar exempelvis på individuell snarare än kollektiv utveckling, de betraktar spelare (barn och ungdomar) som produkter som senare ska säljas på en marknad och de konkurrerar med varandra på en fri marknad. Man kan säga att fotbollsakademierna utgör tydliga marknadsorienterade förgreningar av barn- och ungdomsidrotten, som annars har sina rötter tydligt i en kollektivistisk folkrörelseideologi.²⁹ Det nyliberala samhällsklimatet präglar emellertid inte enbart organisationers sätt att bedriva verksamhet, utan påverkar också hur föräldrar förstår sitt ansvar, sina val och sin roll i barnens utveckling.

Föräldraskap i ett nyliberalt samhälle

Ett sätt att förstå föräldrars förhållningssätt till fotbollsakademier är att se det som en del av ett aktivt föräldraskap. Fritidsaktiviteter fungerar här som ett komplement till skola och familj och utgör kraftfulla miljöer där föräldrar kan fostra sina barn i linje med de ideal som föräldrarna har.³⁰ I alla tider har det funnits olika ideal kring hur barn bör uppfostras. Sådana ideal formas förstås av den särskilda relationen, fylld av kärlek och omsorg, som finns mellan ett barn och dess förälder. Men de påverkas

---

²⁸ Harvey, D. (2007). A Brief History of Neoliberalism.

²⁹ Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014). Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden?.

³⁰ Bourdieu, P. (1984). Distinction; Hays, S. (1996). The cultural contradictions of motherhood.

också av den kultur och det samhällsklimat vi lever i.³¹ Enligt sociologen Sharon Hays befinner vi oss nu i vad hon kallar för "den tillåtande eran", det vill säga en tid då vi framhåller och värnar om snarare än att undertrycka och gömma barns behov.³² Detta manifesteras tydligt i det som i dag kallas för barnkonventionen, som allt sedan det första utkastet på 1920-talet fått allt större genomslag i samhället.

I dag beskriver många forskare den ideologi som kallas *intensivt föräldraskap* som en samling normer och föreställningar som vägleder hur ett gott föräldraskap förväntas utövas.³³ Intensivt föräldraskap beskrivs som "barncentrerat, expertstyrt, emotionellt krävande, arbetsintensivt och kostsamt".³⁴ Detta sätt att uppfostra barn har flera komponenter. Centreringen på barns behov har vi varit inne på. Att det är expertstyrt innebär att föräldrar i dag har tillgång till en närmast outtömlig mängd kunskap om hur deras val påverkar sina barn. I dag är det inte bara läkare som ger råd, utan även psykologer, lärare, dietister, pedagoger och professionella idrottscoacher. All denna kunskap skapar en känsla (och en vilja) av att ständigt behöva utveckla och förbättra sig själv som förälder. Lyhördheten inför barnets känslor och behov gör att föräldraskapet kräver stora mängder emotionellt arbete, men även planering och organisering för att på bästa sätt tillgodose barnens behov.³⁵ En central poäng i det intensiva föräldraskapet är att det också ska vara kostsamt. Själva engagemanget, både monetärt, tidsmässigt och emotionellt, ses som del av föräldraskapet. Det ska inte vara för enkelt att vara (en bra) förälder.

Hays menar att idéerna som formar det intensiva föräldraskapet har vuxit fram inom ramen för den nyliberala samhällsideologin som präglat västvärlden de senaste decennierna.³⁶ I ett nyliberalt samhälle läggs ett stort ansvar för barns uppfostran på individuella föräldrar snarare än på kollektivet, så som statliga eller andra gemensamma institutioner. Föräldraskap blir en individuell prestation som kan förbättras, mätas och utvärderas. Hur väl föräldrar lyckas med detta ansvarsfulla uppdrag avspeglar sig i barnens prestationer. Barn som lyckas i skolan,

³¹ Hays, S. (1996); Mollborn, S. & Billingsley, S. (2025). Are intensive parenting attitudes internationally generalizable?.

³² Hays, S. (1996).

³³ Ätminstone i västländer som Sverige, USA och Storbritannien.

³⁴ Hays, S. (1996).

³⁵ Widding, U. (2018). Parental determinism in the Swedish strategy for parenting support.

³⁶ Hays, S. (1996).

idrottsaktiviteter eller på andra högt värderade arenor blir kvitton på goda föräldraprestationer. Att vara en lyckad förälder innebär alltså, i ett nyliberalt samhälle, att ens barn presterar. Den status som detta lyckade föräldraskap ger kan även användas för att särskilja sig från andra typer av föräldraskap.

Att välja idrottsmiljö till sina barn – en fråga om social distinktion

I ett samhällsklimat där föräldraskap i allt högre grad blir en individuell prestation, får barns fritidsaktiviteter också en symbolisk betydelse som sträcker sig bortom utveckling och välbefinnande. Valet av idrottsmiljö för barn kan därmed förstås som mer än ett praktiskt eller utvecklingsinriktat beslut. Det handlar också om social distinktion, det vill säga hur människor uttrycker och särskiljer sina livsstilsval genom vardagliga praktiker.³⁷ Social distinktion innebär att människor skiljer sig från andra på sätt som framstår som naturliga och personliga, men som samtidigt fungerar som sociala markörer. I sammanhanget för den här studien handlar det om hur olika former av föräldraskap kommer till uttryck genom barns idrottande. Genom barns deltagande i olika aktiviteter, miljöer och sammanhang visar föräldrar upp sina livsstilsval och sin smak.³⁸

En central poäng i sociologen Pierre Bourdieus syn på social distinktion är att den är relationell och fortgående.³⁹ När praktiker eller livsstilar som tidigare fungerat som särskiljande markörer sprids till bredare grupper, förändras deras betydelse. Nya sätt att uttrycka smak och livsstil växer då fram, vilket innebär att distinktion ständigt omformas i relation till andra.

Tidigare forskning har visat hur idrott och motion fungerar som sociala markörer i vuxnas liv. Idrottssociologen Lars-Magnus Engström beskriver hur val av motions- och idrottsformer speglar livsstil och social tillhörighet.⁴⁰ I dagens mer barncentrerade samhällsklimat har dock barnens idrottande blivit en allt tydligare markör. Vilken idrott barnet ägnar sig åt, på vilken nivå och i vilken typ av miljö, kan

³⁷ Engström, L-M. (2002). Smak för idrott?; Bourdieu, P. (1984):

³⁸ Lareau, A. (2011). Unequal Childhoods; Bourdieu, P. (1984).

³⁹ Bourdieu, P. (1984).

⁴⁰ Engström, L-M. (2002).

säga mycket om familjens värderingar, prioriteringar och syn på en god barnuppfostran.

Mot denna teoretiska bakgrund ser vi i den här studien hur föräldrars stöd till sina barns fritidsaktiviteter inte bara handlar om idrottslig utveckling. I ett nyliberalt samhällsklimat handlar det även om deras syn på vad en god barnuppfostran innebär och om hur barnens aktiviteter blir en symbol och markör för familjens livsstil och värderingar.

Undersökningens upplägg

För att besvara studiens syfte och frågeställningar har vi tagit utgångspunkt i föräldrarnas egna berättelser om fotbollsakademier och de kostnader som följer med barnens deltagande. Fokus ligger alltså inte på hur akademiverksamheten formellt är organiserad eller på att utvärdera akademiverksamheten i sig, utan på hur föräldrar upplever och ger mening åt akademiernas praktik och de kostnader som följer av denna. Underlaget för studien samlades in med hjälp av halvstrukturerade fokusgruppsintervjuer. Att genomföra fokusgruppintervjuer innebär att man låter en grupp individer samtala och diskutera ett bestämt tema under ledning av en moderator. Fördelen med fokusgruppintervjuer är att man kan följa hur uppfattningar om olika fenomen, i det här fallet akademiverksamheten, utvecklas i dialog mellan föräldrar med olika erfarenheter.⁴¹ En annan fördel med detta angreppssätt är att det blir möjligt att komma nära föräldrarnas resonemang om fotbollsakademier och därigenom få en fördjupad bild av hur synen på satsning, krav och kostnader formas. Som komplement till intervjumaterialet har vi utgått från certifierade fotbollsakademiernas offentligt publicerade material på webbplatser, i styrdokument och policy, samt relevant podd- och annat informationsmaterial producerat av Svenska Fotbollförbundet.⁴²

Urval och genomförande

Studiens deltagare består av ett strategiskt urval av föräldrar till barn som tillhörde föreningar/klubbar med akademiverksamhet certifierad enligt Svensk Elitfotbolls kriterier för 2024, och som under säsongen 2025 var verksamma i Allsvenskan eller

---

⁴¹ Wibeck, V. (2010). Fokusgrupper.

⁴² Svenska Fotbollförbundet. (2021).

Superettan.⁴³ Efter att ha erhållit etiskt godkännande kontaktades samtliga akademichefer via e-post med en förfrågan om att vidarebefordra en inbjudan till föräldrar med barn i åldrarna 10–16 år (pojkar och flickor) som tillhörde klubbarnas akademilag. I inbjudan informerades föräldrarna om studiens syfte, upplägg och frivillighet, samt tillfrågades om samtycke att delta.

Urvalet av åldersspannet 10–16 år gjordes dels för att inkludera föräldrar vars barn deltagit i verksamheten under en lite längre period, dels för att undvika att barnen hunnit gå över till en mer seniorpräglad verksamhet. Under rekryteringsprocessen anmälde sig dock tre föräldrar till äldre barn (två 17-åringar och en 18-åring) och önskade delta. Dessa inkluderades i studien då de bedömdes kunna bidra med ett bredare och mer långsiktigt perspektiv på akademiverksamheten.

Totalt anmälde 53 föräldrar sitt intresse att delta i studien. Samtliga erbjöds möjlighet att välja mellan föreslagna intervjutider. På grund av svårigheter att hitta gemensamma tider, bortglömda bokningar, personliga skäl eller andra förhinder kom slutligen 41 föräldrar (23 pappor, 18 mammor till 29 pojkar och 12 flickor) att ingå i studien. Dessa fördelades på tio fokusgrupper med 3–5 deltagare i varje grupp samt tre individuella intervjuer. Deltagarna var kopplade till sju herrallsvenska, fyra damallsvenska och två superettanföreningar, vilka var utspridda från mellersta till södra delarna av Sverige. Tre föreningar var hemmavarande i storstäder. Urvalet omfattade föräldrar med barn i olika former av akademiverksamhet, från mer breddnära upplägg till tydligt elitinriktade akademier (se vidare i resultatdelen).

Intervjuerna genomfördes digitalt via Zoom och utgick från en semistrukturerad intervjuguide med mestadels öppna frågor kopplade till studiens syfte och frågeställningar. Intervjuguiden prövades först i en pilotintervju, vilket möjliggjorde mindre justeringar av frågeformuleringar och ordningsföljd innan datainsamlingen påbörjades. Vid fokusgruppsintervjuerna deltog minst två av oss forskare, varav en fungerade som moderator. De individuella intervjuerna genomfördes av en ensam forskare. Intervjuerna pågick i genomsnitt cirka 60 minuter (från 50 till 71 minuter). Samtliga intervjuer transkriberades med hjälp av programmet Amberscript, som automatiskt omvandlar tal till skrift. Transkriptionerna kontrollerades därefter manuellt för att korrigera språkliga och innehållsmässiga felaktigheter. Analysen

---

⁴³ Svensk Elitfotboll. Akademierna.

genomfördes sedan med utgångspunkt i Virginia Braun och Victoria Clarkes reflexiva tematiska analys.⁴⁴

Resultat

Nedan presenteras studiens resultat utifrån föräldrarnas egna berättelser om fotbollsakademier och de kostnader som följer med deltagandet. Resultaten är organiserade i tre teman som tillsammans visar:

1. hur akademibegreppet förstås och avgränsas, samt hur kostnadsbilden varierar mellan olika former av verksamhet
2. hur föräldrar motiverar och legitimerar kostnaderna
3. hur kostnader i praktiken växer fram och kan förstärkas över tid

Citat används i vissa fall för att synliggöra bredden och variationer i föräldrarnas erfarenheter och för att ge en tydligare bild av hur föräldrarna resonerar.

Akademiernas olika ansikten – former, gränser och kostnader

Hur föräldrar skiljer mellan olika akademityper

Under samtalen med föräldrarna står det tidigt klart att uppfattningarna om vad som kan betraktas som fotbollsakademier är väsensskilda. Detta påverkar också hur föräldrarna uppfattar och upplever kostnaderna kopplade till dessa former av verksamheter. I flera fall pekar man på svårigheter att ringa vad akademibegreppet egentligen står för:

Det blir diffust. Vad är akademi egentligen? Det är redan nu diffust [...]. Kan alla kalla sig en akademi? Räcker det med arvoderade tränare? (Pappa till pojke, 14 år, tillhörande akademi utan breddinslag).

Till stor del hänger de skilda upplevelserna samman med att det som ofta benämns som fotbollsakademier i praktiken rymmer flera olika former av verksamheter. Snarare än en tydligt avgränsad form kan verksamheterna placeras på en skala med två ändpunkter (se figur 1). Här är det viktigt att poängtera att skalan ska förstås som

---

⁴⁴ Braun, V. & Clarke, V. (2021). Thematic analysis.

ett analytiskt verktyg snarare än en strikt kategorisering, vilket innebär att enskilda föreningar/klubbar i praktiken kan uppvisa drag från flera nivåer samtidigt.

Figur 1. Skala som illustrerar olika former av fotbollsverksamhet, från breddlag utan akademiinslag till elitakademier.

I ena änden av skalan finner vi det som föräldrarna beskriver som mer traditionella *breddlag* (B). Dessa utgör i sig ingen akademiverksamhet, men förekommer ofta vid föräldrarnas jämförelser och resonemang om akademier och kostnader. Här fokuseras främst på att få rätt till deltagande, gemenskap, ideellt engagemang och ett ledarskap som främst bärs upp av föräldrarna.

Ett nästa steg utgörs av *breddlag med akademiinslag* (BA) som i huvudsak behåller sin öppna attityd men som samtidigt har inslag som ofta förknippas med akademiverksamhet, såsom fler träningstillfällen, nivåindelning, köpta tränartimmar eller betalda tränare.

Därefter följer *akademier med breddinslag* (AMB). Dessa organiseras i grunden som akademier men rymmer fortfarande inslag av breddverksamhet, exempelvis genom mindre strikt selektering eller varierande ambitionsnivåer bland spelarna.

I ett ytterligare steg återfinns renodlade *akademier utan breddinslag* (AUB) där selektion, prestationskrav och omfattande träningsmängd är centrala, och där verksamheten tydligt är avskild från föreningens breddverksamhet.

I skalans yttersta del återfinns det vi benämner *elitakademilag* (EA), vilka oftast är lokaliserade i större städer och tillhör de högst rankade enligt Svensk Elitfotbolls akademicertering. De kännetecknas av en hög professionaliseringsgrad, tidig och systematisk talangidentifiering samt tydliga selekteringsprocesser.

Akademiverksamheten utgör här en central del av föreningens långsiktiga strategi, och betydande resurser avsätts för dess genomförande.

För att underlätta tolkningen av resultaten tydliggör vi i resultatredovisningen, med hjälp av de ovan införda förkortningarna, vilken huvudsaklig form av akademiverksamhet föräldrarna svarar utifrån. I tabell 1 visas en sammanställning över de olika akademiformerna.

Tabell 1. Fördelning av spelare i olika former av akademiverksamhet

Akademikategori	Antal flickor	Antal pojkar	Totalt
Elitakademi (EA)	6	13	19
Akademi utan breddinslag (AUB)	2	8	10
Akademi med breddinslag (AMB)	4	6	10
Breddlag med akademiinslag (BA)	0	2	2
Breddlag utan akademiinslag (B)	0	0	0
Totalt	12	29	41

Sammanställningen visar att det största antalet spelare som det hänvisas till i studien finns i elitakademier, där pojkar är överrepresenterade. Flickor är representerade i samtliga akademiformer, men i lägre antal, medan breddlag med akademiinslag enbart representeras av pojkar i materialet.

Skilda kostnader i olika akademiformer

Vad är det då föräldrarna betalar för när de har sina barn i akademierna? Som vi antytt ovan varierar storleken på kostnaderna för akademiverksamhet kraftigt mellan olika föreningar och verksamhetsformer. Intressant i sammanhanget är att flera föräldrar, med erfarenheter av att ha sitt barn i ett breddlag, ger uttryck för att breddverksamheten är minst lika kostsam, eller i vissa fall dyrare, än akademier. Detta gäller särskilt kostnader för cuper, resor och lagkassor:

Skillnaden är nog att det är lite dyrare med terminsavgiften i breddföreningen, än vad det är i en akademi, för oss i varje fall här [i storklubben]. Om vi jämför [storklubben] med [breddförening] som är en lokal förening, då är det dyrare i breddföreningarna. De har ju vissa camper och liknande, eller åker på turneringar... Så det är en kostnad i breddföreningar, men det är det oftast inte i akademilagen nu. (Pappa till pojke, 11 år, EA).

I ovanstående citat framkommer att vissa elitakademier har möjlighet att täcka upp för det mesta av kostnaderna, förutom viss utrustning såsom skor och handskar,

vilket gör att kostnaderna kan hållas ner kraftigt. I vissa elitakademier tar de endast ut en avgift på cirka 4 000 kronor per säsong. Dessa beskrivningar gäller främst pojkar som tillhör uttalade förstalag inom resursstarka elitakademier, medan kostnadsbilden i andra pojkakademier framstår som mer varierad. Särskilt framträder en förening som ett extremfall. Där betalar föräldrarna, utöver klubbavgifter på cirka 3 600 kronor per år, även löpande lagkasseavgifter motsvarande cirka 1 800 kronor per månad, samt omfattande kostnader för internationella cuper. Den sammanlagda årskostnaden uppskattas till cirka 50 000–60 000 kronor per spelare, och betydligt mer om även föräldrars resor och övernattningar på cuper inkluderas:

Sen kan du lägga på ungefär lika mycket om du själv vill hänga med. Är ni två som ska hänga med? Då är det 150 000, så det är exceptionellt dyrt! (Pappa till pojke, 13 år, EA).

Flera föräldrar vittnar om att de faktiska kostnaderna för elitakademier kan bli betydligt högre än vad som först kommuniceras utåt. En förälder beskriver hur föreningen officiellt anger att verksamheten ska kosta högst 13 000 kronor per år, men att familjens verkliga utgifter redan första säsongen landade på omkring 55 000 kronor. Förutom kostnader för cuper och resor tillkommer också att föräldrarna får betala för tränarnas boende och mat:

Men det sjuka är att man också ska betala för tränarna när man reser. Ibland är det fyra tränare, en målvaktstränare och tre tränare som åker med fast de inte jobbar heltid, för de tycker det är kul att åka på cuper över hela Europa. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

I intervjuerna framkommer också att den ekonomiska belastningen kan skilja sig åt mellan flick- och pojkakademier. Föräldrar beskriver hur flickor i hög grad förväntas bära hela kostnaden för cuper och resor, medan pojkverksamheten i större utsträckning upplevs vara subventionerad. Detta innebär att flickors deltagande i akademiverksamhet i praktiken blir mer kostsamt, trots liknande eller lägre grundavgifter:

Jag tror vi betalar 1 500 kronor om året om jag kommer ihåg rätt för akademien. Sen är det ju cuper som är ganska så dyrt, för de åker ju inte på de små cuperna, utan de åker på ganska avancerade cuper. Och där

upplever jag väl att... Vad man hör i alla fall. Det är väldigt mycket stöttning till killarna på cuper, men tjejerna betalar i princip hela kostnaden själv så det är mycket dyra cuper att åka iväg på. (Mamma till flicka, 15 år, AMB).

En utgift som ofta lyfts fram som både kostsam (cirka 4 000 kr per år) och besvärande är inköp av kläder med akademilagets färger och klubbmärke. I de flesta fall är detta något som föräldrarna själva behöver bekosta, och eftersom många av barnen befinner sig i en tillväxtfas innebär det att garderoben ständigt behöver uppdateras. Utöver detta beskriver vissa föräldrar, speciellt med barn inom flickakademierna, hur familjerna själva står för mycket av kostnaderna såsom plankostnader när extra planer behöver bokas. Dessa kostnader nämns tillsammans med utgifter för fysträning, teknisk utrustning och analysverktyg, vilket ytterligare förstärker bilden av att grundläggande förutsättningar för verksamheten i vissa fall finansieras av föräldrarna snarare än av föreningen. Detta, tillsammans med andra ovan nämnda kostnader, får vissa föräldrar att reagera och uppleva att de mer eller mindre blir utnyttjade av föreningarna:

Och det är väl det som man kan ha lite synpunkter på. Det är ju inte bra. Men så länge någon inte säger någonting så är det ju klart att klubben är ju supernöjd med det fina att deras akademi finansieras av föräldrarna. De lägger ju förhållandevis väldigt lite pengar om du jämför med hur mycket de får. Jag vill påstå att det är föräldrafinansierat. Det är en suverän affärsidé för klubbar. Jag menar att en förälder som har drivit sitt barn genom en akademiverksamhet har lagt miljoner på det, och sen så "cashar" klubben in när de säljs. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

...

Det är en väldig diskrepans mellan flick- och pojkakademien. I stort sett är allting föräldrafinansierat. [...] Så det är lite skevt och framför allt att klubben duckar och skickar vidare mycket fakturor rakt över till föräldrarna. (Pappa till flicka, 11 år, AMB).

Sammantaget framträder ett mönster där flickors deltagande i akademiverksamhet oftare förknippas med en högre kostnadsbörda för föräldrarna, särskilt vad gäller resor och cuper. Motsvarande kostnader i pojkakademier kopplade till resursstarka

klubbar upplevs i större utsträckning som subventionerade. Resultaten pekar därmed på att kostnadsnivåerna varierar mellan akademier med olika grad av resurstillgång och organisering. En återkommande kritik i föräldrarnas berättelser är att de faktiska utgifterna inte alltid synliggörs fullt ut. Kostnader för exempelvis cuper, resor, utrustning, planhyror och ibland även tränarnas omkostnader är sådant som tillkommer allt eftersom och gör att den totala kostnadsbilden kan bli betydligt högre än förväntat. Utöver detta upplever föräldrar, vars barn deltar i akademier utanför de mest resurstarka elitmiljöerna, att det är främst de som får bära kostnaderna. Några beskriver detta i termer av att känna sig utnyttjade, i synnerhet när kostnaderna upplevs finansiera en verksamhet som på sikt kan generera intäkter för klubben.

Extra träningar skapar ytterligare kostnader

En annan betydande avgift för flera föräldrar är betalning för extraträningar (oftast individuellt anpassad träning) som sker utöver, eller parallellt med den ordinarie akademiverksamheten. Kostnaderna per tillfälle kan uppgå till flera hundra kronor, och återkommande extraträning innebär därmed betydande ekonomiska åtaganden för familjerna. Även om barnen själva oftast tycker att extraträning är roligt och upplever den som stimulerande, pekar vår analys mot att det i första hand är föräldrarna som driver besluten om att investera i träning utanför föreningens verksamhet. Extraträning ses som ett sätt att ge barnet ett försprång i konkurrensen om platser i akademien och är särskilt vanlig i yngre åldrar, där den ofta uppfattas som en investering i framtiden och ett sätt att minska risken för att barnet halkar efter i selekteringsprocesserna. I detta sammanhang nämns även hur sociala medier används för att synliggöra barnens extraträningar.

De ekonomiska satsningarna på extraträning tenderar också att öka i takt med att verksamheten rör sig från akademier med breddinslag mot mer elitakademier. Extraträning fungerar därmed inte enbart som ett komplement till den ordinarie verksamheten, utan också som en markör för ambition, konkurrens och föräldrars upplevda ansvar i en alltmer professionaliserad akademimiljö. I vissa fall framställs detta engagemang som närmast gränslöst:

Jag skulle säga att föräldrar är ju galna... I vår akademi så... Vissa föräldrar betalar ju extraträningar varenda helg, varenda lov, allt vad de kan för att de ska få extra... Föräldrar som har bestämt sig för att deras barn ska bli nya

Zlatan och spenderar all tid på fotbollsplan med extra tränare... Jag tror att det är det som gör att barnen skadar sig i större utsträckning. (Mamma till pojke, 14 år, EA).

Extraträning beskrivs inte bara som ett val som föräldrar gör på eget initiativ. I intervjuerna framkommer också exempel på hur externa aktörer, såsom agenturer, går in och bekostar extraträningar. Detta sker dels för att bygga relationer inför framtida kontrakt, dels som en investering i barnets utveckling, så att spelaren inte halkar efter i konkurrensen med andra talanger.

Inte bara pengar – även tid som kostnad

Utöver de direkta ekonomiska utgifterna beskriver flera föräldrar även hur extraträningar, cuper och resor innebär omfattande tidsåtaganden, vilket i praktiken får ekonomiska konsekvenser i form av förlorad arbetstid och ökade kringkostnader. Utöver dessa kostnader förekommer det i vissa akademier en hel del dolda utgifter i form av försäljning av produkter för att kunna finansiera verksamheten, där inte sällan föräldrarna själva "tvingas" köpa produkterna. Liknande former av indirekta och svåröverblickbara kostnader har även identifierats i tidigare studier om föräldrars ekonomiska åtaganden inom barn- och ungdomsidrott.⁴⁵ Enligt föräldrarnas utsagor reser även vissa familjer mycket långt för att barnen ska kunna delta i akademiverksamheten på regelbunden basis. I vissa fall handlar det om resor på över tio mil enkel väg, något som tydligt driver upp kostnaderna:

Tid är också pengar. Alltså man slipper stå i kiosker. Man slipper sälja lotter som man kanske köper själv. När jag får höra kostnader om vad det kostar i akademier runt om i Stockholm, så är det ju i mitt tycke enorm skillnad. Jag får höra enorma summor de får lägga ner där. Sen investerar man... alltså tid är ju pengar också. Vi har väldigt mycket körning. Vi bor som sagt inte i [staden], utan i en närliggande kommun, men vi kör ju väldigt ofta in till [staden]. Det kostar pengar. (Mamma till pojke, 10 år, EA).

För dessa familjer har möjligheten att vara med i en akademi fått väga tyngre än närheten till den lokala föreningen. I en av intervjuerna framkommer även att vissa

⁴⁵ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024); Wagnsson, S. & Augustsson, C. (2015). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten.

föräldrar har tvingats ta sitt barn ur akademien och återgå till breddlaget på grund av logistiska skäl.

Individualisering av ansvar och kostnader

I intervjuerna framträder hur hanteringen av insamlade medel skiljer sig mellan olika akademiverksamheter. I vissa fall beskrivs hur ekonomiska resurser kopplas till individuella konton, i stället för att samlas i en gemensam lagkassa. Det innebär att försäljning och andra insamlingsaktiviteter genererar medel som tillfaller det enskilda barnet eller familjen och som senare kan användas för att täcka kostnader kopplade till exempelvis cuper, resor eller utrustning:

Det är många som har jobbat upp jättestora individuella kassor som man har till exempel till att åka iväg på cuper och såna grejer. Det blir ju hotell, mat och det en helg. Det är runt 3 000–4 000 kronor som ryker. Så antingen, de som har valt att jobba ihop pengar, tar därifrån. Eller de som har valt att inte vara med, de tar ju från egen ficka och blir fakturerade och så får man betala. Så funkar det väl lite här hos oss. (Pappa till pojke, 14 år, AUB).

Detta är ett av flera tecken på att försäljningsinsatser och andra insamlingsaktiviteter blir alltmer individualiserade, där familjens engagemang direkt påverkar de resurser som finns tillgängliga för det egna barnet. Intervjuerna visar också tydligt hur ansvaret och riskerna i allt större utsträckning förskjuts från kollektivet (föreningen eller laget) till individen, det vill säga föräldrarna. Denna förskjutning speglar också den övergripande bilden av hur akademiverksamheten organiseras och förstås. I flera samtal återkommer beskrivningar av en miljö där barnets individuella utveckling prioriteras framför lagets sammanhållning, ett slags "jaget före laget"-logik. För vissa föräldrar och ledare framstår detta som naturligt och nödvändigt i en konkurrensutsatt akademimiljö, medan andra upplever det som ett avsteg från eftersträvarvärden liknande de som traditionellt har präglat den svenska idrottsmodellen.

Flera föräldrar beskriver hur denna individualisering tar sig uttryck i praktiken. Det handlar bland annat om individuella utvecklingsplaner, upprepade rotationer mellan lag och nivåer samt en vardag där spelare inte bara konkurrerar med motståndarlag, utan även med sina egna lagkamrater. I vissa fall upplevs detta leda till minskad

sammanhållning, där fokus riktas mot att synas, prestera och ta plats, snarare än gemenskap och lagkänsla. En förälder beskriver hur sonens skada har tydliggjort skillnaderna mellan akademilaget och det tidigare breddlaget:

Och nu saknar han sitt gamla lag och lagkompisarna. De frågar hur han mår, för det är inte sånt man gör i ett akademilag. Man är inte så intresserad av varandra som kompisar. Det är mer utbildning. Man är där för att maxa, utvecklas och ganska mycket armbåga sig fram. Inte ta hand om varandra och det ... det märks ju nu verkligen när man har upplevt en skada och får vara mycket vid sidan om liksom. (Mamma till pojke, 11 år, EA).

Sammanfattande analys: vad akademier är och varför kostnader varierar

Detta temaområde visar att *akademi* är ett svårfångat och ibland urvattnat begrepp. Föräldrarna beskriver hur gränsen mellan bredd och akademi ofta är diffus, och hur föreningar kan kalla sig akademi trots stora skillnader i selektion, träningsmängd, professionalisering och resurser. För att synliggöra denna variation kan verksamhetsformerna placeras på en skala från breddlag till elitakademier, där de olika formerna präglas av skilda kostnadslogiker.

Vår analys visar att kostnaderna för barn i fotbollsakademier varierar kraftigt mellan olika föreningar och verksamhetsformer. Flera föräldrar framhåller att breddverksamhet i vissa fall är minst lika kostsam, eller till och med dyrare, än akademier. Samtidigt framträder stora skillnader även mellan akademier. Vissa elitakademier subventionerar stora delar av verksamheten och har relativt låga avgifter, medan andra beskrivs som mycket kostnadskrävande. Kostnadsbilden skiljer sig också mellan flick- och pojkakademier. Föräldrar till flickor beskriver hur cuper och resor i högre grad bekostas av familjerna själva, medan pojkverksamhet upplevs vara mer subventionerad. När det gäller kostnader framträder ett mönster av stor variation och låg förutsägbarhet. Vissa resursstarka elitakademier kan hålla avgifterna relativt låga genom subventioner, medan andra verksamheter beskrivs som mycket kostsamma. En återkommande frustration gäller att den faktiska kostnadsbilden ofta är större än vad föreningarna kommunicerar inledningsvis, då utgifter för resor, cuper, utrustning, planhyror och andra tillägg tillkommer över tid.

En betydande kostnadspost är extraträning utanför den ordinarie akademiverksamheten. Dessa individuellt anpassade träningsformer innebär stora ekonomiska åtaganden och drivs i stor utsträckning på av föräldrar, särskilt i yngre åldrar, där extraträning ses som en framtida investering för att hantera kommande selekteringsprocesser. Utöver dessa direkta utgifter lyfter föräldrar även fram indirekta kostnader, såsom tidsåtgång, förlorad arbetstid och olika former av försäljningskrav. Överlag visar analysen att det inte alltid är de mest elitinriktade akademierna som kostar mest. I stället handlar det ofta om hur mycket ansvar och kostnader som läggs på familjerna, och hur stora resurser föreningen själv har.

Akademin som meningsfull men krävande fritidsarena

I detta andra tema flyttas fokus från hur fotbollsakademier är organiserade och vad de kostar, till varför föräldrar upplever deltagandet som meningsfullt trots betydande påfrestningar – och i många fall värd priset. I intervjuerna framträder flera återkommande motiv som tillsammans bidrar till att legitimera kostnaderna.

"Mer än bara fotboll" – akademien som fostrande miljö

Många föräldrar, speciellt med barn som tillhör elitakademier, beskriver att akademimiljön är en plats som ligger väl i linje med deras bild av ett gott föräldraskap. I samklang med tidigare forskning förknippas akademiverksamheten med fysisk aktivitet, tydliga ramar, disciplin och seriositet, men också med en långsiktig fostran där barnen får lära sig att hantera motgångar, samarbeta med andra och fungera i miljöer där prestation och utveckling står i fokus.⁴⁶

Jag är själv ganska sträng i min uppfostran. Och jag tycker att akademien har ganska tuffa ramar och man förväntas prestera och anstränga sig. Och gör man inte det så kommer man inte vara kvar. Jag tycker livet är så. Det är klart det är tufft när man är åtta, men när man är 13, 14, 15 då tycker jag ändå att man ska kunna hantera den här typen av processer. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

---

⁴⁶ Clarke, N. J. & Harwood, C.G. (2014); Giles, L. E. L. m.fl. (2025); Harwood, C. m.fl. (2010).

...

Det är mycket väldigt sunt förnuft hur man betar sig. Hur man betar sig i en grupp. Att man säger hej och hej då till alla. Man lyssnar på varandra. Man respekterar varandra. Jag uppskattar det. Det är sättet de gör det på. Jag känner att man får mer än bara fotboll. (Mamma till pojke, 10 år, EA).

Några föräldrar jämför akademiverksamheten med skolan, där akademien uppfattas som ett sammanhang där barn lär sig att hantera krav, bedömningar och förväntningar, något som flera föräldrar ser som en viktig del av barnens utveckling. I intervjuerna framhålls också akademien som ett sammanhang som kan hålla barn borta från kriminalitet, droger och andra riskmiljöer:

Han tränar till halv nio på fredagskvällen. Han har tidig match på lördagen, så han måste åka iväg fem på morgonen. Det är... Jag gillar det. Det hjälper mig i mitt föräldraskap att hålla dem borta från droger och kriminalitet just nu. (Mamma till pojke, 14 år, EA).

I kontrast till detta framställs stillasittande, skärmtid och en passiv fritid som hotbilder, vilka akademiverksamheten upplevs kunna motverka. Tack vare den höga aktivitetsnivån under både veckodagar och helger, hinns inte mycket annat med. Det inkluderar även deltagande i destruktiva sammanhang under en känslig period i livet.

Uppfylla barnets och föräldrarnas egna drömmar

Akademien framträder även som en plats där barnen ges möjligheter till framtida framgångar. Även om de flesta föräldrar är medvetna om att få barn ens når elitnivå, fungerar akademien som en konkret chans, eller åtminstone som en möjlighet man inte vill beröva sitt barn. Flera föräldrar betonar att det är främst barnets egen vilja som driver satsningen, och att de som föräldrar inte vill stå i vägen för barnets drömmar, utan snarare hjälpa barnet att "se hur bra det kan bli":

Den egna önskan om utveckling i vårt fall. Jag menar, han vill pröva sina drömmar. Och jag har bestämt mig för att jag aldrig ska stå i vägen för några sådana drömmar. Utifrån exempel runt omkring mig där andra har stått i vägen för andra. Och det har inte blivit bra. (Pappa till pojke, 16 år, AUB).

Samtidigt framkommer att föräldrarnas drömmar i vissa fall kan vara lika starka eller starkare än barnens, något som föräldrarna menar kan sätta onödig press på barnen:

Jag tycker man ofta ser det, vems dröm det är på något vis. Om det är barnens dröm eller om det är förälderns dröm. Jag tycker vi har... Vi har många runt om i laget där man kan känna att det här vill nog föräldrarna betydligt mer än vad barnet egentligen vill. (Mamma till flicka, 15 år, EA).

...

Det måste bygga på barnens eget intresse och driv. Jag har sett så många exempel på... framför allt på killsidan... där föräldrarna är "superpushiga" på att barnen ska vara kvar i akademien och de får typ inte spela en minut på en hel säsong. Det är helt hemskt! (Pappa till flicka, 14 år, AUB).

Föräldrarnas vilja kan därmed ibland ta överhanden, med risk att barn stannar kvar i verksamheter som de inte längre vill vara en del av.

Sociala och statusmässiga drivkrafter

Utöver ovanstående individuella motiv framträder också sociala och statusmässiga drivkrafter. För flera föräldrar framstår det som betydelsefullt att ha sitt barn i en akademi, särskilt i en väletablerad storstadsmiljö, då detta kan fungera som en form av statusmarkör. Akademitillhörigheten signalerar inte bara att man har ett aktivt och ambitiöst barn, utan visar också på ett engagerat, ansvarsfullt och framgångsrikt föräldraskap. På så sätt blir barnets idrottande mer än bara en fritidsaktivitet. Det blir ett slags socialt skyltfönster, där barnets prestationer och akademitillhörighet indirekt speglar föräldrarnas engagemang och familjens position i sociala sammanhang:

Intervjuare: Är det en status hos föräldrarna att ha sina barn med i vissa akademier, får man själv del av det känner ni?

Ja, kanske det... Jag vet inte. (Pappa till pojke, 15 år, AMB).

Det tror jag absolut! (Pappa till pojke, 18 år, AUB).

Ja, det är det ju i Stockholm. Det är en oerhörd status. Jag brukar säga att tillhöra en viss akademi är som att ha en Ferrari på uppfarten. Spelar ens barn i en sådan akademi, då vet alla vad det innebär. Ja, det är en otrolig status, är det. Och det gör ju att många föräldrar är influencers för sina barn också. I Stockholm finns ju de här två stora kanalerna, bland annat Fotboll 24 och Sporttouchen som är Stockholmsbaserade, som haussar upp det här ännu mer. Då har de liksom... Vissa har 4 000 följare på Instagram och mamman tar alla kort och de är perfekta och man ska ha inlägg och sånt där. Det är en... det är ju. Det är klart att det inte är sunt! (Pappa till pojke, 14 år, EA).

Citatet visar att en plats i akademien ofta uppfattas som något prestigefyllt och socialt betydelsefullt. Det kan i sin tur göra att föräldrar är mer benägna att acceptera höga kostnader för att barnet fortsatt ska få vara en del av denna sociala miljö.

I intervjuerna ger föräldrarna återkommande uttryck för kritik mot det som beskrivs som en "akademiboom", där allt fler föreningar väljer att starta akademier:

Det är en hybris, alltså akademier. Det startas akademier till höger och vänster. (Mamma till pojke, 11 år, EA).

Denna kritik kan tolkas som en oro för att akademibegreppet håller på att urholkas. När allt fler verksamheter benämns som akademier riskerar det att förlora sin särskilda betydelse. I förlängningen kan detta göra att ett deltagande i akademiverksamhet inte längre skiljer sig lika tydligt åt gentemot andra satsningar, och därmed tappar en del av sitt statusmässiga värde. Det kan i sin tur leda till att andra föreningar försöker särskilja sig genom att satsa mer och bli mer professionella, något som riskerar att pressa upp kostnaderna ytterligare.

Även om kostnaderna för vissa föräldragrupper verkar vara höga, speciellt inom flickakademier, och ofta kräver betydande uppoffringar för att familjens ekonomi ska gå ihop, framkommer det samtidigt att föräldrarna inte är helt utlämnade till akademiernas beslut. I en av intervjuerna beskrivs hur det inför varje säsong förs dialoger och förhandlingar kring verksamhetens omfattning och kostnader. En av föräldrarna berättar hur planerade cuper och resor ifrågasätts, omförhandlas och

ibland väljs bort, med hänvisning till både rimlighet och familjernas skilda ekonomiska förutsättningar:

Eftersom vi förra året hade så himla höga kostnader var vår tränare medveten om att det i slutändan är föräldrarna som står för notan. En del finansierades genom försäljning och sponsorer, men föräldrarna betalade ändå utifrån en fast kostnad som är bestämd av föreningen och som vi sen lade till 3 000 kronor extra. Och när klubben sen presenterade cuper som de ville att vi skulle åka på, så skulle det uppgå till lite över en miljon kronor [för hela laget under en säsong]. Men då sa vi: "Det funkar inte. Det är inte rimligt. Det finns de som är ensamstående och alla familjer har inte samma ekonomiska förutsättningar." I stället förhandlade vi fram ett mer rimligt upplägg. Och det är samma förhandling som ska starta nu för 2026 då vi har en ny tränare. (Mamma till flicka, 14 år, AMB).

Som citatet ovan visar förekommer även försäljning av varor i vissa akademisammanhang, på liknande sätt som i de flesta breddföreningar, särskilt inom flickakademierna. Samtidigt framkommer flera exempel där föräldrar uttrycker en tydlig lättnad över att slippa försäljning och omfattande ideella insatser. För några föräldrar bidrar detta till att akademiverksamheten upplevs som mer attraktiv, inte minst eftersom de upplever att avgiften innebär att de "köper sig tid". I de fall detta förekommer beskrivs engagemanget som begränsat till mindre insatser, exempelvis funktionärskap vid enstaka matcher.

"Hela livet ägnas åt det här" – det viktiga akademideltagandet

De motiv som beskrivits ovan bidrar till att föräldrarna i stor utsträckning organiserar sina liv kring barnens akademideltagande. I intervjuerna framträder ett föräldraskap där vardag, fritid och semestrar i hög grad anpassas efter akademins schema. Det innebär omfattande tidsmässiga och, i förlängningen, även ekonomiska åtaganden, vilket en förälder beskriver så här:

Hon är ledig tre veckor om året under sommaren. Resten är obligatorisk träning så att vi anpassar våra semestrar och allting utifrån det... Det är en uppoffring. (Pappa till flicka, 14 år, AUB).

En annan beskriver samma mönster fast ännu tydligare:

Hela vårt liv liksom kretsar kring det. [...] Vi får lägga semestern efter cuperna. Varenda grej. Typ. Vi kunde inte åka bort nu på höstlovet för det låg en jävla match på söndagskvällen. (Mamma till flicka, 14 år, AMB).

Som citaten visar är akademideltagandet inte alltid förknippat med enbart positiva upplevelser. I intervjuerna framkommer också att detta sätt att organisera familjens vardag kan upplevas som påfrestande, där andra familjemedlemmar, inte minst syskon, i vissa fall får stå tillbaka för att möjliggöra barnets fortsatta deltagande i akademiverksamheten.

Sammanfattande analys: varför kostnaderna upplevs som rimliga

Detta tema belyser hur föräldrar motiverar och legitimerar kostnaderna för akademideltagandet. Det visar att föräldrars vilja att lägga tid och pengar på fotbollsakademier inte bara handlar om att utveckla barnets fotbollskunnande. För många framstår akademien snarare som en helhetslösning som ger struktur, trygghet och riktning i rörig vardag. I intervjuerna beskrivs akademien ofta som "mer än bara fotboll". Den ses som en fostrande miljö där barnen lär sig disciplin, ansvar och att hantera motgångar. Föräldrarna upplever att dessa värden ligger nära deras egna uppfostringsideal. I kontrast till stillasittande, skärmar och riskmiljöer framstår akademien som ett sunt och meningsfullt alternativ, vilket gör kostnaderna lättare att motivera.

Även om de flesta föräldrar är medvetna om att få barn nå elitnivå, ser de deltagandet som en chans de inte vill beröva sina barn. Att satsa blir ett sätt att visa stöd och inte stå i vägen för drömmar, vare sig de är barnets eller föräldrarnas egna. Därtill spelar sociala faktorer en viktig roll. I synnerhet i storstadsmiljöer beskrivs akademitillhörighet som något prestigefyllt. Att ha sitt barn i "rätt" akademi signalerar engagemang, ambition och ansvarstagande, vilket gör att kostnaderna inte bara ses som utgifter, utan även en inträdesbiljett till ett eftertraktat sammanhang med hög status. Här framskymtar även en baksida, där akademideltagandet för många familjer innebär att hela livet börjar kretsa kring träningar, matcher och cuper. Semestrar planeras om, fritid krymper och andra familjemedlemmar får ibland

stå tillbaka. Det som i början upplevdes som meningsfullt kan över tid bli både tröttande och stressande.

Akademien som selekterande och kostnadsdrivande verksamhet

I föregående tema har fokus legat på *varför* föräldrar upplever kostnaderna för fotbollsakademier som meningsfulla och värda att ta. Minst lika viktigt är det att förstå *hur* dessa kostnader växer fram. I detta tredje och avslutande tema riktas därför uppmärksamheten mot föräldrarnas berättelser om de processer och situationer som i praktiken driver på både de ekonomiska och tidsmässiga åtaganden som är kopplade till fotbollsakademier.

"Take it or leave it" – den stressfulla selekteringen

I våra analyser framträder selektionsprocesserna som en central förklaring till de ibland höga kostnaderna. Det handlar här om olika former av urval, såsom bortselektering helt från akademien, olika speltid, spel på speciella positioner samt uttagningar till matcher och cuper. I intervjuerna framkommer samtidigt en tydlig ambivalens kring selektionsprocesserna. Å ena sidan beskrivs föreningarna som ofta klara och tydliga i fråga om vilka principer som gäller, och både föräldrar och barn uppges vara medvetna om akademiernas grundläggande villkor. En del föräldrar uttrycker också ett starkt stöd för den tydliga strukturen och betonar vikten av att acceptera spelreglerna fullt ut:

För mig är det klart och tydligt vilka ingångsvärden som gäller, och köper man inte in sig på dom, då ska man inte vara där. Men är man där, då har man köpt in sig på dom också menar jag. Då kan man inte hålla på och oja sig sen när man får höra att ens son inte längre kanske kan vara med eller inte får spela så mycket. Jag tycker det är klart och tydligt vad som gäller. "Take it or leave it" lite grann tänker jag. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

...

Det är klart att det är en tuff tid. Men akademiernas verksamhet går ut på det också, att i slutändan sortera ut de som ska bli bäst. Akademier har i uppdrag att sortera ut de bästa. (Pappa till flicka, 14 år, AMB).

Selektionsstress, status och föräldrars känslomässiga investeringar

Å andra sidan upplever både barn och föräldrar selektionsmomenten som mycket stressfyllda. Föräldrar beskriver hur uttagningar och bortselektering väcker starka känslor, och att upprördhet även kan uppstå hos de som i grunden accepterar och ibland till och med försvarar selektionslogiken. Även om selekteringen i första hand drabbar barnen och enligt vissa föräldrar kan påverka barnens humör, självkänsla och välbefinnande negativt, framstår det i intervjuerna som att föräldrarna ofta drabbas minst lika mycket, ibland till och med mer. Detta kan i sin tur kopplas till den status som tillskrivs barnets tillhörighet i en välrenommerad akademi, liksom till de betydande resurser som familjen under flera år lagt ned på barnets deltagande:

När det gäller dom som inte kunnat vara kvar då, så skulle jag säga att det är klart att det har varit en stor besvikelse och kanske viss ilska också hos de föräldrarna då. Och det är klart att det skapar en viss stress hos barnen. Jag är fullt medveten om det, även om jag tycker att akademien är bra som koncept. Så klart att jag förstår att det kan vara en stor besvikelse och en tuff, tuff erfarenhet för ett barn i 10-årsåldern, eller vad det nu kan vara som så tydligt blir bortvald. Så det är klart att det har varit en del, en del uppståndelse kring det. Men jag skulle säga att det nästan är mer hos föräldrarna, har jag upplevt, än vad jag har hört från min son när han har pratat med de barnen efter att de har fått lämna. Så det är ju nästan en större fråga för föräldrarna än för barnen. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

Intervjuare: Varför blev det en så stor grej för föräldrarna tror du?

Pappan fortsätter:

Det är klart att det är... För många är det väl någon slags statusmarkör att ha barn i den här verksamheten, och att när barnet inte längre får vara med... Det kan upplevas lite som ett misslyckande för dem också, att det slår tillbaka på dem. Det är ju som sagt problematiken med akademier... Det tycker jag framför allt ligger hos föräldrarna. Inte hos barnen. Att föräldrarna skapar stor stress hos barnen och att barnen känner att det är så viktigt för pappa, kanske framför allt pappa, att jag spelar här. Där har vi något att jobba med tycker jag.

En annan förälder fyller i:

Jag håller med. Det är mer föräldrar som blir ledsna och arga och besvikna. Barnen tycker jag inte visar så mycket. Man kan se på dem, klart de är ledsna om de inte får spela. Men det är framför allt känslouttryck hos föräldrarna. (Mamma till pojke, 11 år, EA).

Precis som en av föräldrarna i citatet ovan antyder, ställer sig flera föräldrar i grunden bakom selekteringsprocessen, men upplever samtidigt att den i många fall sker alltför tidigt. Ibland redan vid 8–9 års ålder, medan mer uttalade urval verkar bli tydligare i 10–11-årsåldern. Även om spelreglerna ofta uppfattas som tydliga, beskriver flera föräldrar att kommunikationen både före och efter selektionen brister, vilket gör att både barn och föräldrar i många fall lämnas ensamma med sina frågor och funderingar kring besluten.

Samtidigt som selektionsstress förekommer i både flick- och pojkakademier, ger intervjuerna en bild av att den oftare är mer påtaglig i pojkakademierna, särskilt i storstadsmiljöer:

Jag tror att det hade varit mycket mera alltså... Vad jag ska kalla det... mycket mer... Vi har nära vänner som har en kille i [storstadsklubb]-akademin. Och det är ju... Jag menar... Det är föräldrarna. Det är huggsexa om... Man ser de stora pengarna hägra och det är en jäkla diskussion där. Det är på liv och död och blodigt allvar och föräldrarna slåss på parkeringsplatsen om sitt barn inte får spela. Det är hysteriskt! Jag tror bara att flickfotbollen inte är där än. Det är inte på det sättet. (Mamma till flicka, 15 år, EA).

I intervjuerna förekommer också exempel på hur denna konkurrenssituation (selektion) kan ta sig andra, mer problematiska uttryck. Föräldrar beskriver hur andra föräldrar "fjäskar" för tränare och "slåss" om uppmärksamheten, eller går in med omfattande sponsring till föreningen för att stärka sitt barns position:

Det var ett fall med en rik pappa som gick in och betalade 500 000 kronor på ett bräde till laget och var då lagledare så klart. Betalade för Veo-

kameror, cuper och turneringar för alla. Historiskt sett har det också varit så att tränare har fått betalt av föräldrar. (Pappa till pojke, 14 år, EA).

Av vissa föräldrar upplevs det alltså som att platser i akademien kan köpas snarare än förtjänas, vilket ytterligare förstärker bilden av akademimiljön som en arena där ekonomiska resurser och sociala nätverk får stor betydelse.

När ekonomi påverkar möjligheten att bli kvar

Trots att viss kritik riktas mot olika delar av akademiverksamheten beskriver föräldrar i intervjuerna att de i huvudsak upplever sig få valuta för pengarna och den tid som läggs ned. Detta tycks dock inte gälla alla, särskilt inte föräldrar med barn i flickakademier. Samtidigt återkommer uppfattningar om att akademien inte är till för alla. Föräldrar betonar att både barn och familjer behöver ha rätt förutsättningar för att orka med den kravfyllda miljön. I detta sammanhang synliggörs också en form av ekonomisk selektering. Föräldrarna ger exempel på familjer som inte haft möjlighet att bära de ekonomiska åtagandena och där barnen därför mer eller mindre tvingats lämna akademiverksamheten, trots en vilja att fortsätta:

Jag vet ju att det finns ju någon eller ett par föräldrar i vårt lag som har en väldigt stor utgift. Det blir lite tyngre givetvis. Och det är ju klart att det känns jobbigt om det är så att en spelare inte kan vara med på grund av det ekonomiska. Nu är de ju fortsatt med, men jag vet ju att det har varit tuftt för dom så det är ju... Det skulle jag säga däremot är ett större problem tycker jag, än att man selekteras på grund av att man kanske inte passar in i laget för man inte är på den nivån spelmässigt just nu eller vad det nu handlar om. Den tycker jag är mer... För mig känns det nästan jobbigare. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

Samtidigt ges indikationer på att vissa spelare, som uppfattas som speciellt lovande eller viktiga för verksamheten, kan få ekonomisk stöttning från föreningarna för att kunna fortsätta i akademiverksamheten:

Majoriteten klarar av det ekonomiskt, men som ensamstående mamma relativt nyanländ till Sverige utan arbete, där jag vet att pengarna inte finns... Men hennes son har ändå möjlighet att träna. [...] Jag är helt

övertygad om att den familjen får ekonomiskt stöd. (Mamma till pojke, 14 år, EA).

Det händer även att föräldrarna själva är med och stöttar de som har det tufft ekonomiskt för att barnen exempelvis ska kunna följa med på cuper utomlands:

Sen så visste han [tränaren] då att det var några i laget som hade det sämre ställt. Så då frågade han oss och några till. Kan ni ge 500 spänn i stället? Är det okej? Och då gör vi det. Så vi föräldrar betalar ju ibland för de andra också. (Mamma till pojke, 15 år, AUB).

Som vi tidigare har visat får extraträningar en särskild betydelse för viljan att investera i barnets satsning, särskilt i unga år och inför avgörande selektionsmoment:

Konkurrensen är hård. Alla är bra. Och kommer vi fram till den här veckan nu när det är beslut, då gäller det att stå längst fram och då gäller det att armbåga sig dit och att... Att få privat träning är en väg att ta sig dit. (Mamma till flicka, 15 år, EA).

Extraträningar fungerar inte bara som ett komplement till den ordinarie verksamheten för att stärka barnets möjligheter att bli kvar. De blir också ett sätt att visa sin ambition för barnet och att man har förmåga att möta konkurrensen. Detta kan även tolkas som om föräldrarna tar sitt ansvar i en alltmer professionaliserad akademimiljö.

Ledarskap, tystnad och rädsla att ifrågasätta

Många föräldrar berättar uppskattande om ledarnas fotbollskunskap, vilket också framstår som en starkt bidragande orsak till att de vill att deras barn ska vara en del av denna typ av verksamhet:

Man får tillgång till väldigt duktiga tränare och man får vara i en väldigt proffsig miljö som utvecklar dem som spelare, men också som personer. (Pappa till flicka, 14 år, AUB).

Samtidigt som föräldrarna upplever att tränarna har omfattande kunskap om olika spelmodeller och teknik, menar de att ledarskapet i många fall brister. Ledarstilen

beskrivs ofta som auktoritär och "skrikig", med begränsad dialog och otydlig återkoppling i samband med bänkning och selektion. Detta gäller inte enbart själva bortselekteringen, utan i vissa fall även det pedagogiska ledarskapet i stort. Ledarskapet upplevs då som mindre omhändertagande och snarare starkt resultatorienterat, med fokus på vinst och på att sortera ut de spelare som bedöms vara bäst för stunden och ha störst framtida potential att nå elitnivå. Liknande mönster har även identifierats i internationella studier.⁴⁷ Föräldrarna efterfrågar i stället ett mer modernt, pedagogiskt och relationsinriktat ledarskap, präglad av empati, tydlig kommunikation och individuell uppföljning.

Föräldrarna uttrycker även en oro och osäkerhet kring speltid samt uttagningar till matcher och cuper, vilket gör att de drar sig för att ifrågasätta ledares och akademichefers beslut. Vissa föräldrar vittnar också om att det råder en form av tystnadskultur, vilket kan innebära att kostnader accepteras som annars hade ifrågasatts och därmed ytterligare späder på den ekonomiska belastningen för familjerna:

Utmaningen är att vi inte haft duktiga ledare. De kan jättemycket om fotboll, men de är absolut inte duktiga ledare. Det är väldigt svårt att kommunicera med dem. Det blir en envägskommunikation på det här. I stället för att man gör något tillsammans blir det en envägskommunikation. För ingen vågar säga någonting. Men om man säger, varför gör ni så där? Då kanske min dotter eller son mister platsen för det man inte har skapat förtroende i det ledarskap som finns, men faktiskt kan komma att ha en dialog kring... "Men varför satt min son på bänken?" "Låt oss ta det här tillsammans" ... men i stället låter man bli att göra det. Så det blir bara att träna och träna. (Pappa till flicka, 11 år, EA).

Föräldrarnas berättelser visar att synen på ledarskap i flick- och pojkakademier inte är helt samstämmig. Å ena sidan riktas kritik mot att flickakademierna tar efter ett hårt och "skrikigt" ledarskap från pojkakademierna, något de upplever som både förlegat och dåligt anpassat för barn och unga. Å andra sidan framträder

---

⁴⁷ Se exempelvis Gennings, E. m.fl. (2025). A critical examination of children's well-being and well-becoming in a professional youth football academy.

föreställningar där ett mjukare och mer relationsinriktat ledarskap ses som särskilt lämpligt för flickor:

Det var en tränare i en av akademierna. Jag vet inte vem det var som hade ett väldigt mjukt ledarskap. Då hade de sagt till honom: "Vad bra, då kan ju du... Du passar ju för tjejerna." Då sa han: "Vad menar du?". "Ja, men du har ett väldigt mjukt ledarskap. Du skriker ju inte på någon, så då får du ta och träna tjejerna." (Mamma till pojke, 15 år, AUB).

Sammantaget visar föräldrarnas berättelser hur de ifrågasätter ledarskapet, samtidigt som de beskriver hur gamla, genusbundna föreställningar om vad en "riktig" ledare är fortsätter prägla akademiverksamheten.

Spelare som produkter

I intervjuerna framkommer beskrivningar av hur barn i akademiverksamhet ses som "produkter", vilka regelbundet bedöms utifrån prestation och utvecklingspotential. Föräldrar berättar om att stora ekonomiska och tidsmässiga resurser investeras i barnens deltagande, ofta under lång tid och med osäkert utfall. Föreningarna kan i vissa fall dra långsiktig nytta av dessa satsningar, exempelvis genom framtida övergångar eller ersättningar, medan kostnadsansvaret i praktiken till stor del vilar på föräldrarna.

I fokusgrupperna framträder också en tydlig marknadslogik, där akademier beskrivs som verksamheter som "bygger" spelare för vidareförsäljning. Agenturer, sign-on-bonusar och korta ungdomskontrakt är inslag som förstärker denna logik och bidrar till tidig selektering och hög omsättning av spelare. Som en förälder uttrycker det: "Det trissas upp väldigt mycket ekonomiskt." (Pappa till pojke, 14 år, EA). Samma person beskriver detta som ett sätt för klubben att på sikt generera intäkter: "Det är så [klubben] tjänar pengar... så det blir ren kapitalism."

Som vi pekat på tidigare kan detta sätt att strukturera upp verksamheten bidra till att både risk och kostnader i hög grad förskjuts från föreningen till föräldrarna. I praktiken innebär detta att familjerna ofta förväntas bära de löpande kostnaderna för träning, cuper och resor, samtidigt som den eventuella ekonomiska vinsten i första hand tillfaller föreningen genom de fåtal spelare som lyckas nå hela vägen.

Rädslan för att hamna efter – när cuper och resor driver kostnader

Som tidigare har visats varierar kostnaderna mellan olika former av akademiverksamhet. I intervjuerna beskriver föräldrar hur ett starkt fokus på cuper och resor, ofta till avlägsna eller prestigefyllda platser, bidrar till att driva upp kostnaderna. Flera föräldrar lyfter också fram att de känner sig manade att följa med sina barn, särskilt i yngre åldrar.

Du har också väldigt ambitiösa föräldrar som gärna vill ut. Vi har en otroligt stark föräldragrupp där typ 90 procent följer med på varenda cup. Spelar ingen roll om vi åker till andra sidan jorden, det är nästan mer intressant för det blir en happening. Det blir någonting man gör. Så det driver också på det hela. (Mamma till flicka, 14 år, AMB).

I denna miljö blir cuper och resor inte bara en del av verksamheten, utan också ett sätt för föräldrar att visa att man är en "bra" och engagerad förälder. Samtidigt tycks rädslan för att barnet ska hamna efter i selektionsprocesserna göra det svårt att avstå. Detta bidrar ytterligare till ökade utgifter, inte minst genom resor, boende och förlorad arbetstid, vilket därmed riskerar att förstärka skillnader mellan familjer med olika ekonomiska förutsättningar.

Konkurrensen mellan akademier driver ambition och kostnader

Under intervjuerna tydliggörs att konkurrensen mellan akademier är en väsentligt bidragande faktor till ökade kostnader inom akademiverksamheten. Denna problematik framträder tydligast i landets storstadsregioner, där flera akademier verkar inom samma geografiska område och konkurrerar om samma spelare. I detta sammanhang beskriver föräldrarna hur akademier i vissa fall undviker att möta varandra i matcher, bland annat av oro för att konkurrenter ska värva spelare som uppfattas som särskilt lovande. I stället väljer man exempelvis att möta internationella lag för att få tillräckligt kvalificerat motstånd:

De vill inte möta varandra... Om alla allianslagen skulle möta varandra en gång i månaden, så skulle inte behovet av att åka utomlands och spela cup vara lika stort. Det finns ju ändå flera klubbar i storstadsområdet som har den nivån i varje åldersgrupp. Då borde de ju kunna möta varandra i stället för att ta den här prestigen. (Pappa till pojke, 13 år, EA).

Detta fenomen får alltså konsekvenser i form av ökade omkostnader för föreningarna, men också direkta kostnader för föräldrarna. Föräldrarna beskriver hur de ofta känner sig manade att följa med och närvara vid matcher och cuper, vilket kan förstås i ljuset av idealet om det goda föräldraskapet.⁴⁸ Samtidigt framkommer det i intervjuerna att konkurrensen mellan akademier också kan bidra till andra satsningar inom verksamheten, exempelvis i form av investeringar i meriterade tränare, förbättrad träningsutrustning ökad träningsmängd samt deltagande i turneringar med hög status. Sammantaget kan detta förstås som en successiv upptrappning av både ambitionsnivå och kostnadsbild, där varje akademi strävar efter att framstå som ett attraktivt alternativ i relation till andra. I andra delar av landet, där antalet akademier är färre och konkurrensen upplevs som mindre omfattande, framträder denna konkurrenslogik i betydligt mindre utsträckning. Här beskrivs akademiverksamheten i högre grad som mer stabil och förutsägbar, vilket tycks skapa andra förutsättningar för kostnadsutvecklingen.

Sammanfattande analys: hur kostnader växer fram och förstärks

Detta tema visar att kostnaderna i fotbollsakademier växer fram i ett samspel mellan hur verksamheterna är organiserade och hur föräldrar, i en osäker och konkurrensutsatt situation, gör val för sina barn. Oro för uttagningar och framtida möjligheter bidrar till att både tid och pengar satsas i allt större omfattning. Samtidigt blir en ekonomisk selektering tydlig. Även om vissa spelare tycks få ekonomiskt stöd, vilar det huvudsakliga kostnads- och riskansvaret på föräldrarna, samtidigt som föreningarnas eventuella vinster ligger längre fram och endast rör ett fåtal spelare. Cuper, resor och konkurrensen mellan akademier förstärker denna utveckling. Speciellt i storstadsmiljöer bidrar rivalitet mellan föreningar till ökade satsningar och därmed högre kostnader. Akademin framträder här som ett system där selektion, konkurrens och marknadslogik samverkar och gör familjernas ekonomiska och tidsmässiga resurser till en avgörande faktor för barns möjlighet att stanna kvar i verksamheten.

Analysen synliggör även hur brister i ledarskap bidrar till att förstärka både selektionsstressen och kostnadsutvecklingen. Föräldrarna beskriver återkommande hur tränare har hög fotbollskompetens, men brister i pedagogiskt och

---

⁴⁸ Widding, U. (2018).

relationsinriktat ledarskap. Otydlig kommunikation kring uttagningar, speltid och roller, i kombination med en auktoritär och ibland skrikig ledarstil, bidrar till osäkerhet och en rädsla för att ifrågasätta beslut. Det kan i sin tur leda till att föräldrar drar sig för att säga ifrån och i stället accepterar både hur verksamheten är organiserad och de ökade kostnaderna. Detta sker av oro för att barnets plats i laget annars kan påverkas. Ledarskapet blir här inte enbart en pedagogisk fråga. Det kan även kopplas till strukturella faktorer som indirekt driver kostnader och bidrar till att föräldrar söker kompensatoriska strategier, såsom extraträning och ökad närvaro vid cuper, för att minska den upplevda risken att barnet selekteras bort.

Diskussion

Syftet med denna studie har dels varit att bidra med fördjupad kunskap om fotbollsakademier som företeelse, dels att undersöka hur föräldrar till barn i åldrarna 10–16 år upplever och resonerar kring de kostnader som är förknippade med denna form av idrottande. Analysen bygger på fokusgruppintervjuer med föräldrar vars barn deltar i olika former av akademier, från verksamheter med tydliga breddinslag till elitakademier i storstadsmiljöer. Därtill har vi analyserat offentligt tillgängligt material från föreningars webbplatser och diverse dokument och mediematerial från Svenska Fotbollförbundet, för att belysa hur akademiverksamhet och tillhörande kostnader kommuniceras utåt. Nedan diskuterar vi studiens centrala resultat i relation till tidigare forskning samt våra teoretiska perspektiv på föräldraskap och idrottslig fostran. I detta sammanhang är det viktigt att betona att slutsatserna till stora delar bygger på ett begränsat urval av föräldrars berättelser, vilket innebär att resultaten inte kan generaliseras i statistisk mening till att gälla alla akademier eller familjer. Samtidigt ger materialet värdefulla inblickar i hur akademiverksamheten upplevs och levts i praktiken, och vilka konsekvenser den kan få i familjernas vardag.

Skillnader i kostnadsstrukturer mellan akademiformer

När föräldrarna beskriver och jämför sina erfarenheter av olika akademiverksamheter framträder ett mönster där kostnadsnivåerna varierar mellan olika akademiformer. Kostnaderna följer inte någon rak linje där mer satsning betyder högre kostnader, utan antar mer formen av ett omvänt U. I ena änden finns resursstarka elitakademier, främst inom pojkfotbollen, där föreningarna ofta tar ett större ekonomiskt ansvar och där familjernas egna kostnader därför kan vara relativt låga. I mitten återfinns

flickakademier och akademiföreningar utan tydlig breddverksamhet, där kostnadsbördan i högre grad hamnar på föräldrarna och där deltagandet ofta blir som dyrast. I den andra änden finns breddföreningar, där kostnaderna ånyo kan vara lägre, även om de till viss del tar sig andra uttryck.

Det avgörande verkar alltså inte vara hur elitinriktad verksamheten är, utan hur ansvar, resurser och kostnader fördelas mellan akademier och familjer. Föräldrar till pojkar som tillhör uttalade förstalag i resursstarka akademier, kopplade till allsvenska klubbar, beskriver i flera fall att de direkta kostnaderna är relativt begränsade. Samtidigt visar intervjuerna att flickakademier i större klubbar ofta innebär höga kostnader för familjerna, inte bara på de högsta nivåerna utan även i mer breddnära akademisatsningar. Flera föräldrar beskriver också att kostnaderna inte ökar i jämn takt med barnens ålder. Snarare tycks de vara som högst i perioder när konkurrensen och selektionen är som mest intensiv. De är också verksamheter där ekonomi, organisering och föreställningar om vem som ska ta ansvar hänger tätt ihop.

Här framträder en bild av akademiverksamheter som i stor utsträckning präglas av en marknadslogik. Satsningar och subventioner grundas på bedömningar av möjlig framtida avkastning, det vill säga om det finns en chans att spelare längre fram kan säljas med vinst. Där potentialen uppfattas som större finns också starkare drivkrafter att investera resurser. Flickakademierna är ett tydligt exempel på detta. I dagsläget ger försäljning av damspelare betydligt lägre ekonomisk utdelning till föreningar än försäljning av herrspelare. Spelarna ses alltså som produkter på en marknad. Detta är också något som föräldrarna i intervjuerna själva beskriver att de är medvetna om. Många uttrycker också en tydlig ambivalens: de förstår hur systemet fungerar, men har samtidigt blandade känslor inför att deras barns idrottande så starkt kopplas till ekonomiska kalkyler.

I vissa former av akademiverksamhet bygger akademiernas kalkyl på att föräldrarna står för en stor del av kostnaderna. I intervjuerna ger en del föräldrar också uttryck för att de känner sig utnyttjade. Även om akademierna sällan lovar framtida framgång, menar föräldrarna att verksamheten ändå spelar på barns och föräldrars drömmar om ett framtida proffsliv. I praktiken blir det föräldrarna som bär den ekonomiska risken, medan klubbarna är de som har möjlighet att ta hem den stora vinsten, om allt mot förmodan faller väl ut. Att elitinriktade verksamheter satsar mer pengar när

sannolikheten för avkastning är större är inget nytt. Det som kan vara nytt här är att även de yngre akademilagen bedriver verksamhet med kostnadsnivåer som liknar de äldre lagens, men en större del av kostnaderna läggs på föräldrarna. Samtidigt beskriver vissa föräldrar detta som rationellt eller "smart", vilket kan förstås utifrån ett marknadsliberalt synsätt där investering, risk och framtida avkastning uppfattas som naturliga inslag, även inom barn- och ungdomsidrotten.

Föräldrars möjlighet att påverka villkoren för akademiverksamheten tycks i praktiken vara begränsad till det inledande valet att betala deltagaravgiften och låta barnet delta. Därefter förväntas föräldrarna i stor utsträckning anpassa sig till de krav och förväntningar som akademierna ställer, eftersom det, som flera föräldrar uttrycker det, är "spelets regler". Är man missnöjd med den verksamhet som erbjuds står man formellt sett fri att lämna och söka sig till en annan förening, eller som en förälder uttrycker det: "Det är inget tvång – det är ett val att vara i akademien." Denna "take it or leave it"-mentalitet ligger väl i linje med en nyliberal logik, där individer förväntas utöva inflytande genom sina val som konsumenter snarare än genom att förändra organisationer inifrån. Samtidigt väcker detta frågan om hur fritt detta val faktiskt är. I föräldrarnas berättelser framkommer att akademierna ofta upplevs som den enda realistiska vägen för barn som drömmer om att bli professionella fotbollsspelare. När alternativen är få finns det en risk att valfriheten mer känns som en illusion.

Klart är att det i de flesta fall innebär ett stort ekonomiskt åtagande för föräldrar att ha sina barn i fotbollsakademier. I vissa fall ett mycket stort, i storleksordningen 50 000–60 000 kronor per år. Det är summor som säkerligen många andra föräldrar har svårt att relatera till. I den följande diskussionen ska vi reflektera över vad som ändå gör att föräldrarna väljer att ha sina barn i akademierna, och därmed betala priset.

Fotbollsakademin som uppfostringsmiljö – ett val i nyliberal anda

Resultaten från fokusgrupperna visar att fotbollsakademierna för många föräldrar handlar om betydligt mer än att bara utveckla framtida fotbollsspelare. Akademierna beskrivs som miljöer där barn inte enbart tränar fotboll, utan också formas som personer.⁴⁹ Föräldrarna lyfter fram att barnen får lära sig att samarbeta, visa respekt

⁴⁹ Clarke, N. J., & Harwood, C. G. (2014); Giles, L. E. L. m.fl. (2025); Rongen, F. m.fl. (2021).

för andra barn och ledare samt att följa gemensamma regler. Samtidigt betonas värdet av disciplin, att kunna hantera både med- och motgångar och inte ge upp när kraven ökar. I ljuset av ovanstående framstår akademierna i föräldrarnas berättelser som starkt reglerade miljöer med tydliga normer och förväntningar på både barn och föräldrar.

Det är möjligt att föräldrar upplever att denna typ av tydligare och mer kravfylld fostran är mer eftersträvsvärd i dag än tidigare. Detta kan ses som en motreaktion mot det som kan vara kulmen på den "tillåtande eran" inom barnuppfostran,⁵⁰ en period då barns inflytande, delaktighet och lek betonats starkt, både inom idrotten och i skolan.⁵¹ Inom barn- och ungdomsidrotten har detta bland annat inneburit mindre fokus på tävling och resultat och mer betoning på glädje och lek. Liknande tankar har under längre tid präglat skolans värld, där elevers rättigheter och inflytande har lyfts fram, samtidigt som kraven på ordning och lärarauktoritet ibland tonats ned.⁵² I dag håller pendeln på att svänga tillbaka. I en mer osäker omvärld kan behovet av struktur, disciplin och förmågan att anpassa sig till krav uppfattas som allt viktigare. Föräldrarna ser hur barn behöver rustas för en framtid där ordning, prestation och konkurrens spelar en större roll. I detta sammanhang framstår fotbollsakademierna som ett komplement till skolan, vilken i hög grad är organiserad utifrån barnens behov, och möjligen även till ett föräldraskap som inte alltid upplevs ha möjlighet att sätta tydliga gränser. Genom akademiernas uttalade fokus på selektering och en tydlig "take it or leave it"-logik får verksamheten tillgång till verktyg som gör det möjligt att ställa krav på barnen på ett sätt som varken skolan eller föräldrarna kan.

Precis som det fria skolvalet har gett familjer möjlighet att välja skolor med olika profiler, är det möjligt att idrotten i allt högre grad också blir mer differentierad och erbjuder olika alternativ. Föräldrar kan därmed, i nyliberal anda, välja den verksamhet som bäst stämmer överens med deras värderingar och förväntningar på barnens utveckling. Akademier kan här närmast liknas vid elitskolor, där tydliga krav, prestation och konkurrens står i centrum. Därmed blir fotbollsakademierna en

⁵⁰ Hays, S. (1996).

⁵¹ James, A., & James, A. (2012). Key Concepts in Childhood Studies; Eliasson, I. (2017). The gap between formalised children's rights and children's real lives in sport.

⁵² Hays, S. (1996); Skolverket (2007). Elevers inflytande i skolan.

valmöjlighet för de barn och föräldrar vars ideal stämmer överens med det som akademierna erbjuder.

Som fritidsaktivitet bör fotbollsakademiernas verksamhet betraktas som en mycket intensiv verksamhet, där barn tidigt förväntas förlägga en stor del av sin fritid i denna ytterst strukturerade miljö. Bakåt i tiden har barns fritid varit mycket mindre kontrollerad och organiserad av vuxna.⁵³ I föräldrarnas utsagor ges exempel på mycket intensivt och överengagerat föräldraskap, där barnets idrott blir ett omfattande projekt som kräver ständig närvaro, stora investeringar i både tid och pengar, samtidigt som fokus allt oftare hamnar på resultat och prestation. Ett engagerat föräldraskap kan vara en viktig tillgång för barns utveckling, men forskning visar att mer engagemang från föräldrar i sina barns uppfostran per automatik inte leder till bättre utfall. Snarare verkar ett "lagom" föräldraskap vara mest fördelaktigt för att upprätthålla hälsa hos både barn och föräldrar.⁵⁴ Tidigare forskning visar också att när idrottsengagemanget blir alltför omfattande och gränssättningen brister, kan det få negativa konsekvenser i form av ökad press och stress.⁵⁵ Detta kan i sin tur påverka barnens välmående och motivation negativt, liksom deras känsla av gemenskap, glädje, lärande och långsiktiga utveckling. Resultaten i denna studie tyder på att risken för sådana konsekvenser kan vara särskilt påtaglig i akademimiljöer, där konkurrens, selektion och framtidsförväntningar finns med redan i tidiga åldrar.

Akademien som arena för status och distinktion

I föräldrarnas berättelser framskymtar i mångt och mycket ett idealt föräldraskap som även beskrivits i tidigare studier om barn- och ungdomsidrott. Idealen handlar om att sätta barns intresse och behov i centrum för familjelivet, vilket för föräldrarnas del leder till ett starkt engagemang med stora investeringar i tid och pengar som följd.⁵⁶ Vad som framträder i denna studie är emellertid att möjligheterna att visa upp detta

⁵³ Hays, S. (1996); Holt, N. L. m.fl. (2016). An intergenerational study of perceptions of changes in active free play among families from rural areas of Western Canada.

⁵⁴ Yerkes, M. A. m.fl. (2021). In the best interests of children?

⁵⁵ Augustsson, C. (2007). Unga idrottarens upplevelser av föräldrappress; Dorsch, T. E. (2021). A history of parent involvement in organized youth sport.

⁵⁶ Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024); Furusa, M. G. m.fl. (2020). Parental involvement and children's enjoyment in sport; Wagnsson, S. & Augustsson, C. (2015).

statusfyllda föräldraskap tycks bli än mer tydliga i akademiverksamheter, särskilt inom mer elitinriktade klubbar i storstadsmiljöer. På så sätt blir det möjligt att särskilja sitt föräldraskap, något som kan liknas vid social distinktion.⁵⁷ Detta illustreras tydligt av den förälder som liknade barnens akademideltagande vid en Ferrari på uppfarten, vilket signalerar både framgång och exklusivitet. Att ens barn har blivit uttaget och deltar i en akademiverksamhet symboliserar alltså särskilda eftertraktade värden.

Vad är det då som ger detta symboliska värde? Som vi tidigare beskrivit framhåller föräldrarna i intervjuerna att de uppskattar akademierna för att de ställer höga krav, är förhållandevis hårda i sitt bemötande, premierar prestation men samtidigt också aktiverar barnen på fritiden. Att ha ett barn som kan uppfylla dessa krav och dessutom prestera på yttersta toppen av sin ålderskull ger status eftersom det visar att man som förälder både har gjort rätt (i sin uppfostran) och kanske även att barnet fått ärva vissa egenskaper som ses som positiva. Ungefär som att säga att det inte är så märkligt att barnet har kämpaglöd, eftersom "hans pappa var likadan". Barnets framgångar speglar familjens förmåga att "göra rätt". Barnets deltagande och framgångar blir en synlig markör för familjens värderingar, resurser och framtidsorientering.⁵⁸

Detta symboliska värde skapas i kontrast till det som upplevs närmast som ett skräckscenario av många föräldrar i dag: barn som inte har några intressen, driv eller disciplin och som på sin fritid har fastnat framför skärmen hemma i sitt rum. I våra intervjuer vittnar föräldrar att de i stort sett kan betala vad som helst så länge ungarna inte fastnar hemma framför datorn. Här är det tydligt att föräldrar som har resurser (pengar, tid och flexibla arbeten) gärna använder dessa för att uppnå idealen kring det aktiva och presterande barnet. Deltagande i en fotbollsakademi utgör då ett utmärkt val.

Selektionsprocesserna, som är en del av kärnan i akademiverksamheterna, bidrar till att förstärka möjligheten att visa upp och särskilja sitt framgångsrika föräldraskap. Genom tydliga selektionsprocesser skapas miljöer dit endast en utvald grupp får

⁵⁷ Bourdieu, P. (1984).

⁵⁸ Ibid; DeLuca, J.R. (2016). 'Like a "fish in water"'; Hextrum, K. m.fl. (2025). Who plays, persists, and stands out in interscholastic athletics?.

tillträde. På så vis kan gruppen (barn och föräldrar) manifestera hur de skiljer sig från andra. En uttagning till en akademi lämnar begränsat utrymme för diskussion eller debatt om vad som är rätt eller fel när det kommer till uppfostran. Det framstår mer som ett svart-på-vitt besked om vem som har lyckats bäst med sitt föräldraskap. Det vill säga vem som har gjort rätt i sin uppfostran, och vem som inte har gjort det.

Bourdieu var tydlig med att social distinktion inte är något som görs på ett medvetet eller strategiskt sätt av människor. Snarare handlar det om att olika livsstilsval upplevs som rätt och naturliga.⁵⁹ Det blir en fråga om "smak". Engström visade hur svenskars "smak" för motion hängde ihop med social klass.⁶⁰ Här kan vi även tala om att svenskars val av fritidssysselsättning för sina barn är en fråga om smak. Med tanke på den så kallade akademiboomen i Sverige framstår fotbollsakademiernas verksamhet uppenbarligen som en företeelse som faller en allt större del av svenska föräldrar i smaken.

Akademiboomen och dess konsekvenser

I intervjuerna ger flera föräldrar uttryck för en kritik mot det de kallar en akademiboom, där allt fler föreningar verkar starta egna akademier. Sett ur ett nyliberalt perspektiv kan akademiboomen förstås utifrån en ökad efterfrågan på verksamheter som sätter individen i centrum. I föräldrarnas berättelser framträder tydligt hur det egna barnets utveckling och möjligheter prioriteras i akademiverksamheterna, ofta före lagets eller föreningens gemensamma ambitioner. Mot bakgrund av detta blir akademiverksamheten i dag en attraktiv arena.

Samtidigt innebär akademiernas selektiva logik att efterfrågan på akademiplatser överstiger tillgången. Inom ett marknadstänkande framstår det då som rimligt att öka utbudet, det vill säga att fler föreningar startar akademier för att möta föräldrars och spelares efterfrågan. Detta väcker oro bland föräldrarna, som ser en risk för en inflation av akademier. När allt fler verksamheter benämns som akademier finns en risk att begreppet urholkas och förlorar sin ursprungliga betydelse. Med Bourdieus begrepp kan detta förstås som en försvagning av akademitillhörighetens

⁵⁹ Bourdieu, P. (1984).

⁶⁰ Engström, L-M. (2002).

distinktionsvärde.⁶¹ Om fler klubbar eller föreningar får akademistatus, minskar dess symboliska kraft som markör för kvalitet, ambition och social position. Som en reaktion på detta kommer sannolikt vissa föreningar försöka stärka sin särställning genom ytterligare professionalisering, ökade satsningar och högre krav, något som i sin tur riskerar att driva upp kostnaderna ytterligare.

Ytterligare en tänkbar risk i detta sammanhang är att breddföreningarnas ställning successivt försvagas, i takt med att värden som inkludering, delaktighet och lägre prestationskrav upplevs som allt mindre attraktiva. När då fler föreningar rör sig mot akademiliknande former ökar risken för att barn- och ungdomsfotbollen i allt större utsträckning präglas av tidig specialisering och selektion. Detta kan inte bara slå ut barn som utvecklas i en långsammare takt eller mognar sent, utan även förstärka den sociala snedrekryteringen, där barn från familjer med begränsade ekonomiska resurser får svårare att konkurrera på lika villkor. Här vittnar inte minst föräldrarnas berättelser om höga kostnader för extraträningar, cuper och resor, vilket gör familjens ekonomiska resurser allt viktigare för möjligheten att stanna kvar i verksamheten.

Sett över tid, och i enlighet med de nyliberala samhällsförändringarna, tycks det ha skett en gradvis förskjutning av fokuset inom barn- och ungdomsfotbollen, och möjligen även inom lagidrott i stort.⁶² Medan föreningen tidigare var den naturliga utgångspunkten för föräldrarnas engagemang, och laget därefter fick en tydligare roll, upplever många i dag att fokus har förskjutits mot det enskilda barnet. Något som föräldrarna i denna studie uttrycker som en "jaget före laget"-mentalitet. Detta tar sig inte bara uttryck i allt fler akademier. Det bidrar sannolikt även till en ökad rörlighet där föräldrar flyttar sina barn mellan olika föreningar och lag med förhoppningar om bättre utvecklingsmöjligheter i form av mer träning, skickligare tränare, starkare konkurrens och bättre positionering inför framtida uttagningar (exempelvis till distriktslag eller landslag).

I detta sammanhang framstår akademiboomen både som ett svar på och en förstärkning av föräldrars ökade förväntningar på framgång och status. För många föreningar kan detta bli ett alltför starkt tryck, och för att inte tappa spelare känner de sig i praktiken tvingade att utveckla akademiliknande verksamhet, även om det inte

---

⁶¹ Bourdieu, P. (1984).

⁶² Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014).

alltid ligger i linje med föreningens ursprungliga idé eller uppdrag. Detta väcker i sin tur frågor om hur balansen mellan bredd och elit kan upprätthållas, och vilka konsekvenser denna utveckling kan få på längre sikt för barn och ungas deltagande i fotbollen. I föräldrarnas berättelser framträder en oro för att breddföreningar successivt kan urholkas när spelare lämnar för akademiverksamhet, vilket kan leda till att lag splittras eller att verksamheter inte längre kan fortsätta bedrivas på grund av för få aktiva. Samtidigt aktualiseras frågan om vad som händer med de barn som lämnar breddföreningar för akademier, men som senare selekteras bort, i synnerhet i de fall där möjligheten att återvända försvåras av att laget inte längre finns kvar eller en känsla av att ha misslyckats.

Fotbollsakademier mellan möjligheter, kostnader och ansvar

Föreliggande studie visar på en dubbelbottnad bild av fotbollsakademier. Föräldrarna beskriver flera tydliga fördelar med verksamheten, inte minst tillgången till fotbollsmässigt kompetenta tränare och en miljö där barn som vill träna mycket också ges möjlighet att göra det. Många upplever att träning tillsammans med andra spelare som för stunden bedöms vara skickliga är utvecklande, liksom möjligheten att möta kvalificerat motstånd och i vissa fall få internationella erfarenheter. För flera föräldrar framstår akademien också som en arena där barn tidigt får viktiga livserfarenheter, exempelvis att hantera konkurrens, motgångar och att inte alltid bli uttagen.

Samtidigt visar resultaten tydligt att dessa fördelar ofta är förenade med betydande kostnader – ekonomiska, tidsmässiga och även psykologiska. I likhet med tidigare studier framkommer att prestation i många sammanhang prioriteras framför barnens mående.⁶³ Akademimiljön präglas ofta av återkommande selektionsprocesser, osäkerhet kring speltid och en ständig utvärdering av individens värde, vilket kan skapa en psykiskt påfrestande vardag för både barn och föräldrar.

De ekonomiska kostnaderna framstår som särskilt problematiska utanför de mest resursstarka elitakademiernas förstalag, speciellt för akademier som inkluderar flickor. För många familjer innebär deltagandet höga kostnader över tid, något som riskerar att förstärka selektionsproblematiken för barn som tillhör socioekonomiskt

---

⁶³ Se Gennings, E. m.fl. (2025).

utsatta familjer. Därtill upplever föräldrarna att akademiverksamheten bidrar till tidig specialisering, begränsar möjligheterna att utöva flera idrotter och fokuserar på individuell prestation snarare än på lagmässiga färdigheter och social gemenskap.

Föräldrarna är väl medvetna om att akademiernas löften om utveckling oftast bara infrias för ett fåtal. För de flesta barn ökar inte chanserna att bli proffs eller nå den yttersta eliten, något som också tidigare forskning har visat.⁶⁴ Detta väcker frågor om rimligheten i den press och osäkerhet som barnen utsätts för, i relation till de faktiska möjligheter som akademiverksamheten erbjuder. I föräldrarnas berättelser framkommer hur upprepade uttagningar, tidig selektion och en ständig oro för att inte räcka till skapar stress och ångest hos barnen. Detta kan ställas i relation till barnkonventionen, som slår fast att barnets bästa ska sättas i främsta rummet, samt att barn har rätt till hälsa, utveckling och lek.⁶⁵ I detta ljus framstår delar av akademiverksamheten som svår att förena med ett barnrättsperspektiv.

Barnets bästa och behovet av tydligare ansvar

Mot ovanstående bakgrund ser vi det som angeläget att Svenska Fotbollförbundet (SvFF) tar ett tydligare ansvar för att utveckla och följa upp riktlinjer för akademiverksamheten, i linje med barnkonventionen och idrottsrörelsens ambitioner om långsiktig utveckling, delaktighet och inkludering. En sådan styrning skulle kunna bidra till att både värna barns välbefinnande och motverka en fortsatt kostnadsdrivande utveckling. Det är viktigt att regelbundna dialoger förs mellan SvFF, Svensk Elitfotboll (SEF) och andra viktiga intressenter för att kunna föra en sådan process framåt.

På förenings- och akademnivån kan följande åtgärder bidra till att dämpa de problem som föräldrarna beskriver:

- senarelägg selekteringsprocesser
- ge tillgång till psykologiskt stöd före, under och efter uttagningar
- stärk utbildningen av ledare i pedagogiskt och relationsinriktat ledarskap.

---

⁶⁴ Dugdale, J.H. m.fl. (2021); Green, C. (2009); Moran, J. m.fl. (2024).

⁶⁵ Unicef Sverige (uå). Barnkonventionen.

Särskilt framstår frågan om senareläggning av selektion som central. Som tidigare nämnt tyder forskning om talangutveckling och barn- och ungdomsidrott på att tidig selektion och specialisering sällan är en förutsättning för långsiktig framgång. I stället kan mer öppna och inkluderande utvecklingsmiljöer, åtminstone upp till tidiga tonår, vara gynnsamma för både utveckling och välmående, genom att minska pressen på barnen och skapa bättre förutsättningar för långsiktig utveckling.⁶⁶ Även här framstår konstruktiva dialoger inom och mellan akademier, i samverkan med SvFF och SEF, som en möjlig väg framåt.

Sett ur ett mer övergripande perspektiv väcker resultaten även frågor som inte enbart rör fotbollsakademierna som enskilt fenomen, utan även utvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten i stort. Även om fotbollen i sig inte är unik i detta avseende, kan den i och med sin enorma popularitet och sin starka ställning bland barn och ungdomar, fungera som ett riktmärke för hur talangutveckling organiseras även inom andra lagidrotter, såsom ishockey och handboll. Föräldrarnas berättelser visar hur renodlade akademiverksamheter i praktiken kräver ett i det närmaste totalt engagemang som inte sällan premierar tidig specialisering som begränsar möjligheten för barn att kombinera flera idrotter. När barn tidigt binds upp i en specifik idrott minskar detta inte bara möjligheten att bygga en bred rörelsegrund, som kan vara värdefull även på sikt inom den egna idrotten. Det riskerar även att urholka underlaget för andra idrotter och för breddverksamheten i stort.⁶⁷

För att diskussionen om fotbollsakademiernas organisering och konsekvenser ska kunna fördjupas ytterligare behövs mer forskning inom området. Särskilt angeläget är att inkludera föräldrar vars barn redan har blivit bortselektade, då deras erfarenheter kan ge viktiga perspektiv på akademiverksamhetens villkor, kostnader och konsekvenser. Därtill vore det värdefullt att utveckla kunskap om hur akademiansvariga och tränare/ledare själva ser på kostnaderna för verksamheten, liksom hur de uppfattar de organisatoriska och strukturella processer som bidrar till att dessa kostnader uppstår och fördelas. Slutligen är det förstås centralt att belysa fotbollsakademiernas verksamhet utifrån dem som allt handlar om – barnen. Akademiverksamheten reser viktiga frågor om hur barn med olika ambitioner och

⁶⁶ Côté, J. m.fl. (2013). Play and practice during childhood; Myer, G. D. m.fl. (2016). Sports specialization, part II; Verbeek, J. m.fl. (2025).

⁶⁷ LaPrade, R. F. m.fl. (2016). AOSSM early sport specialization consensus statement; Myer, G. D. m.fl. (2015).

syn på sin fritid upplever denna miljö. Hur påverkar den deras mående och vardag? Och hur påverkas relationen till föräldrar i en alltmer uppskruvad och intensiv tillvaro?

Avslutningsvis framträder fotbollsakademin i föräldrarnas berättelser som en ambivalent fritidsarena. Den skapar möjligheter för ungas utveckling, gemenskap och framtidstro, men ställer samtidigt höga krav på föräldrarnas tid, ekonomi och engagemang. Kostnaderna handlar därmed inte enbart om avgifter och resor, utan om ett långsiktigt åtagande, där frågor om uppfostran, framtidsdrömmar och ansvar vävs samman. Föräldrar beskriver hur barnens idrottande blir ett gemensamt familjeprojekt, där betydande resurser investeras över lång tid, ofta utan tydlig garanti för vad satsningen leder till. Det är i denna vardag, präglad av både engagemang och osäkerhet, som föräldrarnas fortsatta betalningsvilja bäst kan förstås. Att betala för akademien blir därmed inte bara en ekonomisk fråga, utan också ett sätt att hålla barnets dröm vid liv, kombinerat med hoppet om att ha gjort det rätta valet för sitt barn.

Referenser

- Augustsson, C. (2007). Unga idrottares upplevelser av föräldrapress. Doktorsavhandling, Karlstads universitet. Karlstad University Studies 2007:1.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17, 819–840.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Routledge.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE Publications.
- Centrum för idrottsforskning. (2025). Fotboll driver hela uppgången i barn- och ungdomsidrotten. Webbida.
<https://centrumforidrottsforskning.se/fotboll-driver-uppgangen-i-barn-och-ungdomsidrotten>.
(Hämtad 1 december 2025).
- Clarke, N. J. & Harwood, C. G. (2014). Parenting experiences in elite youth football: A phenomenological study. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(5), 528–537.
- Côté, J., Erickson, K. & Abernethy, B. (2013). Play and practice during childhood. I J. Côté & B. Abernethy (Red.) *Conditions of Children's Talent Development in Sport*. Meyer & Meyer Sport.
- Cumming, S. P., Lloyd, R. S., Oliver, J. L., Eisenmann, J. C. & Malina, R. M. (2017). Bio-banding in sport: Applications to competition, talent identification, and strength and conditioning of youth athletes. *Strength and Conditioning Journal*, 39(2), 34–47.
- DeLuca, J. R. (2016). 'Like a "fish in water"': swim club membership and the construction of the upper-middle-class family habitus. *Leisure Studies*, 35(3), 259–277.
- Dorsch, T. E., Wright, E., Eckardt, V. C., Elliott, S., Thrower, S. N. & Knight, C. J. (2021). A history of parent involvement in organized youth sport: A scoping review. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 10(4), 536–557.
- Dugdale, J. H., Sanders, D., Myers, T., Williams, A. M. & Hunter, A. M. (2021). Progression from youth to professional soccer: A longitudinal study of successful and unsuccessful academy graduates. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 31, 73–84.
- Eliasson, I. (2017). The gap between formalised children's rights and children's real lives in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 470–496.
- Elitfotboll Dam. Vad är Elitfotboll Dam. Webbida.
<https://efd.se/om-efd/>. (Hämtad 15 december 2025).

- Engström, L-M. (2002). Smak för idrott?. HLS Förlag.
- Engström, L-M. (2010). Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör. Stockholm: Stockholms universitets förlag.
- Furusa, M. G., Knight, C. J. & Hill, D. M. (2020). Parental involvement and children's enjoyment in sport. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 0(0), 1–19.
- Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014). Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden?: Om marknadisering, myndigheter och ideella organisationer. Riksidrottsförbundet.
- Gennings, E., Kavanagh, E., Hunter, A. & Jones, I. (2025). A critical examination of children's well-being and well-becoming in a professional youth football academy. *Sport in Society*, 1–17.
- Giles, L. E. L., Harwood, C. G. & Rongen, F. (2025). The retain-release process in elite youth football academies: Parent perceptions and recommendations for minimising harm. *Journal of Applied Sport Psychology*, 1–21.
- Green, C. (2009). *Every Boy's Dream: England's Football Future on the Line*. A & C Black.
- Göteborgs-Posten (2024). Robert Laul: Fotbollsföräldrar – vill ni bli lurade? Webbsida. <https://www.gp.se/sport/sportkronikan/fotbollsforaldrar-vill-ni-bli-lurade.1270da9e-4950-4bae-baa3-1d6e0192d0f0>. (Hämtad 5 januari 2026).
- Harvey, D. (2007). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.
- Harwood, C., Drew, A. & Knight, C. J. (2010). Parental stressors in professional youth football academies: A qualitative investigation of specialising stage parents. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2(1), 39–55.
- Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). Smakar det så kostar det: Om föräldrars kostnader för barnens idrott. Riksidrottsförbundet. Riksidrottsförbundets FoU-serie, 2024:5.
- Hextrum, K., Knoester, C. & Tompsett, J. (2025). Who plays, persists, and stands out in interscholastic athletics? Habit, parenting, social class, and the institutionalized cultural capital of school sports. *Journal for the Study of Sports and Athletes in Education*, 1–39.
- Holt, N. L., Neely, K. C., Spence, J. C., Carson, V., Pynn, S. R., Boyd, K. A., Ingstrup, M. & Robinson, Z. (2016). An intergenerational study of perceptions of changes in active free play among families from rural areas of Western Canada. *BMC Public Health*, 16(1), 829. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3490-2>.

- Howie, L. & Allison, W. (2018). The English Football Association Charter for Quality: the development of junior and youth grassroots football in England. In *Junior and Youth Grassroots Football Culture*. Routledge.
- Kelly, A., Wilson, M. R., Jackson, D. T., Goldman, D. E., Turnnidge, J., Côté, J. & Williams, C. A. (2021). A multidisciplinary investigation into "playing-up" in academy football according to age phase. *Journal of Sports Sciences*, 39(8), 854–864.
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life* (2nd ed.). University of California Press.
- LaPrade, R. F., Agel, J., Baker, J., Brenner, J. S., Cordasco, F. A., Côté, J. & Provencher, M. T. (2016). AOSSM early sport specialization consensus statement. *Orthopaedic Journal of Sports Medicine*, 4(4), 2325967116644241.
- Mollborn, S. & Billingsley, S. (2025). Are intensive parenting attitudes internationally generalizable? The case of Sweden. *Journal of Family Issues*, 46(6), 1079–1108.
- Moran, J., Cervera Raga, V., Jones, B., Tallent, J., Howe, L., Clemente, F. M., Arede, J. & Freeman, P. (2024). The identification and development of young talent in Spanish soccer academies: A 10-year multi-study follow-up. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 19(5), 1984–1994.
- Myer, G. D., Jayanthi, N., DiFiori, J. P., Faigenbaum, A. D., Kiefer, A. W., Logerstedt, D. & Micheli, L. J. (2016). Sports specialization, part II: alternative solutions to early sport specialization in youth athletes. *Sports Health*, 8(1), 65–73.
- Hays, S. (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. Yale University Press.
- Hill, M., Scott, S., Malina, R. M., McGee, D. & Cumming, S. P. (2020) Relative age and maturation selection biases in academy football, *Journal of Sports Sciences*, 38:11–12, 1359–1367.
- James, A. & James, A. (2012). *Key Concepts in Childhood Studies* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Reeves, M. J. & Roberts, S. J. (2020). A bioecological perspective on talent identification in junior-elite soccer: A Pan-European perspective. *Journal of Sports Sciences*, 38(11–12), 1259–1268.
- Rongen, F., McKenna, J., Cogley, S. & Till, K. (2021). Do youth soccer academies provide developmental experiences that prepare players for life beyond soccer? A retrospective account in the United Kingdom. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 10(3), 359.

Skolverket (2007). Elevers inflytande i skolan. Skolverket.

Svenska Fotbollförbundet. (2021). Akademiboomen i Sverige - del 1 och 2 [Podcast-avsnitt]. I Podden Svensk Fotboll: <https://aktiva.svenskfotboll.se/nyheter/2021/07/akademiboomen-i-sverige/>.

Skille, E. Å., Strittmatter, A. M., Stenling, C. & Fahlén, J. (2023). Private football academies – friend or foe? An analysis of Norwegian media's framing of arguments about private football academies and the monopoly of organized sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 58(8), 1263–1281.

Skille, E. Å. (2025). Institusjonell ledelse i fotballklubber – rollevarierte respons på ytre trusler. *Sport Studies*, 16, s. 1–20.

Valenzuela-Moss, J., Sini, M., Wren, T. A. & Edison, B. R. (2024). Changes in sports participation, specialization, and burnout from 7th to 12th grade: final results from a 6-year longitudinal study. *Sports Health*, 16(2), 177–183.

Svensk Elitfotboll. Certifiering. Webbsida. <https://svenskelitfotboll.se/league/svensk-elitfotboll/>. (Hämtad 15 december 2025).

Svensk Elitfotboll. Svensk Elitfotboll. Webbsida. <https://svenskelitfotboll.se/league/svensk-elitfotboll/>. (Hämtad 15 december 2025).

Svensk Elitfotboll. Akadmierna. Webbsida. <https://sefnextgen.se/akademier/>. (Hämtad 15 december 2025).

Tv4 Nyheterna (2025). Kritiken mot elitsatsning: "En akademisjuka – de slåss om barnen". Webbsida. <https://www.tv4.se/artikel/3rQCcJOs671lvjqfYrcnT/kritiken-mot-elitsatsning-en-akademisjuka-vi-slass-om-barnen>. (Hämtad 5 januari 2025).

Unicef Sverige (uå). Barnkonventionen. Webbsida. <https://unicef.se/barnkonventionen>. (Hämtad 10 januari 2025).

Verbeek, J., Niessen, A. S. M., Van Der Steen, S., Van Yperen, N. W. & Den Hartigh, R. J. (2025). Career patterns within men's and women's soccer talent systems: the typical pathway to the top is atypical. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 1–17.

Wagnsson, S. & Augustsson, C. (2015). Idrottsföräldrars syn på den kommersialiserade barn- och ungdomsidrotten. I Centrum för idrottsforskning (Red.) *Idrottens pris: om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse*. Centrum för idrottsforskning.

Wibeck, V. (2010). Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod. Studentlitteratur.

Widding, U. (2018). Parental determinism in the Swedish strategy for parenting support. *Social Policy and Society*, 17(3), 481–490.

Yerkes, M. A., Hopman, M., Stok, F. M. & Wit, J. D. (2021). In the best interests of children? The paradox of intensive parenting and children's health. *Critical Public Health*.

Kostnaderna för barn och ungas idrottande har ökat kraftigt. Samtidigt har barn- och ungdomsidrotten förändrats genom ökad professionalisering, kommersialisering och tidig specialisering.

Den här antologin är resultatet av Centrum för idrottsforskning's regeringsuppdrag att fördjupa kunskapen om kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten. I rapporten analyseras hur ökade kostnader hänger samman med idrottens organisering, styrning och utveckling – och vilka konsekvenser detta får för barns villkor, föreningarnas handlingsutrymme och idrottsrörelsens långsiktiga hållbarhet.

Medverkande författare:

Johan R Norberg, *utredare, Centrum för idrottsforskning*

Erik Backman, *Högskolan Dalarna/Gymnastik- och idrottshögskolan & Daniel Svensson, Malmö universitet*

Anna Fyrberg Yngfalk, *Mälardalens universitet*

Olov Wolf-Watz, *Strategirådet*

Stefan Wagnsson & Johan Högman, *Karlstads universitet & Krister Hertting, Högskolan i Halmstad*